

Привид
Ю Несбьо

Інспектор Харрі Холе #9

Норвежець Ю Несбьо (нар. 1960 р.) у себе на батьківщині спочатку став відомим як економічний оглядач (він закінчив Норвезьку школу економіки), потім як рок-музикант і композитор популярної групи «Di Derre», а наприкінці 90-х ще і як письменник, автор серії романів про поліцейського Харрі Холе. Перший із романів серії – «Нетопир» (1997) – був визнаний кращим детективом Скандинавії, удостоївся у критиків звання «миттевого бестселера» й приніс автору престижну премію «Срібний ключ». У видавництві «Фоліо» вийшли друком романи Ю Несбьо «Нетопир», «Червоногрудка» та «Безтурботний».

Колишній поліцейський Харрі Холе після кількох років знову повертається до Осло, щоб розслідувати справу, в якій сина його коханої жінки Олега звинувачують у вбивстві. Невидимий бік Осло, розмаїття наркотиків, наркодилери, боротьба за ринок збуту... Хто за цим усім стоїть? Харрі навіть уявити не міг, до чого призведе його розслідування...

Ю Несбьо

Привид

Частина перша

1

Пронизливі верески кликали її і гнали вперед. Наче гострі акустичні списи пронизували вони всю решту звуків у центрі нічного Осло: безперервне гудіння автомобілів за вікном, далеку сирену, чие виття то наростало, то

спадало, та церковні дзвони, що почали бренькати неподалік. Вона вирушила на полювання за поживою. Провівши носом по огидному засмальцьованому лінолеуму на кухонній підлозі, блискавично вловила й розсортувала навколишні запахи на три категорії: істивні, загрозливі та неістотні для виживання. Їдкий сморід сірого цигаркового попелу. Солодкий, мов цукор, аромат крові на шматку бавовняної вати. Гостро-гіркий запах пива на кришці пляшки з-під світлого пива «Рінгнес». З порожньої металевої гільзи, призначеної для свинцевої кулі дев'ять на вісімнадцять міліметрів, долітали газові молекули сірки, селітри та вуглецю. Така куля називалася «макаровською» – за назвою пістолета Макарова, для якого цей калібр був початково розроблений. Дим з досі тліючої цигарки із жовтим фільтром та чорним папером, на якому виднівся російський імперський орел. Тютюн можна їсти. І раптом – запах алкоголю, шкіри, мастила та асфальту. Черевик. Вона обнюхала його. І вирішила, що їсти його буде важче, ніж оту куртку у шафі, що смерділа бензином та дохлою твариною, з якої була зроблена. А потім мозок пацючихи зосередився ось на чому: як же ж продертися крізь оте, що лежало поперед нею? Вона намагалася протиснутися і з одного боку, і з другого, спробувала пролізти під низом, але не змогла, незважаючи на те, що була лише двадцять п'ять сантиметрів завдовжки і важила всього-на-всього півкілограма. Перепона лежала на боці спиною до стіни, перекриваючи доступ до нори, де восьмеро новонароджених, іще сліпих та безволосих дитинчат верещали все гучніше й гучніше, просячи її молока. Ця гора плоті смерділа сіллю, потом та кров'ю. То було людське тіло. Живе людське тіло: крізь голодне пищення своїх дитинчат її чутливі вуха зачули слабке серцебиття.

Вона перелякалася, але вибору не мала. Необхідність годувати свою малечу взяла гору над усіма небезпеками, усіма складнощами та всіма її інстинктами. І вона підняла носа догори, наче намагаючись нюхом відчути вірне рішення.

Церковні дзвони почали бити в унісон з людським серцем. Один удар, другий. Третій, четвертий...

Вона вишкірила зуби.

Липень. От зараза! В липні помирати не можна. Це мені справді церковні дзвони чуються, чи то – галюциногени в отих чортових кулях? Що ж, значить прийшов гаплик. Утім, яка в біса різниця? Там чи тут. Зараз чи згодом. Але невже я і справді заслужив на те, щоби померти у липні? Коли співають пташки, дзенькотять пляшки, з річки Акерсельва лине сміх, а прямо під твоїм вікном чути звуки шалених літніх веселощів? Невже я заслужив, щоби отак лежати на долівці брудного закапелка, з додатковим отвором у моєму тілі, з якого витікає все: і життя, і скороминущі, мов блискавки, спогади про все те, що привело мене сюди? Все – маленьке й велике, цілий оберемок випадкових та не зовсім випадкових подій; невже це я, невже це – кінець, невже це – моє життя? А я ж мав плани на майбутнє! Але тепер усе це перетворилося на лантух з трухлявою тирсою, несмішний жарт, жарт настільки короткий, що я встиг би розповісти його іще до того, як скінчиться бренькання цього оскаженого дзвона! Вогонь пекельний! Ніхто не попереджав мене, що помирати так боляче. Ти тут, татку? Не полишай мене, тільки не зараз. Слухай-но оцей жарт: мене звуть Густо. Я дожив до

дев'ятнадцятирічного віку. Ти був мерзотним типом, який впорснув своє сім'я мерзотній самиці, і через дев'ять місяців я вигулькнув на світ, та не встиг вигукнути «Татку!», як мене віддали до прийомної сім'ї. Там я вже розходився і лиходіяв, як міг. А вони натомість міцніше закутували мене в пелюшки так, що я ледве дихати міг, і питали: що тобі дати, аби ти пельку стулив? Може, морозива, чорти б тебе забрали? Вони й гадки не мали, йолопи, що людей типу нас з тобою рано чи пізно пристрілюють або знищують, наче паразитів, бо ми поширюємо заразу й занепад і розплоджуємося мов пацюки, якщо маємо таку можливість. Тому їм нема на кого нарікати, окрім на самих себе. Та їм завжди щось треба. Кожному неодмінно щось треба. Коли я вперше побачив в очах своєї прийомної матері те, що їй треба, мені було тринадцять.

- Ти такий гарний, Густо, - сказала вона, увійшовши до ванної.

Я навмисне не став замикаати дверей і вмикати душ, щоби звуки не привернули її уваги. Та вона все одно зайшла. А перед тим, як вийти, затрималася на порозі трохи довше, ніж треба було. І я посміхнувся, бо тепер знав. Отакий я маю талант, татку: завжди бачу, що людям треба. Може, це я від тебе успадкував? Ти теж такий був? Коли вона вийшла, я поглянув на себе у велике люстро. Моя прийомна мати не першою сказала, що я гарний. Я розвинувся раніше за решту хлопців: високий, стрункий, не по роках м'язистий та широкоплечий. Волосся настільки чорне та блискуче, що світло наче відскакувало від нього. Високі вилиці. Квадратна щелепа. Великий пожадливий рот, але з тонкими, як у дівчини, губами. Гладенька смаглява шкіра. Карі, майже чорні очі. «Смаглявий пацюк» - так охрестив мене один з хлопців у класі. Здається, звали його Дідрік. Він збирався стати концертним піаністом. Мені вже виповнилося п'ятнадцять, і він сказав на увесь клас: «Отой смаглявий пацюк навіть читати толком не вміє».

Ясна річ, я просто розсміявся, і все, бо знав, чому він так сказав. Знав, кого він хотів: він хотів Камілу. Він кохав її, але приховував свої почуття до неї, а Каміла й не намагалася приховувати, що кохала мене. Якимось на шкільній вечірці я помацав те, що було у неї під светром. Виявилось, що було там небагацько. Так собі. Я розповів про це двом-трьом хлопцям. Напевне, Дідрік про це дізнався і вирішив у такий спосіб висловити мені своє презирство. Не можу сказати, що його вихватка сильно мене дістала, але коли на тебе наїжджають, то мусиш давати відсіч. Тому я пішов до байкерського клубу і звернувся до Туту. Я вже приторговував їхньою наркотою і сказав, що коли виконуєш пристойну роботу, то треба, щоб тебе поважали. І Туту пообіцяв, що займеться Дідріком. Трохи згодом Дідрік не став пояснювати, яким чином два його пальці защемило дверима шкільного хлопчачого туалету, але «смаглявим пацюком» він мене більше ніколи не називав. Ну і, звісно, концертним піаністом він також не став. От зараза, як же мені боляче! Ні, татку, не треба мене втішати, мені треба допомогти. Іше один постріл - і я без подальших набриданих полишу цей світ. Обіцяю. Ну от, знову отой церковний дзвін почав бемкати. Татку, де ти?

У «Гардермоені», головному аеропорту Осло, була майже дванадцята ночі, коли літак рейсу SK-459 з Бангкока зарулив на призначену для нього стоянку біля виходу № 46. Капітан Торд Шульц увімкнув гальма, повністю зупиняючи свій «Аеробус-340», а потім швидко вимкнув подачу палива. Металічне виття реактивних двигунів скотилося діапазоном частот до добродушного бурчання, а потім зовсім ущухло. Торд Шульц автоматично відзначив час: три хвилини сорок секунд від моменту посадки – на дванадцять хвилин раніше графіка. Разом з пілотом-помічником він, звіряючись з картою контрольних перевірок, розпочав процедуру вимкнення систем літака і його підготовки до паркування, бо машина мала залишитися тут до ранку. Разом з товаром. Шульц побіжно проглянув польотний журнал, витягнувши його зі своєї валізки. Вересень 2011 року. В Бангкоку й досі триває сезон дощів, там парко й душно, як і завжди, тому капітану лайнера дуже хотілося швидше потрапити додому, щоби зануритися в перші вечори прохолодної осені. Вересневий Осло. Немає кращого місця на землі. Торд Шульц заповнив бланк для залишкового палива – паливний рахунок. Він уже навчився звітуватися про паливо. Прямуючи з Амстердама чи Мадрида, летів швидше, ніж дозволяв економний режим, і при цьому спалював додаткового керосину на тисячі крон. Насамкінець бос викликав його на килим.

– Куди ти мчиш?! – заволав він. – У тебе ж немає транзитних пасажирів, яким треба встигнути до наступного рейсу!

– Ми – найпунктуальніша авіакомпанія у світі, хіба ж ні? – промимрив Торд Шульц, цитуючи рекламне гасло.

– Якщо ти так просиратимеш пальне, то ця найпунктуальніша у світі компанія невдовзі вилетить у трубу! Ти кращого пояснення не зміг придумати?

Торд Шульц тільки плечима знизав. Не міг же він назвати справжню причину, яка змушувала його «газувати»: йому треба було облаштовувати декотрі власні справи під час рейсу, на який його ставили: до Бергена, Трондхейма чи Ставангера. Було вкрай важливо, щоби в цей політ вирушив саме він, а не хтось з інших пілотів.

Торд Шульц був надто старим і досвідченим, щоби начальство могло заподіяти йому щось серйозне. Воно могло лише тупати ногами й докоряти. Упродовж своєї пілотської кар'єри він не зробив жодної серйозної помилки, в авіакомпанії його шанували, і йому залишалося всього кілька років до двох п'ятирок – п'ятдесятип'ятирічного віку, коли він за будь-яких обставин вийде на пенсію. Торд Шульц зітхнув. Він іще мав кілька років, щоби виправити становище і не піти на заслужений відпочинок з репутацією пілота, через чие марнотратство авіакомпанія могла вилетіти в трубу.

Торд Шульц підписав польотний журнал, підвівся і вийшов з пілотської кабіни, посмішкою демонструючи пасажирам ряд своїх сніжно-білих пілотських зубів на тлі засмаглої шкіри свого пілотського обличчя. Ця посмішка мала засвідчити ім, що перед ними – пан Впевненість власною персоною. Пілот з великої букви. Цей професійний титул колись робив його великим цабе в очах інших людей. Він бачив, як люди – чоловіки й жінки, старі й малі, – шойно зачувши магічне слово «пілот», починали придивлятися до нього і бачили не лише харизму, невимушеність та хлопчачу привабливість, але й динамізм капітана та його холодну чіткість і точність, потужний інтелект і хоробрість людини, яка долає фізичні закони і природжені страхи, властиві

простим смертним. Але то було багато років тому. Тепер пасажери дивилися на нього як на звичайного водія автобуса, питалися про найдешевші квитки до Лас-Пальмаса і цікавилися, чому в «Люфтганзі» більше простору для ніг.

До біса їх. До біса їх усіх.

Торд Шульц став у проході поруч зі стюардесами, випрямився і з посмішкою промовив: «З поверненням вас, панянки». Промовив із сильним техаським акцентом, як їх навчали у пілотській школі в Шепарді. І у відповідь отримав вдячні посмішки. Були часи, коли він однією своєю посмішкою міг запросто домовитися про зустріч іще в залі прибуття. І домовлявся. Від Кейптауна до Альти. Багато жінок. Ось у чім полягала проблема. І її розв'язання. Жінки. Багато жінок. Нових жінок. А тепер? Лінія його волосся під пілотським картузом поволі відступала до маківки, але зшитий на замовлення костюм вигідно підкреслював його високу широкоплечу фігуру. Саме свою фігуру винуватив Торд Шульц у тому, що йому не вдалося потрапити у льотній школі до винищувачів, у результаті він став пілотом «Геркулеса С-130» – летючої робочої конячки. Вдома він сказав, що його спина виявилася на два сантиметри довшою, ніж треба було, і що «Старфайтери» та F-16 відбракували всіх, окрім карликів. Але правда полягала в тому, що він просто не пройшов відбір, отримавши на екзаменах вельми посередні результати. З тих часів Шульц спромігся зберегти лише своє тіло – то було єдине, що не захиріло і не розсипалося на друзки. Як, скажімо, його шлюб. Його сім'я. Друзі. Як же це сталося? Де ж він був, коли все це сталося? Здогадно, в готельному номері в Кейптауні чи в Альті, з кокаїном у носі, щоби компенсувати вбивчий вплив на потенцію того спиртного, що він випив у барі, і з прутнем не настільки твердим – «як у вовка на морозі», – щоби компенсувати все, ким він не став і вже ніколи не стане.

Погляд Торда Шульца впав на чоловіка, який наближався до нього проходом поміж рядами крісел. Навіть з пригнутою головою він вивищувався над рештою пасажирів. Був цей чоловік стрункий та широкоплечий, як і він. Але молодший. На його голові щіткою іжачилося коротко підстрижене світле волосся. Начебто норвежець, але схожий не на туриста, що повертається додому, а на співвітчизника зі збляклим, майже сірим загаром, типовим для білих людей, що багато часу провели в Південно-Східній Азії. Брунатний лляний костюм, явно зшитий на замовлення, справляв враження солідності й серйозності. Може, бізнесмен, що подорожує економічним класом через кепські справи своєї фірми. Але не через костюм і не через високий зріст погляд Торда Шульца зупинився на цьому чоловікові. Його увагу привернув шрам. Він тягнувся від лівого куточка рота і майже сягав вуха – наче схожий на посмішку серп. Гротескний і напрочуд виразний.

– Бачу!

Торд Шульц злегка отетерів, але не встиг відповісти, як незнайомиць уже вийшов з літака. Його голос був грубий та хрипкий, що у поєднанні з налитими кров'ю очима свідчило про те, що чоловік щойно прокинувся.

Літак спорожнів. На смузі вже стояв мікроавтобус з персоналом прибиральників, а екіпаж невеличкою купкою поволі йшов відпочивати. Торд Шульц помітив, що першим з мікроавтобуса вигулькнув невеличкий опецькуватий росіянин і прудко гайнув трапом, поблискуючи своєю жовтою флуоресцентною курткою з логотипом авіакомпанії «Солокс».

«Бачу».

Це слово крутилося у капітана в голові, коли він крокував коридором до екіпажного центру.

- А свою подорожню сумку ви не взяли? - спиталася одна зі стюардес, показуючи на валізу Торда, яку він котив на коліщатах. Він не зміг пригадати її ім'я - Мая чи то Міа? Згадав лише, що колись він одного разу переспав з нею ще минулого століття під час однієї з транзитних зупинок. Чи не переспав?

- Ні, - відказав Торд Шульц.

«Бачу». Може, він мав на увазі «побачу тебе знов»? Чи «бачу, що ти мене помітив»?

Вони пройшли повз перегородку біля входу до пункту для екіпажів. За тією перегородкою теоретично мав сидіти, як чортик у табакерці, представник митниці. Та дев'яносто дев'ять відсотків часу стілець за перегородкою був порожній, і Торда Шульца ніколи - жодного разу впродовж тридцяти років, які він пропрацював на авіалінії, - ніколи не зупинили для обшуку.

«Бачу».

Може, «все нормально, я тебе бачу»? Чи «я бачу, хто ти такий»?

Торд Шульц поквапився крізь двері, що вели до екіпажного пункту.

Сергій Іванов, як завжди, потурбувався про те, щоби першим вийти з мікроавтобуса, коли той зупинився на стоянці поруч з аеробусом, і прудко майнув сходами до порожнього літака. Занісши пилосос до пілотської кабіни, він зачинив за собою двері і замкнув їх. Натягнувши на пальці латексні рукавички і відкотивши їх аж до татуювань на зап'ястях, прибиральник відкрив передню кришку пилососа і відчинив капітанську комірчку. Видобув звідти польотну торбу, розстебнув застібку-блискавку, витягнув з нижньої частини металеву пластину-перегородку і намацав чотири схожих на цеглини брикети по кілограму кожен. Потім поклав їх до пилососа, затиснувши поміж трубкою та мішечком для пилу, який він завчасно випорожнив. Після цього Іванов клацнув кришкою, відімкнув двері пілотської кабіни й увімкнув пилосос. Усе це було зроблено за кілька секунд.

Почистивши та прибравши салон, прибиральники неквапливо полишили літак, склали світло-блакитні мішки зі сміттям під задні двері свого мікроавтобуса «Дайгацу» і поїхали до кімнати відпочинку. До того, як аеропорт закриють на ніч, ще мали злетіти та сісти лише зменька літаків. Іванов зиркнув через плече на Джені, старшого зміни. Той витріщався на екран комп'ютера, який показував час прибуття та відправлення літаків. Без затримок.

- Я візьму на себе Берген, - сказав Сергій із сильним акцентом. Він, принаймні, розмовляв норвезькою, хоча знав росіян, котрі прожили в

Норвегії з десяток років, але все одно мусили вдаватися до англійської. Коли його привезли сюди два роки тому, його дядько дав йому зрозуміти, що він мусить вивчити норвезьку, і при цьому заспокоїв його, додавши, що, може, йому передався у спадок його власний талант швидко засвоювати мови.

- Бергенський рейс візьму на себе я, - відповів Джені, - а ти почекаєш на борт із Трондхейма.

- Ні, Бергеном займуся я, - заперечив Сергій, - а Трондхейм візьме на себе Нік.

Джені здивовано зиркнув на нього.

- Як хочеш. Дивись, не перетрудись, Сергію. Бо від роботи коні дохнуть.

Сергій підійшов до крісла під стіною й обережно прихилився плечима до спинки. Шкіра на плечах і досі боліла в тих місцях, де приклав свою руку норвезький татуювальник. Він працював по рисунках, які Сергію надіслав Імре, татуювальник з в'язниці у Нижньому Тагілі, і роботи над ними залишалось іще досить багато. Сергію пригадалися татуювання в Андрія та Петра, двох помічників його дядька. Блідо-сині штрихи на шкірі цих двох алтайських козаків оповідали їхні драматичні життєві історії та величні подвиги. Та Сергію теж було чим похвалитися: вбивство. То було таке собі незначне вбивство, але воно вже було зафіксоване у вигляді янгола. Можливо, додасться іще одне вбивство, цього разу - значуще. Велике вбивство. Коли необхідне стане неминучим, сказав його дядько, попередивши, що він має бути наготові психологічно і продовжувати вправлятися з ножем. Мав прихати один чоловік, пояснив дядько. Іще остаточно неясно, але така можливість існує.

Можливість.

Сергій Іванов поглянув на свої руки. Вони й досі були в латексних рукавичках. Звісно, то був звичайнісінький збіг обставин, що їхнє штатне робоче вбрання автоматично гарантувало, що він не залишатиме відбитків пальців на пакунках з товаром у тому разі, якщо одного дня справи підуть кепсько. Не було навіть найменшого натяку на тремтіння рук. Бо ім уже доводилося здійснювати цю процедуру так багато разів, що Іванов мав час від часу нагадувати собі про потенційну небезпеку, аби бути насторожі. Він сподівався, що його руки залишаться так само спокійними, коли настане неминуче і йому доведеться зробити те, що треба. Коли йому доведеться зробити ще одне татуювання, зразок якого він уже замовив. Іванов знову уявив собі сцену: ось він у себе вдома у вітальні розстібає перед братами-урками свою сорочку і демонструє їм нові татуювання. Які не потребуватимуть слів та тлумачень. Тому він не скаже нічого. Лише побачить по їхніх очах: він уже не маленький Сергійко. Вже кілька тижнів він ночами молився, щоби той чоловік приїхав. Щоби необхідне стало неминучим.

Динамік радіотелефону хрипко передав команду почистити й прибрати салон літака, який щойно прибув з Бергена.

Сергій підвівся. Позіхнув.

Цього разу процедура в пілотській кабіні була іще простішою: відкрити пилосос і викласти його вміст у подорожню торбу другого пілота.

Коли вони виходили, то зустріли екіпаж, який повертався до літака. Сергій Іванов уникнув погляду другого пілота. Він опустив очі і помітив, що той мав таку саму валізу на коліщатах, що й Шульц, – червону, фірми «Samsonite». Без невеличкої подорожньої торби, яка зазвичай пристібалася до верхньої частини валізи. Вони не знали один про одного анічогісінько – ані про мотиви, ані про походження, ані про рідню. Все, що пов'язувало Сергія, Шульца та молодого другого пілота, – це їхні незареєстровані мобільні телефони, придбані в Таїланді, щоби мати змогу послати ними повідомлення у разі, якщо в розкладі руху літаків з'являться зміни. Сергій сумнівався, що Шульц та другий пілот знали один одного. Андрій всю інформацію суворо обмежив до рівня «знати лише те, що необхідно». І через це Сергій навіть гадки не мав, що станеться далі з тими пакунками. Втім, він здогадувався. Бо коли другий пілот внутрішнього рейсу Осло – Берген сходив з «корабля на берег», він не зазнавав ані митної перевірки, ані перевірки з боку служби безпеки. Другий пілот брав подорожню торбу до готелю в Бергені, де зупинявся екіпаж. Тихенький стук у двері опівночі – і чотири кіло героїну переходили з рук в руки. Хоча новий наркотик віолін і збив ціни на героїн, вулична ціна чверті грама складала щонайменше 250 крон. Тисячу крон за грам. А якщо цей наркотик розбавити (а він уже був розбавлений) ще раз, то загалом це становитиме аж вісім мільйонів крон. Він умів рахувати. І достатньо добре для того, щоби розуміти: йому недоплачують. Але він знав також, що коли виконає «необхідне, що стало неминучим», то заслужить на жирніший шмат. І через два-три роки таких заробітків зможе купити собі будинок у Тагілі, знайти гарну сибірську дівчину і навіть забрати до себе батьків, коли ті постаріють.

Сергій Іванов відчув, як у нього межі плечей засвербіло татування.

Наче сама шкіра прагнула якнайшвидше отримати новий рисунок.

3

Чоловік у лляному костюмі зійшов з аеропортового експреса на Центральному вокзалі Осло. І дійшов висновку, що в його колишньому рідному місті сьогодні, напевне, був теплий і сонячний день, бо повітря й досі було м'яке й лагідне. Він ніс досить комічну на вигляд маленьку брезентову валізку й оживив вокзал з його південного боку своїми швидкими пружкими кроками. Опинившись надворі, чоловік відчув, як спокійно й тихо б'ється серце Осло, хоча деякі стверджували, що це місто не має серця. Але воно пульсувало в неквапливому нічному ритмі. Кільцева дорожня розв'язка під назвою «Транспортна машина» поглинала нечисленні нічні авто, розкручувала їх по колу і швиргала, одне за одним, то на схід – до Стокгольма та Трондхейма, то на північ, до інших районів міста, то на захід, до Драммена та Крістіансанда. І своїми розмірами, і своєю формою Транспортна машина нагадувала бронтозавра, вимираючого велетня, якому невдовзі судилося зникнути і поступитися місцем житловим будинкам та офісам у новому пречудовому районі Осло з його пречудовою новою спорудою – Оперним

театром. Чоловік зупинився й поглянув на білий айсберг, розташований між Транспортною машиною та фіордом. Цей айсберг уже встиг завоювати архітектурні премії з усього світу; звідусіль приїжджали люди, щоби пройтися дахом з білого італійського мармуру, який плавно опускався прямісінько у море. Світло у великих вікнах цієї споруди своєю яскравістю не поступалося місячному сяйву, що на нього падало.

«Господи, оце так новація!» – подумав чоловік у лляному костюмі.

Та бачив він не майбутні перспективи міської забудови, а минуле. Бо колись тут було місце, де торгували наркотиками, така собі зона для «обдовбаних», де кололися, а потім «кайфували» наркомани, сховавшись за бараками. Втрачені діти великого міста. Хирлява й тонка перегородка відділяла їх від їхніх добропорядних батьків із соціал-демократичними поглядами, батьків, які нічого навіть не підозрювали. «Оце так новація, оце так покращення!» – знову подумав чоловік. Що ж, дорога до пекла проходить тепер на тлі гарнішого ландшафту.

Минуло три роки, відколи він стояв тут востаннє. Все стало новим. І все лишилося таким, як було.

Вони примостилися на смузї трави між вокзалом та автострадою, схожі здалеку на дорожні бордюри. Такі ж обдовбані зараз, як і тоді. Лежали горілиць, примруживши очі, наче в очі їм світило сліпуче сонце, незграбно коцюрбилися, намагаючись знайти вену, в яку ще можна було встромити шприца, або стояли, схилившись під вагою рюкзаків і підігнувши тремтливі коліна, не усвідомлюючи, чи вони щойно прийшли, чи їм уже час іти. Ті самі обличчя. Та не ті самі живі мерці, яких він бачив, коли сам сюди приходив, бо ті вже встигли давним-давно померти. Але все одно одні й ті самі обличчя.

Уздовж дороги до Тольбугати їх було більше. Оскільки вони мали стосунок до причини його приїзду, чоловік спробував сформуванати собі певне враження, намагаючись визначити, поменшало наркоманів чи побільшало. При цьому помітив, що на Платі знову продавалася наркота. Цей невеличкий асфальтовий квадрат на захід від станції «Срнбанеторгет», пофарбований в білий колір, був своєрідним Тайванем в Осло – зоною вільної торгівлі наркотиками, де влада ненав'язливо стежила за тим, що відбувається, і час від часу відловлювала покупців-початківців. Але бізнес розрісся, Плата продемонструвала своє обличчя, як один з найгірших в Європі пунктів збуту героїну, і ця місцина стала просто ще однією принадою для туристів. Великі обсяги продажів героїну та висока кількість смертей від передозування вже давно були чорною плямою на репутації норвезької столиці, але Плата стала плямою іще більшою та помітнішою. Телебачення й газети бомбардували решту країни знімками молодих людей у стані наркотичного кайфу та фотографіями зомбі, що серед білого дня вешталися центром міста. На адресу політиків посипалися звинувачення. Коли при владі були праві, ліві галасували: «Недостатньо лікувальних центрів для наркоманів! Тюрми продукують нових наркоманів! Нове класове суспільство породжує банди та торгівлю наркотиками в іммігрантських кварталах». Коли ж при владі були ліві, то праві теж здіймали галас: «Бракує поліції! Шукачам притулку від переслідувань в інших країнах надто легко потрапити до Норвегії! Шість із семи в'язнів – іноземці!»

І міська рада Осло, втомившись від цькування і в хвіст, і в гриву, прийшла до неминучого рішення: пора рятувати саму себе. Тобто загребти сміття під килим. Закрити Плату.

Чоловік у лляному костюмі помітив якогось молодика в червоно-білій футболці клубу «Арсенал». Він стояв на сходинках, а перед ним переминалися з ноги на ногу ще четверо. «Футболіст» смикав головою то ліворуч, то праворуч, мов курча. Решта чотири голови не рухалися, втупивши погляди у дилера в кольорах «Арсеналу», а той чекав, поки їх не збереться ціла група – шестеро чи семеро. Тоді він візьме гроші за замовлений товар і поведе їх туди, де зберігався дурман. А зберігався він або за рогом неподалік, або у дворі, де на дилера чекав його компаньйон. Принцип був простий: хлопець з наркотою ніколи не торкався грошей, а хлопець з грошима ніколи не торкався наркоти. Це утруднювало поліції збір доказів торгівлі наркотиками проти кожного з них. Але чоловік у лляному костюмі все одно здивувався, бо те, що він побачив, було повторенням старих методів, використовуваних іще у 80-х та 90-х роках минулого століття. Коли поліція кинула свої спроби спіймати товкачів наркоти на вулицях, ті полишили практикувати суворе дотримання перестраховальної процедури і знову почали продавати дурман, як тільки збиралася необхідна група лохів: гроші в одній руці, наркота – в другій. Цікаво, а чи почала поліція знову арештовувати дилерів на вулицях?

Повз нього, натискаючи на педалі, проїхав чоловік у велосипедному вбранні: шолом, помаранчеві окуляри та яскрава куртка, яку надував зустрічний потік повітря. Під тугими шортами бугрилися м'язи, а велосипед явно був не з дешевих. Мабуть, саме тому цей чоловік і забрав велосипед із собою, коли, разом із рештою групи, пішов слідком за «футболістом» поза ріг споруди до її протилежного боку. Все стало по-новому. Все лишилося по-старому. Але наркоманів начебто поменшало.

Проститутки на розі вулиці Скіппергата звернулися до нього ламаною англійською: «Привіт, хлопче! Зачекай хвилинку, красунчику!» – але він тільки головою похитав. Здавалося, чутка про його доброчесність чи можливі фінансові труднощі ширилася швидше, аніж він ішов, бо дівчата, яких він зустрів далі, не виказали до нього ані найменшої цікавості. В його часи проститутки в Осло вдягалися у практичне вбрання: джинси та товсті куртки; було їх небагато й умови на ринку диктували вони, а не клієнти. Але зараз конкуренція явно посилилася, з'явилися короткі спідниці, високі підбори та сітчасті панчохи. Схоже, чорношкірі проститутки вже встигли змерзнути. «Що ж вони робитимуть, коли зима настане?» – подумав він.

Чоловік у лляному костюмі заглибився в район Квадратурен, який колись був центром міста, а тепер перетворився на асфальтово-цегляну пустелю з адміністративними та офісними спорудами, призначеними для 250 тисяч службовців-мурах, котрі тікали додому після четвертої чи п'ятої вечора, віддаючи квартал на поталу нічним гризунам. Коли король Крістіан Четвертий побудував місто квадратними кварталами у відповідності до ідеалів строгого геометричного порядку, що панували в добу Ренесансу, зростання міського населення стримувалося пожежами. Згідно з легендою, кожної ночі високосного року тут можна було побачити охоплених полум'ям людей, що несамовито бігали поміж будинками, почути їхні жахливі верески і стати свідком того, як вони згоряють дотла. Але якщо на асфальті залишиться купка попелу, яку не встиг розвіяти вітер, то можна згребти її у жменю, і тоді ваш будинок уже ніколи не згорить. Через небезпеку пожеж Крістіан

Четвертий побудував широкі вулиці – якщо судити за стандартами міської бідноти. На них були споруджені будинки, для будівництва яких використовувався не норвезький будівельний матеріал – цегла. Коли чоловік у лляному костюмі проходив попід одною з таких цегляних стін, він проминув розчинені двері бару. До курців, що стояли надворі довкола дверей, долітали оглушливі звуки іще одної варіації «Welcome to the jungle» групи «Guns and Roses». Цю варіацію, позбиткувавшись і над Слешом та Стредліном з «Guns and Roses», і над покійним Бобом Марлі, новітні виконавці перетворили на огидну подобу такого собі диско-регі. Він зупинився, наштотхнувшись на випростану руку.

– Прикурити даси?

На нього дивилася пишна цицьката жінка віком років десь під сорок. Між її яскраво-червоними губами звабливо погойдувалася цигарка.

Він здивовано вигнув брову і поглянув на її усміхнену подругу, яка стояла позаду неї з тліючою цигаркою. Цицьката краля помітила це і також розсміялася, ступивши убік, щоби зберегти рівновагу.

– Ну чому ти такий нетямущий, га? – мовила вона з акцентом, схожим на сьорландський акцент кронпринцеси Метте-Маріт. Він уже колись чув, що на критому ринку є одна проститутка, котра розбагатіла завдяки тому, що виглядала, як кронпринцеса, розмовляла, як кронпринцеса, і вдягалася, як кронпринцеса. Чув він і про те, що до такси у п'ять тисяч крон за годину входив також і пластиковий скіпетр, яким клієнту дозволялося користуватися досить вільно.

Він рушив був далі, але рука жінки лягла йому на плече. Вона прихилилася до нього, дихнувши йому в обличчя червоним вином.

– Ти такий симпатичний мужчина. Може, все ж таки підеш зі мною.. покурити?

Чоловік повернув до неї протилежний бік свого обличчя. Спотворений бік. Бік, що був, м'яко кажучи, не надто симпатичним. І відчув, як жінка мимовільно поморщилася і аж хитнулася, уздрівши слід, залишений гвіздком у ті часи, коли він перебував у Конго. Шрам тягнувся від рота до вуха, наче погано зашитий розрив.

Він пішов далі, а музика тим часом змінилася на композицію групи «Нірвана» «Some as you are». Але цього разу це був не рімейк, а оригінальна версія.

– Може, вам гашиш? – почувся голос з-під брами, але чоловік у лляному костюмі не зупинився і не обернувся.

– Чи, може, спід?

Він уже три роки був «чистий» і не збирався братися за старе.

– Віолін?

Борони Боже!

Попереду нього якийсь молодик зупинився побіля двох товкачів і, заговоривши з ними, почав їм щось показувати. Коли він наблизився, молодик підвів погляд і прикипів до нього чіпкими сірими очима. «Це – очі полісмена», – подумав прибулець і, нагнувши голову, перетнув вулицю. Утім, мабуть, даремно він так перелякався: навряд чи такий молодий полісмен його знав.

А ось і готель, вірніше – звичайнісінька нічліжка. «Леон» називається.

На цьому боці вулиці було майже безлюдно. А на протилежному, під ліхтарем, він помітив торговця наркотою верхи на велосипеді. Він стояв з іще одним велосипедистом, також вдягненим у професійне велосипедне вбрання, і допомагав йому вколотися в шию.

Чоловік у лляному костюмі несхвально похитав головою й уставився поглядом у фасад будівлі, перед якою він зупинився.

На ній виднілася та сама вивіска, причеплена поміж третім і горішнім поверхами: «Чотириста крон за ніч!» Все стало новим. Все залишилося таким, як і було.

Порт'є в готелі «Леон» був новий. Молодий хлопець привітав чоловіка в лляному костюмі напрочуд ввічливою посмішкою з дивовижною – як для «Леона» – відсутністю нещирості. Без тіні іронії сказавши «Ласкаво просимо», юнак попросив його пред'явити паспорт. Чоловік вирішив, що його знову прийняли за іноземця через засмагле обличчя та лляний костюм, і передав порт'є свій червоний норвезький паспорт. Паспорт був потертий і повний штампів. Явно не від доброго життя було тих штампів так багато.

– Усе гаразд, – сказав порт'є, повертаючи документ. Потім поклав на полицю бланк і подав ручку. – Достатньо заповнити підкреслені розділи.

«Бланк у готелі "Леон"?» – здивовано подумав чоловік. Мабуть, щось таки тут змінилося. Він взяв ручку і помітив, як порт'є прискіпливо придивляється до його середнього пальця. До того пальця, який колись був найдовшим, допоки його не відрізали в одному будинку на пагорбі Гольменколлен. Тепер на місці кінцевого суглоба виднівся матовий сіро-блакитний протез, змайстрований з титану. З того протеза толку було мало, але він забезпечував необхідну рівновагу сусіднім пальцям, коли треба було за щось вхопитися, до того ж він не заважав, бо був надто короткий. Єдиною вадою було те, що йому доводилося вдаватися до безкінечних пояснень при проходженні контролю в аеропортах.

Прибулець вписав у бланк своє ім'я та прізвище.

Дату народження.

Він писав дату свого народження, знаючи, що більше схожий зараз на сорокап'ятирічного чоловіка, а не на досить молодого каліку з численними хворобами старечого віку, який покинув Норвегію три роки тому. Він встановив собі суворий режим: фізичні вправи, здорова їжа, тривалий сон і, ясна річ, повна відмова від будь-яких шкідливих речовин. До того ж, нове

життя йому сподобалося. Взагалі-то кажучи, йому завжди подобалися чітко розписані процедури, дисципліна та порядок. Чому ж тоді його життя перетворилося на такий хаос, таку саморуйнацію та цілу низку розірваних стосунків, які він встигав заводити в інтервалах між темними й моторошними періодами наркотичної інтоксикації? Порожні клітинки бланка запитально поглянули на нього. Але вони були надто малі, щоби вмістити в них усі необхідні відповіді.

Постійна адреса.

По правді кажучи, квартиру на Софійській вулиці продали щойно після того, як три роки тому він поїхав геть. Те ж саме стосувалося і будинку його батьків у місті Опссал. При його теперішній роботі мати офіційну адресу було б небезпечно. Тому він написав те, що писав завжди, коли влаштовувався в готелі: Особняк Чункін, Гонконг. Що було не далі від правди, ніж усе решта.

Професія.

Вбивства. Але цього він не написав, бо відповідна графа в бланку не була позначена.

Номер телефону.

Він записав вигаданий. Бо мобільні телефони прослуховуються, а їхнє місцезнаходження легко відстежується.

Телефонний номер найближчого родича.

Найближчого родича? Який же чоловік з власної волі даватиме номер своєї дружини, влаштовуючись в готель «Леон»? Це все ж таки бордель, як-не-як.

Портъе, вочевидь, прочитав його думки.

- Це на той випадок, коли ви занеджуєте і нам доведеться когось викликати.

Харрі кивнув. На випадок раптового інфаркту під час статевого акту.

- Можете нічого не писати, якщо ви не...

- Та ні, - задумливо мовив чоловік, вдивляючись у бланк. Найближчий родич. У нього була Сіс. Сестра, що мала, за її власним висловом, «легку форму дебільності», але життя своє влаштувала набагато краще, ніж її старший брат. Окрім Сіс, він не мав нікого. Абсолютно нікого. Тож, як не крути, а вона - найближчий родич.

Зробивши позначку «Готівка» у графі «Спосіб розрахунків», він поставив підпис і подав бланк молодому портъе. Той швидко проглянув його. І тоді Харрі, нарешті, побачив, як проглянуло оте. Недовіра й нещирість.

- Ви... ви, часом, не Харрі Холе?

Харрі Холе кивнув.

- А в чім проблема?

Хлопець похитав головою. І натужно ковтнув слину.

- От і прекрасно, - зазначив Харрі. - Маєте ключа від мого номера?

- Ой, вибачте, аякже! Ось. Номер 301.

Харрі взяв ключа і помітив, як розширилися зіниці хлопця, а голос став тихим і здавленим.

- Це... це мій дядько, - вичавив із себе портье. - Він - завідувач готелю. А колись сидів ось тут, на моєму місці. Це він мені про вас розповідав.

- Сподіваюся, що ваш дядько розповідав вам про мене лише добрі речі, - сказав Харрі, беручи свою пласку брезентову валізу і рушаючи до сходів.

- У нас є ліфт...

- Не люблю ліфтів, - відказав Харрі, не повертаючи голови.

Кімната була такою ж, як і раніш. Маленька, непоказна і більш-менш чиста. Але ж ні, дещо нове все-таки з'явилося: штори. Зелені. Жорсткі. Мабуть, з тканини, яка не потребувала віджимання й прасування. «До речі», - подумав він і, повісивши свій костюм у ванній, увімкнув гарячу воду, щоби пара розгладила загини й зморшки. Цей костюм обійшовся йому у вісімсот гонконзьких доларів у знаменитій кравецькій майстерні «Пенджаб-хаус» на вулиці Натан-роуд, але з такою роботою, як у нього, це було важливе й необхідне придбання, бо ніхто не поважає людину, вбрану в лахміття. Харрі став під душ. Гаряча вода приємно пощипувала шкіру. Потім він пройшовся голяка до вікна й розчинив його. Другий поверх. Внутрішній двір. Кризь розчинене вікно долетіли фальшиві стогони симульованого оргазму. Взавшись за карниз штори, він висунувся надвір. Поглянув униз на відкритий візок для сміття і відчув солодкуватий запах гниючих відходів, що піднімався догори. Пльнув - і почув, як його пльвок упав на папір у візку. Але шерехтіння, яке почулося одразу ж по тому, не було шерехтінням паперу. Трісь - і жорсткі зелені штори упали додола по обидва боки від нього. От зараза! Він витягнув тонкий держак з підшитого краю тканини. То був карниз старого типу - з двома загостреними кульками на кінцях. Хтось уже зламав його раніше і просто скрутив обидва кінці липкою плівкою. Харрі сів на ліжко і витягнув шухляду тумбочки, що стояла поруч. Там лежала Біблія в тонкій синій суперобкладинці зі штучної шкіри та набір для шиття: чорна нитка, намотана на картонку, простромлену голкою. Поміркувавши, Харрі вирішив, що це - не така вже й погана ідея: тримати в шухляді Біблію та голку з ниткою. Постоялець зможе гудзик відірваний пришити, а потім - почитати про відпущення гріхів. Харрі ліг на ліжко і втупився поглядом у стелю. Все стало новим. Усе... Він заплющив очі. Під час польоту він ані разу очей не склепив, тому зараз він спатиме, і чхати йому на часовий зсув та зламаний карниз. І йому наснився той самий сон, який він бачив кожної ночі впродовж останніх трьох років: він мчить коридором, втікаючи від ревучої лавини, яка висмоктувала геть усе повітря, позбавляючи його можливості дихати.

Проблема полягала в тім, щоби бігти, не зупиняючись і не розплющючи очей. Хоча б іще кільканадцять метрів.

Харрі втратив контроль над своїми думками, і вони стали поволі покидати його.

Найближчий родич.

Родич. Знайомий.

Близький родич.

Ось хто він такий. Ось чому він сюди повернувся.

Сергій їхав автострадою Е6 до Осло. Йому страшенно хотілося якомога швидше впасти на ліжку у своїй квартирі в районі Фурусет. Він тримав швидкість у межах 120 кілометрів на годину, хоча в таку пізню годину автострада була практично порожня. Озвався його телефон. Мобільний телефон. Розмова з Андрієм була стислою. Андрій уже розмовляв із Сергієвим дядьком, або «отаманом», як він його називав. Коли вони вимкнули телефони, Сергій уже більше не міг стримуватися – і натиснув на газ, верескнувши від захвату. Той чоловік нарешті прибув. Сьогодні увечері. Він уже тут! Наразі Сергієві нічого не треба було робити, бо ситуація могла розв'язатися сама по собі, як сказав Андрій. Але він має зараз подвоїти свою готовність – як ментальну, так і психологічну. Має вправлятися з ножом, добре спати і завжди бути насторожі. На той випадок, коли необхідне стане неминучим.

4

Торд Шульц ледь почув, як угорі прогуркотів літак. Важко дихаючи, сів на софу. Його оголений торс укривав тонкий шар поту, а об голі стіни кімнати й досі билася луна від брязкоту металевих дисків тренажера. Оббита дерматином лавка тренажера теж блищала від його поту. З телеекрана Дональд Дрейпер позирав крізь дим своєї цигарки, сьорбаючи зі склянки віскі. Іще один літак оглушливо прогуркотів над дахами будинків. То був телесеріал «Схиблений» про шістдесяті роки минулого століття у Сполучених Штатах. Жінки в пристойному вбранні. Пристойне спиртне у пристойних келихах. Пристойні цигарки без ментолу та фільтра. То були часи, коли те, що тебе не вбивало, робило тебе дужчим. Торд Шульц навмисне придбав лише серії першого сезону і передивлявся їх знову і знову. Бо не був упевнений, що йому сподобаються наступні серії.

Торд Шульц поглянув на білу лінію на скляному кавовому столику і досуха витер край своєї картки посвідчення особи. Цією карткою він зазвичай ділив дози. Він ділив їх карткою, яку кріпив до кишені своєї командирської уніформи, карткою, яка забезпечувала йому доступ на борт літака, до пілотської кабіни, до неба, до зарплатні. Карткою, яка робила його тим, ким він був. Карткою, яку – разом зі свободою – у нього відберуть, якщо

застукають на гарячому. Саме тому Торд Шульц і вважав доречним та правильним використовувати для поділу доз картку посвідчення особи. При всій його нечесності в цьому, принаймні, була хоч якась чесність.

Завтра рано-вранці вони мають вирушати назад до Бангкока. А опісля – два вихідних дні в апартаментах на вулиці Сукхумвіт-роуд. Це буде легший рейс. Кращий за попередній. Коли він летів з Амстердама, то йому не сподобалася організаційна схема обгородки. Забагато ризику. Після розкриття справжніх масштабів наркоторгівлі, якою займалися екіпажі з аеропорту «Шифоль», котрі обслуговували рейси до Південної Америки, над усіма екіпажами, незалежно від авіакомпанії, нависла постійна небезпека перевірки багажу та особистого обшуку. Ба більше, схема обгородки передбачала, що після посадки він винесе пакунки і триматиме їх у своїй торбі, допоки згодом того ж дня не вилетить у внутрішній рейс до Бергена, Трондхейма чи Ставангера. Він змушений був здійснювати ці внутрішні польоти, навіть попри необхідність брати на борт пасажирів спізнілих рейсів з Амстердама, витрачаючи при цьому додаткове пальне. Звісно, в аеропорту «Гардермоен» він увесь час перебував на борту літака і тому митної перевірки не зазнавав, але час від часу йому доводилося переховувати наркотики у своїй торбі по шістнадцять годин поспіль, перш ніж він віддавав їх за призначенням. Та й сама процедура передачі товару не завжди проходила без ризику, бо часто здійснювалася то на автостоянках, то в ресторанах, де було забагато відвідувачів, то в готелях із надто прискіпливими та надміру спостережливими портьє.

Торд Шульц скрутив трубкою купюру в тисячу крон, взяту з конверта, який йому вручили, коли він був тут востаннє. Для цієї процедури існували спеціальні пластмасові рурки, але він був не з тих: він не був злісним наркоманом, яким його дружина виставила в очах свого адвоката під час розлучення. Ця хитра сука увесь час наполягала, що прагне розлучення через те, що не хоче, аби її діти зростали поруч з батьком-наркоманом, і не збирається мовчки спостерігати, як він пронохає і будинок, і маєтність. До стюардес це не мало жодного стосунку: їй на його походеньки було начхати, вона кинула перейматися цим уже багато років тому, до того ж, у міру його старіння ця проблема відпала б сама по собі. Колишня дружина та її адвокат виставили йому ультиматум: вона забере собі будинок, дітей та рештки майна, яке він не встиг проциндрити. Інакше вони донесуть на нього, що він зберігає і вживає кокаїн. Дружина зібрала проти нього стільки доказів, що навіть його власний адвокат сказав, що їх достатньо, аби його вигнали з роботи й запроторили до в'язниці.

Вибору він не мав. Усе, що вона дозволила йому залишити собі, – це борги.

Торд Шульц підвівся, підійшов до вікна і визирнув надвір. Схоже, вони невдовзі прийдуть.

Цього разу схема обгородки була інакшою. Він мав узяти пакунок у міжнародний рейс до Бангкока. Бозна-чому. Все одно, що пхатися до Тули з власним самоваром, як кажуть росіяни. У всякому разі, це була вже шоста подорож, і досі все проходило без жодної зачіпки.

В сусідніх будинках горіло світло, але до них було доволі далеко. «Такі самотні оселі», – подумалося йому. В ті часи, коли «Гардермоен» був військовою базою, в тих будівлях мешкали офіцери. То були одноповерхові,

абсолютно однакові коробки з широкими та голими галявинами поміж будинками. Збудовані максимально низькими, щоби об них, бува, не зачепився літак, що заходить на посадку. А велика відстань між будинками пояснювалася необхідністю локалізувати пожежу, яка неминуче виникла б після падіння літака.

Вони мешкали тут під час його обов'язкової військової служби, коли він був пілотом військово-транспортних «Геркулесів». Їхні діти бігали поміж будинками і ходили в гості до сусідських дітей. Літній день, субота. Чоловіки у фартухах та з пляшками аперитиву в руках смажать шашлики. З розчинених вікон чується розмова – то жінки готують салати й попивають лікер «Кампарі». Схоже на сцену з його улюбленого фільму «The Right Stuff», де йшлося про перших астронавтів та пілота-випробувача Чака Ігера. Чорт, а вони такі привабливі, ці дружини пілотів! Незважаючи на те, що їхні чоловіки – всього-на-всього пілоти «Геркулесів». У ті дні вони були щасливі, хіба ж ні? Може, саме через це він сюди й повернувся? Раптово виникле підсвідоме бажання здійснити подорож у минуле? Чи бажання розібратися: в який саме момент усе пішло котові під хвіст? Розібратися, щоби потім змінити хід подій на краще?

Торд Шульц побачив авто, що наближалось, автоматично зиркнув на годинника і в бортовому журналі пам'яті подумки відмітив, що вони спізналися на вісімнадцять хвилин.

Він підійшов до кавового столика. Двічі вдихнув і видихнув. Потім прилаштував скручену руркою купюру біля нижнього краю кокаїнової смужки, нахилився і вдихнув порошок у ніс. Слизову оболонку боляче обпекло. Він послинив кінчик пальця, провів ним по решті порошку і втер його собі у ясна. Порошок був гіркий на смак. У цю мить задзвонив дверний дзвінок.

То були ті ж самі двійко хлопців-мормонів, що й завжди. Один маленький, другий високий, і обидва – у парадно-вихідному вбранні. Але з-під їхніх рукавів усе одно виднілися татуювання. Виглядали вони майже комічно.

Мормони подали йому пакунок. Півкілограма однією довгастою ковбаскою, яку можна було зручно прилаштувати під металеву пластину довкола висувної ручки його пілотської валізи. Згідно з планом, він мав витягнути цей пакунок після посадки в аеропорту «Суварнабхумі» й засунути під незакріплений килимок у тильній частині шафи у пілотській кабіні. І більше він його не побачить: подальшу роботу, напевне, візьме на себе наземна група обслуговування.

Коли Пан Великий та Пан Малий вперше заговорили про необхідність транспортувати пакунки до Бангкока, це прозвучало як повна маячня. Зрештою, нема іншої країни у світі, де вуличні ціни на дурман були б вищі за ті, що мають місце в Осло, тож навіщо займатися збитковим «експортом»? Та він не став розпитувати, бо знав, що відповіді все одно не діждеться – і слава Богу. Але зазначив, що в Таїланді спійманих на контрабанді героїну засуджують до страти, і забажав підвищення платні.

Хлопці розсміялися. Спочатку маленький, а потім великий. Тордові мимоволі подумалося, що, мабуть, коротші нервові волокна швидше реагують на подразники. Може, саме через це кабіни винищувачів робили такими тісними й низькими, щоби відсікти високих і млявих пілотів.

Малий пояснив Тордові своєю англійською з різким, схожим на російський, акцентом, що то був не героїн, а дещо абсолютно нове, настільки нове, що навіть іще не було закону про його заборону. А коли Торд спитав, чому ж тоді треба провозити контрабандою легальну речовину, двійко розреготалися ще гучніше і сказали, щоби він не теревенив зайвого, а сказав: так чи ні.

Щойно Торд Шульц сказав «так», як у його свідомості негайно промайнула думка: «А що б сталося, якби я сказав "ні"?»

Це було шість подорожей тому.

Торд Шульц уважно оглянув пакунок. Кілька разів він подумував полити миючою рідиною ті презервативи та пакети для морожених продуктів, у які пакувався товар, але йому сказали, що собаки-шукачі здатні розрізняти запахи, і тому їх не так-то й легко збити з пантелику. Увесь фокус полягав у тім, щоби пластиковий пакет був запечатаний герметично.

Торд Шульц трохи почекав. Але не сталося нічого. І він багатозначно прокашлявся.

– Ой, ледь не забув, – озвався Пан Малий. – Маємо розрахуватися за вчорашню доставку...

З цими словами він із лиховісною посмішкою ковзнув рукою в кишеню. А може, й не лиховісною, може, то був своєрідний гумор у східноєвропейському стилі. Торду захотілося вдарити його, дунути цьому мерзотнику в пику димом цигарки без фільтра і хлюпнути йому у вічі віскі дванадцятирічної витримки. То був би гумор у західноєвропейському стилі. Та натомість він ледь чутно промимрив «дякую» і взяв конверт. Він був тонкий на дотик. Напевне, там великі купюри.

Трохи згодом він знову стояв біля вікна, дивлячись, як авто розчиняється в темряві. Звук його двигуна потонув у ревінні чергового «Воінга-737». А може, й 600. Літак нового покоління – однозначно. Бо гуде більш гортанно й на вищих частотах, аніж стара класика. Торд Шульц побачив у вікні своє відображення.

Так, він узяв їхні гроші. І продовжуватиме брати їх. Брати все, що трапляється на життєвому шляху. Бо він – не Дональд Дрейпер. Він – не Чак Їгер і не Ніл Армстронг. Він – Торд Шульц. Безхребетний пілот по вуха в боргах. І з кокаїновою проблемою. Не треба було...

Його думки потонули в гуркоті наступного літака.

* * * * *

Бісові церковні дзвони! Татку, чи бачиш ти усіх отих так званих близьких родичів, що зібралися біля моєї труни? Вони плачуть крокодилячими сльозами, а на їхніх скорботних пиках написано: «Густо, чому ж ти так і не навчився бути таким, як ми?» Гей ви, мерзотні, впевнені у своїй правоті лицеміри! Не навчився, бо не зміг! Не зміг бути таким, як моя прийомна мати – недоумкувата зіпсута дурепа, яка тільки й знає, що розпатякує про

те, яке все навкруг чудове – треба лише читати правильні книжки, слухати правильного гуру й споживати правильні трави – чорти б їх забрали. А коли хтось руйнував оту плутану мудрість, на яку вона купилася, то вона завжди ходила однією й тією ж самою картою: «До чого ж ми докотилися: війни, несправедливість, люди розучилися жити в гармонії з самими собою». Затям три речі, дівчинко. Перше: війна, несправедливість, відсутність гармонії – це природно. Друге: ти – найменш гармонійна з усієї вашої огидної сімейки. Тобі хотілося лише того кохання, в якому тобі було відмовлено, а на те кохання, яке тобі виявляли, тобі було начхати, ти його впритул не помічала. Вибачте, Рольфе, Штайне та Ірен, але в її душі було місце лише для мене. Що робить пункт третій ще цікавішим: я ніколи тебе не кохав, дівчино, хоч як би тобі не здавалося, що ти мое кохання заслужила. Я називав тебе мамою тому, що тобі це було приємно, а мені спрощувало життя. Коли я зробив те, що зробив, це сталося через те, що ти дозволила мені це зробити, а я не міг стриматися. Бо такий я є.

Рольфе, ти, принаймні, сказав мені, щоби я не називав тебе татком. Ти й справді намагався любити мене. Але природу не обдуриш: ти збагнув, що більше любиш свою рідну плоть та кров – Штайна та Ірен. Коли я сказав іншим людям, що ви – мої прийомні батьки, я помітив поранений вираз в очах у мами. І ненависть у твоїх. Не тому, що слова «прийомні батьки» зменшили тебе до розміру тієї єдиної функції, яку ти виконував у моєму житті, а тому, що я завдав душевної рани жінці, котру ти – незрозуміло за що – кохав. Гадаю, ти був достатньо чесним, щоби побачити себе таким, яким бачив тебе я: індивідом, котрий, отруївшись власним ідеалізмом, в якийсь момент свого життя зобов'язався виростити дитину-підкидька, але невдовзі зрозумів, що на його банківському рахунку утворився дефіцит. Щомісячної суми, яку тобі виплачували за мое виховання, не вистачало для покриття реальних витрат. Згодом ти виявив, що я перетворився на зозуленя в чужому гнізді. А потім я пожер усе. Все, що ти любив. Усіх, кого ти любив. Тобі раніше слід було здогадатися, Рольфе, і викинути мене геть! Ти перший побачив, що я став красти. Спочатку то було лише сто крон. Я відпиррався і заперечував. Казав, що то мені мама дала ту сотню. «Хіба ж не так, мамо? Це ж ти дала мені ті гроші?» А матуся, трохи повагавшись, зі сльозами на очах кивнула і сказала, що достеменно не пам'ятає. Наступного разу то вже була тисяча. Із шухляди твого столу. Ти сказав, що то були гроші, призначені для нашого спільного свята. «Єдине свято для мене – це коли я вас не бачу», – відказав я. І тоді ти вперше дав мені ляпаса. Цей ляпас наче вимкнув у тобі якийсь запобіжник, бо ти бив і бив мене, не зупиняючись. Я вже був вищий та ширший за тебе, але доти мені ніколи не доводилося битися. Битися у звичному сенсі – за допомогою кулаків та м'язів. Ти зміг нав'язати мені свій спосіб бійки і тому взяв наді мною гору. Згодом від ляпасів ти перейшов до ударів міцно стиснутими кулаками. І я знаю чому: ти хотів понівечити мое обличчя. Забрати у мене силу моєї привабливості. Але жінка, яку я звав мамою, втрутилася. І ти мовив те слово: крадій. То була правда. Але те слово означало також, що мені доведеться тебе знищити, нікчемний чоловічку.

Штайн. Мовчазний старший брат. Він перший розпізнав пташеня зозулі за оперенням, але мав достатньо розуму, щоби триматися осторонь. Розумний, талановитий і кмітливий вовк-одинак, який за першої-ліпшої нагоди покинув свою домівку і подався до найдалшого студентського містечка, яке тільки можна було знайти. Він спробував умовити Ірен, свою кохану сестричку, поїхати разом із ним. Сказав, що їй піде на користь, якщо вона полишить

Осло і довчиться в школі у Тронджеймі. Але матуся перепинила поспішну евакуацію Ірен. Вона нічого не знала, ясна річ. І знати не хотіла.

Ірен. Приваблива, гарненька, тендітна Ірен. Ти була надто гарною для цього світу. Ти була всім тим, ким не був я. Однак ти кохала мене. А чи кохала б ти мене, якби дізналася? Якби дізналася, що я дрючив твою матір ще з п'ятнадцятирічного віку? Дрючив твою плаксиву, п'яну від червоного вина матір ззаду, притиснувши її то до дверей туалету, то до дверей комірчини, то до дверей кухні, і при цьому шепотів їй на вухо «мамо, мамо», бо це збуджувало і мене, і її. Вона давала мені гроші, прикривала мою сраку, коли в мене виникала якась проблема, казала, що то вона типу взяла мене в тимчасове користування, доки не стане стара й страшна, а я зустріну гарну милу дівчину. А коли я відказав: «Але ж, мамо, ти вже стара й страшна», то вона обернула це в жарт і почала благати, щоби я її не покидав.

Не встигли зійти синці, що лишилися від ляпасів та ударів, котрих завдав мені мій прийомний батько, як одного дня я зателефонував йому на роботу і попросив прийти додому о третій, бо я маю сказати йому дещо важливе. Парадні двері я лишив прочиненими, щоби матуся не почувала, як він увійде. А коли він увійшов, то я, щоби заглушити звук його кроків, почав говорити їй на вухо всілякі милі речі, які вона так любила чути.

В кухонному дзеркалі я побачив, як увійшов Рольф – і вмить залякнув на порозі.

Він вибрався геть наступного ж дня. Ірен та Штайну було сказано, що у мами з татком певний час тому виникли декотрі проблеми в стосунках і вони вирішили розлучитися й трохи пожити окремо. Ірен зламалася. Вона місця собі не знаходила. Штайн був у своєму студентському містечку і відповів текстовим повідомленням: «Як сумно. Підкажи, куди б мені на Різдво податися?»

Ірен плакала й плакала. Вона кохала мене. Звісно, шукала мене, коли я зник. Шукала Крадія.

Церковні дзвони бемкнули вже вп'яте. На лавках у церкві чути плач та скигління. Кокаїн дає неймовірні прибутки. Орендуєш центрову квартиру на Вест-Енді, реєструєш її на ім'я якого-небудь «наркома», з яким розраховуєшся дозою кокаїну, і починаєш потроху збувати невеличкі обсяги на сходах у під'їзді або під брамою, а коли клієнти відчують, що вони в безпеці, починай накручувати ціну. За безпеку кокаїнова публіка заплатить будь-які гроші. Коли станеш на ноги – тікай геть і зав'яжуй з дурманом. Стань поважним чоловіком. Не помри на старті, як нікчемний невдаха. Священик прокашлявся. «Ми зібралися тут, щоби пом'янути Густо Ганссена...»

Здалеку чується голос: «Краді-і-і-й».

На лавах сидить увесь клан Туту в байкерських шкірянках та банданах. А десь далеко, дуже далеко скавучить собака. То – Руфус. Добрий вірний Руфус. Це ти сюди повернувся чи це я вже встиг піти туди, до тебе?

* * * * *

Торд Шульц поставив свою валізу фірми «Samsonite» на стрічку транспортера, яка, звиваючись, повзла до рентгенівського апарата для огляду багажу. Біля апарата стояв усміхнений працівник служби безпеки.

- Не розумію, чому ви погодилися на такий графік, - сказала стюардеса. - Бангкок двічі на тиждень.

- Я сам попросив, - відповів Торд, проходячи крізь детектор металів.

Дехто з профспілки запропонував екіпажам організувати страйк проти того, що їх змушують зазнавати опромінювання кілька разів на день. Американські дослідники встановили, що серед пілотів та стюардес відсоток тих, хто помирає від раку, є вищим, ніж серед решти населення. Але ті, хто агітував за страйк, забули про те, що вищою є також і середня тривалість життя пілотів та стюардес. Члени авіаційних екіпажів помирали від раку тому, що мали вкрай обмаль інших причин для смерті. Вони жили найбезпечнішим життям у світі. І найнуднішим у світі життям.

- Невже вам так хочеться літати?

- Я - пілот. Мені подобається літати, - збрехав Торд, знімаючи з конвеєра свою валізу за телескопічну ручку і йдучи геть.

Стюардеса наздогнала його за лічені секунди, цокаючи своїми шпильками по мармуровій долівці першого поверху «Гардермоена» так, що мало не заглушала гудіння голосів під склепінчастими балками з дерева та сталі. Однак цокотіння її черевичків не змогло заглушити питання, яке вона вимовила майже пошепки:

- Вона саме через це пішла від тебе, Торде? Бо ти мав у своєму розпорядженні стільки вільного часу, що не знав, чим його заповнити? Вся причина в тім, що ти не хочеш сидіти вдома і...

- Вся причина в тім, що мені потрібна понадурочна робота, - перервав її Торд. Принаймні, ці його слова не були відвертою брехнею.

- Річ у тім, що я сама добре знаю, що це таке. Бо теж розлучилася минулої зими, ти ж знаєш.

- Так, дійсно, - кивнув Торд, який і гадки не мав, що вона колись була заміжня. Він кинув на стюардесу побіжний погляд. П'ятдесят? Десь так. Спробував уявити, як виглядає вона вранці без косметики та фальшивого загару. Він анітрохи не сумнівався, що ніколи не «приземлявся» на неї. Чий же це був улюблений жарт? Здається, ці вирази полюбляв один уже немолодий пілот. Пілот-випишувач з руським волоссям та блакитними очима. Один з тих, кому поталанило вийти на пенсію ще до того, як їхня професія втратила свій високий суспільний статус. Він прискорив ходу, коли вони завернули у коридор, що вів до екіпажного центру. Стюардеса важко хекала, але все одно не відставала від нього. Та якщо він і далі не знижуватиме швидкості, то їй забракне повітря і вона не зможе з ним поговорити.

- Е-е-е... Торде, оскільки ми в Бангкоку матимемо вихідний, то, може...

У відповідь Торд голосно позіхнув, анітрохи не переймаючись тим, що образив її. Після вчорашньої ночі у нього й досі макітрилося в голові: після того, як мормони пішли, була й горілка, був і порошок. Звісно, він не накачав себе так, що міг не пройти контроль тверезості, але все одно «прийняв на груди» достатньо, щоби його лякала одна лише думка про те, що йому доведеться під час польоту боротися зі сном цілих одинадцять годин.

- Ой, ти лише поглянь! - раптом вигукнула стюардеса тим ідіотським зачудованим тоном, яким розмовляють жінки, коли хочуть сказати щось абсолютно, незбагненно і дивовижно миле.

І він поглянув. Воно наближалося до них. То був маленький світло-рудуватий довговухий пес із сумними очима. Він з ентузіазмом вимахував хвостиком. Спрингер-спаніель. Його вела русява жінка з великими висячими сережками, лагідними карими очима та однаковою для всіх трохи винуватою слабкою посмішкою.

- Який він милий, правда? - засюсюкала стюардеса.

- Еге ж, - машинально відповів Торд, і в роті у нього несподівано пересохло.

Пес встромив свій писк у пах якогось пілота, що йшов попереду них, і почимчикував собі далі. Пілот обернувся, здивовано підняв брову і скривив рота, невдало намагаючись зобразити веселу хлопчачу посмішку. Але Торду було не до веселощів. Його думки зосередилися на власній проблемі.

На песикові була жовта жилетка. Така сама, як і у жінки з висячими сережками. А на жилетці було написано «Митна служба». Спаніель наближався і був уже за якихось п'ять метрів від них.

Проблеми не мало бути. Її не могло бути, бо наркотики були запаковані в презервативи, а потім обгорнуті подвійним шаром пакетів для заморозки. Крізь такий захист жодна молекула запаху не зможе пробитися. Тож посміхайся. Розслабся й посміхайся. Не надто слабо, але не надто й сильно. Торд повернув голову в бік стюардеси так, немов її щебетання вимагало від нього глибокої зосередженості думки.

- Перепрошую.

Вони вже пройшли повз собаку, і Торд, не зупиняючись, рушив собі далі.

- Перепрошую! - Цього разу голос прозвучав суворіше й різкіше.

Торд продовжував іти, не обертаючись. До дверей екіпажного центру залишалося менше десяти метрів. А за ними - безпека. Десять кроків. І він у безпеці.

- Перепрошую, пане!

Сім кроків.

- Гадаю, вона до тебе звертається, Торде.

- Що таке? - зупинився Торд. Змушений був зупинитися. І озирнутися зі здивуванням, котре, як він сподівався, мало виглядати цілком ширим. До них ішла жінка в жовтому жилеті.

- Собака звернув на вас увагу.

- Та невже? - удавано здивувався Торд, поглянувши вниз на собаку. І подумав: «Як?!»

А песик теж уставився на нього, енергійно вимахуючи хвостиком так, наче Торд був його новим приятелем, разом з яким можна було б залюбки погратися.

«Як же ж так? Подвійний шар пакетів для заморозки та презервативи. Як?!»

- Це означає, що нам треба вас перевірити. Ходімо, будь ласка, з нами.

В її голосі й досі звучала ввічливість, але жодного сумніву в словах не чулося. І в цей момент він второпав - як. Картка посвідчення особи у нього на грудях. Його рука мимовільно сіпнулася до картки.

Кокаїн!

Він забув протерти картку після того, коли востаннє ділив дози. Напевне, саме цьому пес і звернув на нього увагу.

Але на ній лишилося хіба що кілька крупинок, не більше, і він міг легко відбредхатися, сказавши, що позичив свою картку комусь під час вечірки. Зараз це - не найбільша проблема. Найбільша проблема - це сумка. Її обшукають. Будучи пілотом, він так часто вивчав і застосовував на практиці порядок дій у надзвичайних ситуаціях, що ця процедура стала майже автоматичною. Звісно, мета полягала в тім, щоби навіть у ті моменти, коли пілота охоплює паніка, його мозок, за відсутності інших наказів, автоматично видавав команду на виконання надзвичайної процедури. Скільки ж разів він уявляв собі таку ситуацію: представники митниці запрошують його піти разом із ними! Скільки разів міркував, що в такому випадку він робитиме! Скільки разів прокручував усе це в своїй голові! Обернувшись до стюардеси, він зиркнув на бирку з її іменем і мовив з винуватою посмішкою:

- Здається, мене «відсортували», Крістін. Чи не візьмеш ти мою сумку?

- Сумку ми візьмемо з собою, - сказала жінка з митниці.

Торд Шульц обернувся.

- Ви начебто сказали, що пес виокремив мене, а не сумку.

- Це дійсно так, але...

- В ній - польотні документи, з якими має ознайомитися екіпаж. Сподіваюся, ви не збираєтеся брати на себе відповідальність за затримку аж цілого «Аеробуса-340», який має вилетіти до Бангкока? - З подивом для себе Торд відзначив, що він буквально роздувся від власної значущості: наповнив легені повітрям, і м'язи грудей аж розперли його командирський піджак. -

Якщо ми порушимо загальний графік руху, то це означатиме кількогадинну затримку і фінансові втрати в сотні тисяч крон для нашої авіакомпанії.

- Боюся, що згідно з нашими правилами..

- Триста сорок два пасажери, - перервав її Шульц. - І серед них багато дітей. - Він сподівався, що жінка-митник почує в його словах серйозну занепокоєність відповідального командира корабля, а не приховану паніку контрабандиста, що перевозить дурман.

Жінка поплескала песика по голові і глянула на Торда.

«Схожа на домогосподарку», - подумав він. На жінку, яка має дітей і знає, що таке відповідальність. Жінку, котра зрозуміє, в яку халепу він вскочив.

- Сумку ми візьмемо з собою, - повторила вона.

Поза нею показався ще один працівник митниці. Він став, широко розставивши ноги і схрестивши на грудях руки.

- Що ж, давайте розбиратися, - зітхнув Торд.

Керівник групи з боротьби зі злочинністю Гуннар Хаген відкинувся на спинку свого обертального крісла й уважно поглянув на чоловіка в лляному костюмі. Три роки тому зашитий розрив на його щоці мав криваво-червоний колір, а сам чоловік виглядав так, наче вже був на Божій дорозі і жити йому лишилося кілька днів. Але зараз його колишній підлеглий мав здоровий вигляд, набрав кілька таких потрібних йому кілограмів, і його плечі заповнили собою костюм. Костюм. Хаген пам'ятав, що слідчий з убивств завжди був у джинсах та високих черевиках і ніколи в чомусь іншому. Ще одною відмінністю була бирка на лацкані, яка свідчила, що він не штатний працівник, а простий відвідувач: ХАРРІ ХОЛЕ.

Проте його манера сидіти у кріслі залишилася тою ж самою - скоріш горизонтальною, аніж сидячою.

- Маєш кращий вигляд, - зауважив Хаген.

- І ваше місто - також, - відповів Харрі, перекочуючи між губами незапалену цигарку.

- Ти так вважаєш?

- Еге ж. Чудовий Оперний театр. На вулицях менше наркоманів.

Хаген підвівся і підійшов до вікна. З шостого поверху поліцейської штаб-квартири було видно, як купається в сонячному сяйві новий район Осло - Бйорвіка. Повним ходом ішло розчищення завалів, що нагромадилися після знесення старих споруд.

- Минулий рік позначився помітним падінням смертності від передозування серед наркоманів.

- Ціни зросли - споживання впало. І міськрада отримала те, чого давно прагнула. Осло більше не фігурує на першому місці в європейській статистиці зі смертності від передозування.

- Що ж, щасливі деньки повернулися знов. - Харрі заклав руки за голову; здавалося, що він ось-ось вислизне з крісла.

Хаген зітхнув.

- Ти так і не сказав мені, що привело тебе до Осло, Харрі.

- Невже?

- Авжеж. А конкретніше - до групи боротьби зі злочинністю.

- А хіба є щось незвичайне в бажанні відвідати своїх колишніх колег?

- Немає. Але це стосується звичайних комунікабельних людей.

- Ну-ну. - Харрі стиснув зубами фільтр цигарки «Кемел». - Мій фак - убивства.

- Ти хотів сказати «мій колишній фак»?

- Що ж, давай перефразую: розслідування вбивств - це моя професія, це - сфера моєї спеціалізації. І ця сфера й досі залишається тією цариною, в якій я ще дещо шурую.

- То що ж ти хочеш?

- Професійно займатися своєю справою. Розслідувати вбивства.

Хаген здивовано вигнув брову.

- Хочеш знову працювати на мене?

- А чом би й ні? Якщо мене не зраджує пам'ять, я був одним з найкращих.

- А ось тут слід зробити невеличке уточнення, - зауважив Хаген, відвернувшись до вікна. - Так, ти був найкращим. - І вже тихіше додав: - Найкращим і найгіршим.

- Мені хотілося б зайнятися вбивствами, пов'язаними з наркотиками.

Хаген скептично посміхнувся.

- А яким конкретно? За останні півроку у нас їх було аж чотири. Але в розслідуванні жодного з них ми не просунулися вперед ані на сантиметр.

- Я маю на увазі вбивство Густо Ганссена.

Хаген нічого не відповів й уставився пильним поглядом на наркоманів, розпростертих на траві біля дороги. І до його голови прийшли непростені

неприємні думки. Шахраї, що незаконно отримують соціальну допомогу. Крадії. Терористи. Чому він частіше бачить їх, а не працюючих службовців та робітників, що насолоджуються чесно заробленим відпочинком, гуляючи під лагідним вересневим сонцем? Може, він дивиться на світ чисто як полісмен? І тому багато чого не помічає у своїй поліцейській сліпоті? Хаген майже не чув, що казав йому Харрі, сидючи в кріслі позаду нього.

- Густо Гансен, вік - дев'ятнадцять років. Званий поліцією, товкачами та клієнтами. Його знайшли мертвим у квартирі на вулиці Гаусманнс-гате дванадцятого липня. Помер від втрати крові після пострілу в груди.

Хаген несподівано вибухнув сміхом.

- А чому ти хочеш зайнятися якраз тією єдиною справою, яку нам вдалося розслідувати?

- Гадаю, ти сам знаєш відповідь на своє запитання.

- Так, знаю, - зітхнув Хаген. - Але якби я знову взяв тебе на роботу, то мені довелося б долучити тебе й до інших справ. Наприклад, до справи підсадного агента поліції.

- Та я хотів би зайнятися Гансеном.

- Якщо висловлюватися цифрами, то існує приблизно сотня причин, через які ти ніколи не отримаєш цієї справи, Харрі.

- Назви конкретно хоча б деякі з них.

Хаген обернувся до Харрі.

- Достатньо назвати хоча б першу з них. Цю справу вже розслідували.

- А глибше ви копали?

- Цю справу вели не ми, а відділ кримінальної поліції. До того ж, я не маю вакансій. Навпаки: намагаюся здійснити скорочення штату. Тому навіть чисто офіційно не можу тебе взяти. Мені продовжувати, чи й так ясно?

- Ясно. А де він?

Хаген показав у вікно по той бік галявини на сіру кам'яну будівлю, що ховалася за поживклими липами.

- У Ботсені, - пояснив Хаген. - У камері попереднього ув'язнення. Наразі.

- Відвідини заборонені?

- А хто ж це примудрився знайти тебе аж у Гонконгу і розповісти про цю справу? Невже це...

- Ні, не він, - відказав Харрі.

- Тоді хто?

- Дід Пихто.

- Хто все ж таки?

- Можеш вважати, що я прочитав про це в Інтернеті.

- Навряд чи, - злегка посміхнувся Хаген, примруживши байдужі, немов неживі, очі. - Газети писали про це лише один день, а потім про цей випадок забули. До того ж, не було названо жодного імені. Якщо конкретно, то була всього-на-всього одна стаття про обдовбаного наркомана, який застрелив іншого наркомана через наркотики. Нічого цікавого там не було. Нічого екстраординарного, що могло б привернути підвищену увагу.

- Ага. Нічого, окрім тієї обставини, що обидва наркомани були майже підлітками, - зауважив Харрі. І додав, змінивши тембр голосу: - Одному було вісімнадцять, а другому - дев'ятнадцять.

Хаген знизав плечима.

- Достатньо дорослі, щоби зважитися на вбивство, достатньо дорослі, щоби померти. Наступного року їх мали б призвати до війська.

- Ти міг би організувати мені розмову?

- Хто розповів тобі про це, Харрі?

Харрі задумливо потер підборіддя.

- Один приятель з відділу експертів-криміналістів.

Хаген посміхнувся, і цього разу його посмішка поширилася й на очі.

- Ти такий люб'язний, Харрі, хоч до рани прикладай. Наскільки мені відомо, у тебе в поліції є три приятелі: Бйорн Гольм та Беата Льон. Хто з них?

- Беата. Ти організуєш мені відвідини?

Хаген сів на край столу й уважно поглянув на Харрі. А потім перевів погляд на телефон.

- Лише за однієї умови, Харрі. Пообіцяй мені, що обходитимеш цю справу десятою дорогою. Зараз у нас в стосунках з кримінальною поліцією суцільна ідилія, і я цю ідилію порушувати не збираюся.

Харрі скорчив гримасу. І сповз у кріслі ще нижче, немов збираючись роздивитися пряжку на своєму ремені.

- Значить, тепер ти з шефом кримінальників - друзі нерозливовода?

- Мікаель Бельман на Криво вже не працює, - відказав Хаген. - Саме тому в наших стосунках тепер панує ідилія. Сонце й троянди.

- Нарешті спекалися того психопата? Дійсно, щасливі дні настали..

- Навпаки, - саркастично посміхнувся Хаген. - Присутність Бельмана лише посилилася. Бо зараз він - у цій будівлі.

- От зараза! Невже керує групою боротьби зі злочинністю?

- Борони Боже. Він майже рік очолює відділ боротьби з організованою злочинністю - Оргкрим.

- Мені казали, у вас відбулися великі перестановки.

- Так. В Оргкримі. Вони взяли й звалили до купи всі колишні сектори: грабунки, контрабанду та наркотики. Всім цим зараз займається відділ боротьби з організованою злочинністю. Там наразі понад дві сотні співробітників - найбільший відділ у Департаменті боротьби з кримінальною злочинністю.

- Ти диви. Більше, ніж він мав під своїм началом у відділі кримінальної поліції.

- Однак його зарплатня зменшилася. А ти знаєш, що трапляється, коли людину переводять на роботу з нижчою зарплатою?

- Знаю. Вони починають кігті рвати, щоби вибитися на вищу посаду з більшою зарплатою, - відповів Харрі.

- Саме Бельман придушив ринок наркотиків, узявши його під контроль завдяки вдало засланим таємним агентам. Регулярно здійснює арешти та облави. В результаті кількість банд різко зменшилася, а кривава конкуренція між ними припинилася. Як я вже казав, показники смертей від передозування пішли вниз... - Хаген вказав пальцем на стелю. - А Бельман пішов угору. Він далеко піде, Харрі, от побачиш.

- Я теж піду, - сказав Харрі, підводячись з крісла. - Піду до Вотсена. Сподіваюся, коли я туди прийду, на пункті пропуску мене вже чекатиме дозвіл на відвідини.

- Так. Якщо ми з тобою домовимося.

- Аякже. Звісно, що домовимося, - відповів Харрі, беручи простягнуту руку свого колишнього шефа. Двічі стиснувши її, він рушив до дверей. Гонконг став для нього доброю школою брехні. Харрі почув, як Хаген зняв слухавку, але на порозі все одно обернувся.

- А хто отой, третій?

- Що? - спитав Хаген, тицяючи товстим пальцем кнопки на телефоні.

- Отой третій з моїх друзів у поліції?

Голова групи Гуннар Хаген приклав слухавку до вуха, втомлено поглянув на Харрі і, зітхнувши, відповів:

- А як ти гадаєш? - І заговорив у слухавку: - Привіт. Це Хаген. Мені потрібна перепустка для відвідин... Так. - Хаген прикрив рукою слухавку. - Без проблем. Вони зараз обідають, але коли ти зайдеш близько дванадцятої, все буде готово.

Харрі посміхнувся, стиха попрощався і так само тихо зачинив за собою двері.

Торд Шульц стояв у кабінці, застібаючи свої брюки і вдягаючи піджак. Його природні отвори митники перевіряти не стали. Жінка, яка зупинила його, чекала біля кабінки немов додатковий запрошений екзаменатор.

- Дякую, що пішли нам назустріч, - сказала вона, показуючи на вихід.

Торд здогадався, що колись у митниці відбулася тривала дискусія стосовно того, чи варто вибачатися після того, як собака-шукач когось виокремив з натовпу, але ніяких наркотиків знайдено не було. Бо індивід, якого зупинили, запідозривши наркотики, і який через це зазнав приниження, неодмінно вважатиме вибачення цілком доречним. Та чи варто скаржитися на тих, хто просто виконує свою роботу? Собаки часто вказували на невинуватих людей, і вибачення було б мимовільним зізнанням у тому, що процедура перевірки є недосконалою, що система дає збої. З іншого боку, по його нашивках митники не могли не помітити, що він - командир корабля. Не абихто з трьома нашивками, не п'ятдесятирічний невдаха, який так і простирчав увесь свій час у правому кріслі другого пілота, бо у нього, бач, невдало кар'єра склалася. Ні, він мав чотири нашивки, які свідчили про авторитетність та самоконтроль; він був чоловіком, здатним бути господарем будь-якої ситуації та власного життя. Ці нашивки засвідчували його приналежність до верхньої касті авіаційних брамінів. Командир був особою, яка мала з готовністю сприйняти претензії митників - як обгрунтовані, так і необгрунтовані.

- Нема за що. Приємно бачити, як хтось сумлінно ставиться до своїх обов'язків, - відповів Торд, поглядом шукаючи свою сумку. В найгіршому випадку митники могли обшукати її; сам пес не зміг би в ній нічого виявити. А для того рентген-апарата, що використовувався в аеропорту, металеві пластини, що закривали собою пакунок, були непроникними.

- Я зараз повернуся, - сказала жінка.

Дві секунди вони мовчки дивилися одне одному в очі.

«Розлучена», - подумав Торд.

В цю мить підійшов іще один чиновник.

- Ваша сумка... - мовив він.

Торд поглянув на нього. І все зрозумів по очах. Відчув, як у шлунку виріс клубок, піднявся догори і натиснув на стравохід. Як? Як же ж так?

- Ми все з неї виклали і зважили її, - сказав чиновник. - Порожня двадцятишестидюймова сумка «Samsonite Aspire GRT» важить 5,8 кілограма. Ваша ж важить 6,3. Ви не хочете пояснити - чому? - Митник був надто досвідченим професіоналом, щоби посміхнутися відверто, але Торд Шульц все одно помітив триумф, що світився на його обличчі. Чиновник злегка нахилився вперед і тихим голосом продовжив: - Чи, може, нам самим за вас пояснити?

* * * * *

Пообідавши в «Олімпені», Харрі вийшов на вулицю. Той старий, трохи безпутний ресторан, яким він його пам'ятав, відремонтували і переробили так, що він мав тепер вигляд закладу із Західного Осло, котрий перемістився до Осло Східного. На стінах висіли великі картини з видами цього старого робітничого кварталу. Ні, ресторан не втратив своєї привабливості, там і досі були люстри і все таке. І навіть макрель лишилася так само смачною, як і колись. Але... Але то вже був не той «Олімпен».

Харрі запалив цигарку і перетнув парк Ботс між головним управлінням поліції та сірими стінами старої в'язниці. Він пройшов повз чоловіка, який, орудуючи пістолем-степлером, прикріплював обшарпану червону афішу до кори старої липи, захищеної законом про охорону довкілля. Здавалося, він навіть не усвідомлював того факту, що скоював серйозний злочин перед самісінькими вікнами будівлі, яка містила найбільшу кількість поліцейських в Норвегії. Харрі на хвилину зупинився. Ні, не для того, щоби перепинити злочин, а щоб афішу прочитати. Вона сповіщала про виступ групи "Russian Amcar Club" в клубі "Sardines". Харрі пригадав давно спочилу групу та той занехаяний клуб. «Олімпен». Харрі Холле. Цей рік - воістину рік воскресіння мерців. Він уже зібрався рушити далі, коли почув ззаду чийсь тремтливий голос:

- Маєш віолін?

Харрі обернувся. Чоловік позаду нього був вдягнений у нову темну куртку фірми «G-Star». Він нахилився вперед так, наче в спину йому дув сильний вітер, а по зігнутих колінах Харрі безпомилково визначив, що той чоловік «сидів» на героїні. Він хотів був відповісти, але збагнув, що чоловік у куртці звертався до того, хто чіпляв афішу. І тому, не зупиняючись і не кажучи ні слова у відповідь, пішов собі далі. Нові відділи в поліції, нові назви наркотиків. Старі музичні групи, старі клуби.

Фасад районної в'язниці міста Осло, яка на просторіччі називалася Ботсен, був збудований в середині дев'ятнадцятого століття. Вхід до в'язниці був затиснутий між двома великими крилами будівлі, що завжди нагадувало Харрі арештанта між двома дебелими полісменами. Він натиснув дзвінок, витріщився у відеокамеру, почув тихе дзиччання - і поштовхом відчинив двері. В середині його зустрів тюремник у формі. Він провів Харрі нагору, потім вони пройшли крізь двері повз іще двох тюремників і потрапили до прямокутної глухої кімнати для побачень. Харрі вже доводилося в ній бувати. Тут в'язні зустрічалися зі своїми близькими знайомими та родичами. Тюремне начальство навіть зробило несміливу спробу створити в цій кімнаті щось на зразок домашньої атмосфери. Проігнорувавши софу, Харрі сів на

крісло, добре знаючи, що тут відбувалося в ті короткі хвилини, коли ув'язненому надавали дозвіл зустрітися з дружиною чи подругою.

Він став чекати. Помітивши, що на лацкані у нього й досі висіла бирка «Управління поліції», він зняв її і поклав до кишені. Цієї ночі кошмар з лавиною, яка гнала його коридором, виявився страшнішим, ніж зазвичай. Лавина накрила його і напхала в рот повно снігу. Але не через це серце його зараз калатало. Може, це з-за очікування? Чи страху?

Та не встиг Харрі дійти певного висновку, як двері розчинилися.

- Двадцять хвилин, - сказав наглядач і пішов, гепнувши дверима.

Хлопець, якого він перед собою побачив, змінився так сильно, що Харрі вже був гукнув наглядачу, що йому привели не того чоловіка. На цьому хлопцеві були джинси фірми «Diesel» та чорна куртка з капюшоном і написом «Machine Head». Спершу Харрі подумалося, що то йшлося про назву альбому групи «Deep Purple», але, зваживши на різницю в часі, він дійшов висновку, що це - назва якоїсь нової групи, що грала в стилі «хеві метал». Звісно, «хеві метал» був далеким натяком, але сам доказ містився в очах хлопця та його високих вилицях. Якщо точніше, то в карих очах Ракель та її високих вилицях. Схожість була такою вражаючою, що просто шокувала. Але хлопець все одно не успадкував краси своєї матері: він мав занадто виступаючий лоб, який надавав його обличчю похмурого, майже агресивного виразу. Цей вираз іще більше підсилювався прилизаним чубом, який, на переконання Харрі, хлопець успадкував від свого батька з Москви. Батько був алкоголіком, якого хлопчина так до пуття й не узнав, бо мати привезла його назад до Осло, коли він ще під стіл пішки ходив. А в Осло їй судилося зустрітися з Харрі.

Ракель.

Його велике і єдине кохання. Отак просто. І отак складно.

Олег. Здібний серйозний Олег. Такий замкнений у собі, що не розкривався нікому, окрім Харрі. Харрі ніколи не казав про це Ракелі, але він завжди знав більше про те, що Олег думає, відчуває та хоче, ніж знала вона. Вони з Олегом грали в «Тетріс», і кожен з них намагався встановити рекорд. Вони з Олегом каталися на ковзанах на ковзанці Валле Говін - колись Олег хотів стати ковзанярем-стаером і навіть мав до цього талант. Олег поблажливо і розуміюче посміхався кожного разу, коли Харрі обіцяв восени чи весною повезти його до Лондона подивитися, як грає «Тоттенхем» на стадіоні «Вайт Харт Лейн». Часом Олег звав його татком - коли вже було поночі, коли він був сонний і втрачав зосередженість. Харрі не бачився з ним уже кілька років, відтоді як Ракель забрала його з Осло, подалі від моторошних спогадів про Сніговика, подалі від світу насильства та вбивств, в якому обертався Харрі.

А тепер він стоїть перед ним на порозі, вісімнадцятирічний хлопець, майже дорослий, і дивиться на Харрі без будь-якого виразу на обличчі або принаймні з виразом, який Харрі не міг збагнути.

- Привіт, - сказав Харрі і подумав: «От чорт, треба було спершу прокашлятися, бо сказав так, наче ворона каркнула. Бо хлопець ще подумає,

що я ось-ось розплачуся». Щоби розвіяти свої неприємні думки і відволікти Олега, Харрі видобув з кишені пачку «Кемела» і встромив собі в рота цигарку.

Примружившись, він побачив, як обличчя хлопця залив рум'янець. Рум'янець гніву. Вибухового гніву, який виникав безпричинно, від якого у хлопця темніли очі, а на шиї та лобі набухали вени, що тремтіли мов струни гітари.

- Заспокойся, я не буду палити, - сказав Харрі, кивнувши на табличку «Палити заборонено», яка висіла на стіні.

- Це мама - так? - Голос Олега також подорослішав. І тремтів від люті.

- Що - мама?

- Це вона за тобою послала.

- Ні, це не вона. Я сам..

- Ні, це вона.

- Ні, Олеже, насправді вона навіть не знає, що я зараз у Норвегії.

- Ти брешеш! Брешеш - як і завжди!

Харрі отетеріло витріщився на хлопця.

- «Як і завжди»?

- Ти ж завжди брехав нам, кажучи, що постійно будеш з нами і тому подібну фігню. Але зараз уже пізно. Тому ти спокійно можеш повернутися до... Тімбукту!

- Олеже, послухай-но...

- Не хочу я тебе слухати. Тобі нема чого тут робити! Тобі не можна приходити сюди і корчити з себе татуса, розумієш?!

Харрі побачив, як хлопець ковтнув клубок, що підкотився йому до горла. Побачив, як хвиля люті почала спадати, але на зміну їй накопилася нова хвиля, і очі Олега знову потемніли. - Ти для нас уже ніхто. Ти прибився до нас, покрутився поруч кілька років, а потім... - Олег спробував клацнути пальцями, але вони беззвучно ковзнули один по одному. - А потім - зник.

- Це неправда, Олеже, і ти це знаєш. - Нарешті Харрі дійсно почув власний голос - твердий і впевнений, і це свідчило про те, що він знову став спокійним та неприступним, як авіаносець. Але клубок у грудях казав про інше. Він уже давно звик, що на нього часто горлали під час допитів, і це вже не справляло на нього ані найменшого враження. Навпаки - лише додавало спокою і покращувало аналітичні здібності. Але з цим хлопцем, з Олегом... захисту від цього він не мав.

Олег похмуро посміхнувся.

- Подивимося, чи вийде в мене, якщо я спробую іще раз. - І, притиснувши середній палець до великого, він знову спробував клацнути. - Ти взяв - і зник. Гоп! От тепер вийшло.

Харрі скинув руки догори.

- Олеже...

Не повертаючи голови і не зводячи з нього своїх темних очей, Олег похитав головою і постукав у двері позаду себе.

- Наглядачу! Побачення скінчилося. Випустіть мене звідси!

Після того як Олег пішов геть, Харрі ще кілька секунд залишався у кріслі. А потім, важко зіп'явшись на ноги, вийшов важкою ходою надвір, у парк Ботс, залитий сонячним світлом.

Став, задумливо вдивляючись у будівлю поліцейського управління. Потім зробив кілька кроків назад, до в'язниці. Але зупинився на півдорозі, прихилився до дерева і стиснув повіки так сильно, що відчув, як крізь них потекла волога. Чортове світло. Чортів синдром зміни часових поясів!

5

- Я просто хочу їх побачити. Я нічого не візьму, - сказав Харрі.

Явно вагаючись, черговий офіцер на пункті пропуску до блока попереднього ув'язнення окинув Харрі прискіпливим поглядом.

- Нумо, Торе, ти ж мене знаєш.

Тор Нільсен прокашлявся.

- Так, знаю, але ти ж у нас більше не працюєш, Харрі?

Харрі знизав плечима. Мовляв, яка різниця.

Нільсен злегка схилив голову набік і примружився так, що зіниці ледь стало видно. Наче намагався позбутися оптичного обману, відфільтрувати його. Те, що залишилося в результаті цієї фільтрації, явно схилило шальки терезів на користь Харрі.

Важко зітхнувши, Нільсен зник і згодом повернувся з шухлядою в руках. Як і припускав Харрі, шухляда містила речі, в які був вдягнений Олег під час арешту. Коли приймалося рішення затримати того чи іншого заарештованого на більше, аніж двоє діб, його переводили до Ботсена, але особисті речі не завжди переміщали туди разом із ним.

Харрі уважно передивився вміст шухляди. Монети. Кільце з двома ключами. Значок «Skull the Slayer» із зображенням черепа. Складаний швейцарський ніж, в якому одне лезо, а решта – викрутки та ключі-шестигранники. Одноразова запальничка. Та ще один предмет.

Побачивши його, Харрі відчув потрясіння, хоча знав, що він там буде. Газетярі вже встигли охрестити його «шпагою наркоманів». То був одноразовий шприц, що так і лишився у своїй пластиковій упаковці.

– Це все? – поцікавився Харрі, беручи кільце з ключами. Опустив його під стіл і став роздивлятися. Нільсену явно не сподобалося, що Харрі щось тримає поза полем його зору, і він подався вперед.

– А гаманця не було? – спитав Харрі. – Банківської чи ідентифікаційної картки?

– Здається, не було.

– А можеш перевірити мені список речей, що містяться тут?

Нільсен взяв із дна шухляди складений навпіл перелік, начепив окуляри і поглянув на аркуш.

– Тут був іще мобільний телефон, але його забрали. Може, хотіли перевірити, чи телефонував він своїй жертві.

– Ясно, – мовив Харрі. – Що-небудь іще?

– А що ще тут має бути? – спитав Нільсен, передивляючись перелік. – Більше нічого нема.

– Дякую, це все. Дякую тобі за поміч, Нільсене.

Нільсен неквапливо кивнув головою:

– Ключі.

– А дійсно – ключі, – сказав Харрі, кладучи їх на стіл перед Нільсеном. І помітив, як той пересвідчився, що ключів так і лишилося два.

Харрі вийшов, перетнув парк і пішов вулицею Екебергвеен. Потім вийшов до станції «Тоен» і вулиці Уртегата. Там розташувався пакистанський анклав під назвою «Малий Карачі». Овочеві крамнички, жінки в накидках «хіджаб», старі на пластикових стільцях біля входу до своїх кафе. Потім Харрі подався до «Сторожової Вежі» – кафе Армії порятунку, призначеного для міських бомжів та бідняків. Харрі знав, що в теплі дні в тому кафе тихо й малолюдно, але щойно прийде зима, там яблуку ніде буде впасти. В тій ідальні подавали каву та свіжі бутерброди. А ще там роздавали комплекти чистої одягу, що вже вийшла з моди, та списані сині кросівки з армійських складів. На першому поверсі був фельдшерський пункт, де приймалися пацієнти зі свіжими ранами, отриманими на полях наркотичних битв. Якщо ж ситуація вимагала негайного втручання, то пацієнту кололи дозу вітаміну В. Харрі на мить замислився: а чи не зайти до Мартіни? Може, вона й досі там працює. Якийсь поет колись написав, що після великого кохання трапляються

маленькі. Мартіна якраз була одним із таких маленьких кохань. Але не через це хотів він побачити її. Осло – невелике місто, і ті, хто часто й регулярно споживав наркотики, купчилися або в кафе Армії порятунку, або в кафе «Місія» на вулиці Скіппергата. Цілком можливо, що Мартіна знала Густо Ганссена. Й Олега.

Однак Харрі вирішив усе робити по порядку і тому знову пішов пішки. Перетнув річку Акерсельва. З містка поглянув униз. Бура вода, яку Харрі пам'ятав ще з дитинства, стала чистою, немов гірський ручай. Кажуть, зараз у ній можна форель спіймати. Он вони, на стежинах, що тягнуться вздовж річки, – торговці дурманом. Усе стало новим. Усе лишилося, як було.

Харрі рушив вулицею Гаусманнс-гате. Пройшов повз церкву Святого Якова – Якобскірке. Почав придивлятися до номерів будинків. Побачив вивіску «Театру жорстокості». Двері, покриті написами-графіті, серед яких виділявся смайлик. Згорілий будинок, відчинений і випотрошений. І ось, нарешті, те, що він шукав: типовий для Осло житловий будинок, споруджений в середині дев'ятнадцятого століття, бляклий, непоказний, на чотири поверхи. Харрі штовхнув парадні двері, і ті, незамкнені, відчинилися. Вони вели прямо на сходи, які смерділи сцями та сміттям.

Йдучи нагору, Харрі відмічав зашифровані ознаки, що траплялися йому на очі. Хиткі перила. Двері зі шрамами, отриманими тоді, коли старі замки міняли на нові, міцніші, вставляючи при цьому ще й додаткові замки. На другому поверсі він зупинився, збагнувши, що знайшов місце, де був скоєний злочин. Двері перехрещувалися помаранчево-білими стрічками.

Засунувши руку до кишені, Харрі видобув звідти два ключі, які зняв з кільця, поки Нільсен продивлявся перелік речей в шухляді. Харрі достеменно не запам'ятав, які саме зі своїх гонконзьких ключів він причепив замість поцуплених, але, зрештою, виготувати нові ключі не становило в Гонконгу великої проблеми. Один з ключів був пласким «англійським» ключем до навісного замка. Харрі добре це знав, бо сам колись його купив. Але другий був ключем сувальдним. Він вставив його в замок. Ключ увійшов наполовину і зупинився. Харрі натиснув сильніше. Спробував покрутити в різні боки.

«От зараза!»

Він витягнув свого мобільника. Її номер був позначений в пам'яті літерою «Б». Оскільки там було лише вісім номерів, то однієї літери було достатньо.

Окрім того факту, що Беата Льон була однією з двох найкращих експертів-криміналістів, з якими доводилося працювати Харрі, найбільше в ній йому подобалося те, що вона завжди зводила інформацію до найголовнішого, а також те, що вона, як і Харрі, ніколи не обтяжувала справу зайвими словами.

– Привіт, Беато. Я – на вулиці Гаусманнс-гате.

– На місці злочину? Що ти там робиш?

– Роблю те, що не можу увійти. Ти маєш ключа?

- Чи маю я ключа?

- Ти ж відповідальна за цю халабуду, хіба ні?

- Звісно, я маю ключа. Але не збираюся давати його тобі.

- Ще б пак. Але є кілька речей, які тобі терміново треба ще раз перевірити на місці скоєння злочину, еге ж? Мені пригадується, як один великий спеціаліст, вірніше спеціалістка, сказала, що експерт-криміналіст ніколи не може переборшити з пильністю та прискіпливістю.

- Ти диви, запам'ятав!

- Це було першою настановою, з якою вона зверталася до своїх учнів. Гадаю, що зможу скласти тобі компанію і подивитися, як ти працюєш.

- Харрі...

- Я нічого тут не чіпатиму.

Запала тиша. Харрі розумів, що використовує Беату. Але вона була більш ніж колегою, вона була йому подругою, але найголовнішим за все було те, що вона сама була матір'ю.

Беата зітхнула.

- Буду через двадцять.

Сказати «хвилину» уже було для неї надмірністю.

А сказати «дякую» було надмірністю для Харрі. Тому він просто натиснув на кнопку «відбій».

Полісмен Трульс Бернтсен повільно рухався коридорами відділу боротьби з організованою злочинністю. Бо з власного досвіду знав, що чим повільніше йдеш, тим швидше плине час. А чого він мав удосталь, так це часу. В його кабінеті на нього чекали потерте крісло та невеличкий письмовий стіл з купою звітів, які лежали там здебільшого для годиться. Комп'ютером він користувався в основному, щоби нищпорити в Інтернеті, але йому й комп'ютер встиг обриднути після того, як сайти, що його цікавили, були закриті через наїзд правоохоронців. А оскільки він працював з наркотиками, а не у сфері сексуальних злочинів, то невдовзі йому довелося писати пояснювальну записку. Полісмен Бернтсен проніс повну по вінця чашку з кавою до свого столу. Зробив це з максимумом обережності, щоби не пролити каву на рекламну брошуру нового «Audi Q5» потужністю 218 кінських сил. Авто підвищеної прохідності. Не для якихось там чурок-емігрантів, а для справжніх бандитів. У порівнянні з ним патрульний «Volvo V70» - просто слимак. Це авто демонструє, що ти є не абихто. Велике цабе. Треба показати отій, що мешкає в новому будинку в районі Хоенгалль, що він - не абихто. Не якийсь там нікчемний кізяк.

Треба підтримувати статус-кво. Зараз це – головне завдання. На цьому слід зосередитися. Мікаель сказав на загальних зборах у понеділок, що ми досягли певних успіхів. І це означає, що жоден новачок не повинен встромляти нам палки в колеса. «Звісно, нам хочеться, щоби наркотиків на вулицях стало ще менше. Але коли досягаєш так багато за такий короткий час, завжди існує небезпека рецидиву. Пригадайте, як Гітлер погорів з походом на Москву. Ми не можемо відкушувати більше, ніж здатні пережувати».

Полісмен Бернтсен чудово зрозумів, що це означає: сидіти цілими днями в кабінеті, задривши ноги на стіл.

Інколи йому дуже хотілося знову повернутися до кримінальної поліції. Вбивства – це не наркотики, які мають певний стосунок до політики. Тут ти просто доводиш до кінця розслідування справи, і все. Крапка. Але Мікаель Бельман сам наполіг на тому, щоби Трульс перейшов разом із ним до управління поліції, заявивши, що йому потрібні союзники на території супротивника, потрібна людина, якій він може довірити прикрити свій фланг, якщо на нього вчинять атаку. І подумки додав: прикрити так, як свого часу сам Мікаель прикрив фланг Трульса. Як, наприклад, в оцій недавній справі хлопця, котрого тримали в камері попереднього ув'язнення. Трульс повівся з ним дещо грубо, і той – яке прикре нещастя – отримав ушкодження ока. Ясна річ, Мікаель дав Трульсу чортів, сказав, що не потерпить насильства в поліції, що більше бачити його не бажає у своєму відділі і що, на жаль, змушений буде доповісти про Трульса поліцейському юристу, яка потім вирішуватиме, чи слід передавати його справу до Особливого відділу. Але зір у хлопця швидко повернувся майже до норми, Мікаель уладнав справу з повіреним хлопця, звинувачення у володінні наркотиками було зняте – й опісля вже нічого не відбулося.

На новому місці так само нічого не відбувалося.

Цілими днями він сидів, закинувши ноги на стіл.

Трульс хотів був знову покласти ноги на стіл – як він і робив принаймні десять разів на день, – та випадково зиркнув у вікно на парк Ботс та старі липи, що росли вздовж алеї, яка вела до тюрми.

Її причепили.

Червону афішу.

Він відчув, як по шкірі побігли маленькі мурашки, а пульс пришвидшився. Покращився і його настрої.

Він миттєво скочив на ноги і накинув на плечі куртку, геть забувши про каву.

* * * * *

Церква Гамлебюен знаходилася за вісім хвилин швидкої ходьби від управління поліції. Трульс Бернтсен пройшов вулицею Осло-гате до парку Мінне, за містком Дювекес повернув ліворуч і опинився в самісінькому центрі Осло, де

було започатковане це місто. Церква Гамлебюен не мала прикрас і тому у порівнянні з тривіальним оздобленням нової Романтичної церкви біля управління поліції виглядала бідно. Але зате ця церква мала захоплюючу історію. Принаймні, якщо хоча б половина з того, що розповідала йому в дитинстві бабуся, коли вони мешкали в Манглеруді, було правдою. Родина Бернтсенів перебралася із занехаяного багатоквартирного будинку в центрі Осло до міста-супутника Манглеруда, щойно його збудували наприкінці 50-х років минулого століття. Але, як це не дивно, саме вони, корінні мешканці Осло, в чий родині вже три покоління поспіль усі були робітниками, саме вони відчували себе на новому місці чужинцями. Бо більшість мешканців міст-супутників були або фермерами, або людьми, що приїхали здалеку, щоб розпочати нове життя. А коли батько Трульса в сімдесятих та вісімдесятих напивався як чіп і стирчав у квартирі, гудячи всіх і кожного, Трульс втікав до свого найліпшого друга Мікаеля. Або аж до своєї бабці в Гамлебюен. Вона розповідала йому, що Гамлебюенська церква була збудована на місці монастиря, спорудженого в тринадцятому столітті, в якому монахи замкнулися від Чорної Смерті, щоби молитися, хоча люди їй подекували, що таким чином вони уникнули свого християнського обов'язку доглядати хворих на чуму. Та коли після того, як упродовж восьми місяців монастир не виказав жодної ознаки життя, керуючий справами патріархії наказав вибити двері, то побачив там пацюків, що влаштували собі бенкет, поїдаючи зогнили тіла монахів.

Улюбленою нічною страшилкою його бабусі була розповідь про притулок для душевнохворих, відомий серед місцевого люду як «психушка», який збудували на тому ж самому місці. Деякі з пацієнтів тієї психушки скаржилися, що часто вночі бачили вдягнених у капюшони чоловіків, котрі вешталися коридорами. А коли хтось примудрявся зірвати який-небудь з тих капюшонів, то зору присутніх відкривалося бліде обличчя з пацючими укусами та порожніми очними впадинами. Та найбільше малому Трульсу подобалася оповідка про Аскільда Орегода, тобто Аскільда Гарний Слух. Він жив і помер більше сотні років тому, в ті часи, коли Крістіанія, як тоді називали Осло, став справжнім містом, а церква на тому місці стояла ще задовго до того. Кажали, що той привид гуляв кладовищем, прилеглими вулицями, біля гавані та в районі Квадратурен. Але, за словами бабусі, ніколи не заходив далі, бо мав лише одну ногу і мусив устигнути повернутися до своєї могили ще до світанку. Аскільд Орегод втратив ногу під колесом протипожежного веза, коли йому було лише три роки, але бабуся казала Трульсу, що прізвисько тому чоловікові дали через великі вуха, і це було типовим прикладом гумору Східного Осло, де мешкав простий люд. То були тяжкі часи, і тому важко було уявити, що хлопчині з однією ногою вдасться знайти собі хоч якусь роботу. Тож Аскільд Орегод почав жебракувати і став звичною картиною для зростаючого міста. Він неквапливо шкутильгав собі його вулицями, завжди люб'язний і завжди готовий підтримати розмову. А особливо з тими, хто цілий день просиджував у забігайлівках. Бо не мали роботи. Однак інколи вони несподівано для самих себе розживалися грошима. З тих грошей хочь якась копійчина перепадала й Аскільду. Та інколи Аскільду треба було трохи більше грошей, ніж йому перепадало, і він став називати поліції тих, хто останнім часом виказував йому незвичну щедрість. І тих, хто, хильнувши зайву чарчину, ставав надто говірким і забував про начебто безневинного каліку-жебрака, що сидів неподалік. Давши волю своїм язикам, вони розповідали іншим про те, як їм випала нагода пограбувати ювеліра на вулиці Карла Йоханса або торговця деревиною в Драммені. Пішла чутка, що Аскільд дійсно має гарний слух. І після того, як у Кампені заарештували

банду грабіжників, Аскільд зник. Більше його не бачили, але одного зимового ранку на сходах церкви Гамлебюен знайшли милицю та двоє відрізаних вух. Аскільда поховали десь на кладовищі, але оскільки священик його не відспівав, то його привид і досі блукав неприкаяний. І після того, як на землю падала темрява, в районі Квадратурен чи поблизу церкви можна було натрапити на чоловіка, що шкутильгав на одній нозі у шапці, добряче насунутій на голову, і клянчив грошей. А як не даси йому хоч копійчину, то чекай неприємностей.

Отаке розповідала Трульсу його бабця. Однак Трульс Бернтсен проігнорував засмаглого худого жебрака в химерному пальті, що сидів біля брами кладовища, і рушив гравійною алеєю поміж надгробків, рахуючи їх. Коли добрався до сьомого, звернув ліворуч, а дійшовши до дерева – праворуч, і зупинився біля четвертого надгробка.

Ім'я, викарбуване на тому надгробку, не значило для нього нічого. Такий собі А. К. Руд. Помер того ж року, коли Норвегія здобула свою незалежність, тобто 1905 року, в двадцятидев'ятилітньому віці. Але окрім імені та дат більше ніякого тексту не було – ані побажання спочивати в мирі, ані інших витіюватих слів. Може, тому, що погано обтесаний надгробок був дуже маленький. Але його шорстка поверхня слугувала прекрасним місцем для написання крейдою всіляких повідомлень, і саме для цього той надгробок і використовували.

ИТИЛАПС АЦЬЛУШАДРОТ

Трульс розшифрував побачений текст, використовуючи надзвичайно простий метод кодування, який вони придумали, щоби випадковий перехожий нічого не зрозумів. Він почав з кінця, читаючи літери парами, і рухався до початку, аж поки не прочитав отаке:

СПАЛИТИ ТОРДА ШУЛЬЦА

Трульс Бернтсен не записав прочитаного. Бо не було потреби. Він мав добру пам'ять на імена, і завдяки цій обставині на його столі з'явилася рекламна брошура омріяного «Audi Q5» із шкіряними сидіннями. Він витер напис рукавом.

Коли Трульс виходив з цвинтаря, жебрак підняв на нього погляд. Карі запобігливі очі. Мабуть, десь неподалік його чекає банда жебраків у великому недешевому авто. Здається, жебракам подобаються «мерседеси». Вдарив церковний дзвін. Згідно з прейскурантом, модель «Q5» коштувала 666 тисяч крон. Якщо в цих цифрах і був якийсь прихований сенс, то він оминув голову Трульса Бернтсена десятою дорогою.

* * * * *

– Маеш гарний вигляд, – зауважила Беата, вставляючи ключа в замок. – І пальцем новим розжився.

- Зроблено не абиде, а в Гонконгу, - зазначив Харрі, потираючи титановий протез.

Поки маленька непоказна жінка відмикала двері, він дивився на неї. Коротке світле волосся, зібране стрічкою. Шкіра така тонка й прозора, що крізь неї було видно тоненьке мереживо вен на її скроні. Беата нагадувала йому безволосих мишей, яких використовували у своїх експериментах дослідники ракових захворювань.

- Ти написала мені, що Олег жив на місці скоєння злочину, тому я подумав, що його ключі можуть підійти.

- Мабуть, перший замок зламали кілька років тому, - відповіла Беата, поштовхом розчиняючи двері. - Двері не замикалися, можна було заходити просто так. А цей замок вставили ми, щоби ніхто з наркоманів не прийшов і не спотворив місце злочину.

Харрі кивнув. Це було типowo для наркоманських лігвищ. Не було сенсу мати замок, бо його щоразу вибивали. По-перше, «наркоми» вдиралися в житла, чиї мешканці могли мати дурман. По-друге, навіть ті, хто в цих лігвах жив, цупили один в одного.

Беата відхилила стрічку, і Харрі протиснувся всередину. На гачках у холі висіла одежа та пластикові пакети. Харрі зазирнув до одного з них. І побачив паперові серветки, порожні пивні бляшанки, мокру закривавлену футболку, шматочки алюмінієвої фольги та цигаркову коробку. Під стіною виднівся стос коробок з-під мороженої піци «Грандіоса», що піднімався ледь не до стелі. Чотири однакових стоячих вішалки білого кольору. Харрі здивувався, але швидко збагнув, що то, вочевидь, були поцуплені товари, які тутешні наркомани не змогли перетворити на готівку. Він пригадав, що в подібних лігвах вони безперервно натрапляли на речі, які хтось колись сподівався «сплавити». Якось в одному помешканні вони знайшли у мішку шістдесят безнадійно застарілих мобільних телефонів, а в іншому - виявили на кухні частково розібраний мопед.

Харрі увійшов до вітальні. Там смерділо сумішшю поту, просоченого пивом дерева, мокрим попелом та ще чимось солодким, що Харрі не зміг розпізнати. У звичному сенсі слова меблів у кімнаті не було. На долівці, наче навкруг вогнища, були розкладені чотири матраци. З одного стирчав зігнутий під прямим кутом дріт, що на кінці мав форму літери Y. Квадрат дерев'яної підлоги поміж матрацами був чорний від цигаркових підпалин довкола порожньої попільниці. Харрі припустив, що недопалки з попільниці забрали експерти-криміналісти.

- Густо лежав під стіною на кухні, отам, - сказала Беата. І показала рукою, зупинившись на порозі між вітальнею та кухнею.

Перш ніж увійти до кухні, Харрі зупинився біля дверей і озирнувся. Це була звичка. Не звичка криміналістів, які опрацьовували місце злочину, починаючи ретельний обшук з периферії і мало-помалу рухаючись до трупа. І не звичка патрульного полісмена, який першим потрапляв на місце скоєння злочину і боявся ненароком спотворити речові докази, залишивши власні відбитки пальців, або, ще гірше, випадково стерти чужі, які там уже були. Підлеглі Беати вже давно зробили тут те, що мали зробити. Тому звичка

Харрі була звичкою детектива-слідчого, котрий знає, що має лише один шанс дати слово своїм органам чуття і тим ледь вловимим деталям, щоби вони залишили відбитки у його свідомості ще до того, як затвердіє цемент остаточного враження. І це мало статися зараз, перш ніж візьметься до роботи аналітична частина його мозку, та, яка вимагала чітко сформульованих фактів. Інтуїцію Харрі визначав як прості логічні висновки, отримані на основі звичайних чуттєвих вражень, які мозок або був неспроможний перетворити на щось придатне для раціонального аналізу, або робив це надто повільно.

Однак це місце мало розповіло йому про скоєний злочин.

Усе, що він побачив, почув та відчув нюхом, – це житло з непостійними мешканцями, які в ньому зустрічалися, вживали наркотики, спали, зрідка їли, а через деякий час зникали. До наступного лігва, до кімнати в спеціалізованому притулку, до якогось контейнера, до дешевого спального мішка під містком або до нефарбованого дерев'яного пристанища під скромним надгробком.

– Ясна річ, нам довелося тут чимало попрацювати, – сказала Беата, відповідаючи на запитання, яке йому й не треба було ставити. – Тут скрізь було повно сміття.

– А наркотики знайшли?

– У пластиковому пакеті з невивареними ватними тампонами.

Харрі розуміюче кивнув. Досвідчені та нужденні наркомани, які знають, що таке ломка, зазвичай зберігали ватні тампони, якими вони витирали ті місця, куди впали краплі наркотику, коли його набирали в шприц. А потім, коли з дурманом ставало сутужно, ці тампони вони виварювали, а отриману бурду кололи собі.

– А ще ми знайшли презерватив зі спермою та героїном.

– Ти ба! – здивовано підняв брову Харрі. – І багато ж там сперми було?

Він побачив, як Беата зашарілася і відразу нагадала йому ту скромну випускницю поліцейської школи, якою він її і досі пам'ятав.

– Вірніше, не героїн, а його сліди. Ми припускаємо, що презерватив використовувався для зберігання героїну, а після того, як його спожили, сам презерватив використали за прямим призначенням.

– Гм, – задумливо мугикнув Харрі. – Дивна річ: наркомани, що переймаються контрацепцією. Непогано. А ви не виявили, хто...

– ДНК ззовні і всередині презерватива співпали з ДНК двох старих знайомих – однієї шведської дівчини та Івара Торстенсена, більше відомого таємним агентам поліції як Снівар.

– Снівар?

- Так. Бо він мав негарну звичку погрожувати поліції голками, зараженими СНІДом. Казав, що в нього СНІД.

- Що ж, тоді зрозуміло, чому він скористався презервативом. Чи був помічений у насильстві? Є які-небудь дані щодо цього?

- Ні. Лише сотні зареєстрованих випадків грабунку, незаконного заволодіння чужим майном та збуту наркотиків. Плюс декілька випадків контрабанди наркотиків.

- Але ж ти сказала, що він іще погрожував когось убити зараженим шприцом?

Беата зітхнула, увійшла до вітальні і повернулася до нього спиною.

- Вибач, Харрі, але в цій справі все було ясно як день.

- Олег ніколи й мухи не зобидив, Беато. Він не такий, розумієш? В той час як оцей Івар...

- Івар та його шведська подруга... Стосовно них уже не провадиться слідство, якщо так можна сказати.

Харрі втупився поглядом їй у спину.

- Вони - померли?

- Так. Від передозування. За тиждень до вбивства. Неочищений героїн у суміші з фентанілом. Схоже, на віолін у них просто бракувало грошей.

Харрі обвів поглядом стіни. Більшість «серйозних» наркоманів без постійного житла зазвичай мали одну-дві заначки в потаємному місці, де вони могли сховати запасну дозу дурману або сховатися самі. Інколи вони ховали в таких місцях гроші. Часом - інші цінні предмети. Про те, щоби носити подібні речі з собою, навіть мови бути не могло, бо коли «нарком» з'являвся в людному місці якраз у той момент, коли дурман починав діяти, він перетворювався на легку здобич для всіляких хижаків. І тому заначка - то було святе. Наркоман зі стажем, який в решті випадків являв собою кволу мумію, вкладав у створення заначки стільки енергії та фантазії, що інколи навіть слідчі-ветерани та собаки-шукачі не могли її знайти. Той, хто сидів на наркотиках, ніколи й нікому не розкривав таємницю своїх схованок, навіть найкращим друзям. Бо вони добре знали з власного досвіду, що кодеїн, морфін чи героїн був для них ближчим за найближчого родича чи друга.

- А ти, бува, не шукала тут заначку?

Беата похитала головою.

- Чому ж ні? - спитав Харрі, розуміючи, що ставить дурне запитання.

- Бо виходжу з того, що нам довелося б перевернути всю квартиру догори ногами, аби щось знайти, а слідству це все одно не допомогло б, - терпляче пояснила Беата. - Ми маємо обмежені ресурси і тому мусимо використовувати

їх згідно з пріоритетами. А ще через те, що необхідні нам докази ми отримали.

Харрі кивнув. Саме на таку відповідь він і очікував.

- І які ж це докази? - тихо поцікавився він.

- Ми вважаємо, що вбивця здійснив постріл з того місця, де я зараз стою. - В середовищі експертів-криміналістів побутувала звичка не називати імен. Беата випростала вперед руку. - Майже в упор. З відстані, меншої за метр. Бо у вхідних отворах і довкола них були виявлені часточки порохової сажі.

- Так отвір був не один?

- Було здійснено два постріли.

Беата поглянула на нього зі співчутливим виразом обличчя, який свідчив, що вона знала, про що думає Харрі: якби був один постріл, то адвокат звинувачуваного мав би можливість стверджувати, що пістолет вистрелив випадково. Але через те, що пострілів було два, така можливість відпала.

- Обидві кулі влучили в груди загиблого. - Наче використовуючи мову знаків, Беата розчепірила вказівний та середній пальці своєї правої руки і приклала їх до лівого боку своєї блузки. - Якщо припустити, що як жертва, так і вбивця стояли, і вбивця вистрелив інстинктивно, то перший вихідний отвір свідчить, що вбивця мав сто вісімдесят - сто вісімдесят п'ять сантиметрів зросту. Підозрюваний має сто вісімдесят три.

О Господи. Харрі подумав про хлопця, з яким зустрівся в кімнаті для побачень. Здавалося, лише вчора вони борюкалися один з одним і Олег ледь сягав його грудей.

Беата знов увійшла до кухні. І показала на стіну біля засмальцьованої газової плити.

- Як бачиш, кулі увійшли ось тут і тут, досить близько одна від одної. Це означає, що постріли були зроблені швидко один за одним, бо жертва почала падати. Перша куля пробила легеню, а друга пройшла крізь верхню частину грудей, злегка зачепивши лопатку. Жертва...

- Густо Гансен, - уточнив Харрі.

Беата замовкла. Поглянула на нього. І кивнула.

- Густо Гансен помер не відразу. Його руки були вимазані кров'ю, кров була на його одязі, і це свідчило про те, що він рухався після того, як упав. Але це, вочевидь, тривало недовго.

- Зрозуміло. А які... - Харрі потер долонею обличчя. «Треба буде спробувати хоча б декілька годин поспати», - подумав він. - ...які прив'язки має Олег до цього убивства?

- Двоє людей зателефонували нам на комутатор і сказали, що чули в кварталі щось схоже на постріли. Один з них живе по той бік перехрестя, на вулиці Мьоллергата, а другий – якраз напроти цього будинку.

Харрі примружився і поглянув у замизкане вікно, що виходило на вулицю Гаусманнс-гате.

- Не абищо – почути з одного кварталу постріл у другому кварталі, та ще й у центрі міста!

- Не забувай, що то трапилося в липні. Теплий вечір. Усі вікна розчинені. Літні вихідні, транспорту на вулицях майже немає. Сусіди вже певний час намагалися змусити поліцію прикрити це лігво, тому поріг можливого повідомлення про постріл уже й так був досить низьким, якщо так можна висловитися. Полісмен з оперативного пункту сказав тим, хто ім зателефонував, щоби вони сиділи тихо і пильнували за сусіднім кварталом, допоки не прийдуть патрульні авто. Поліція зреагувала миттєво. Два автомобілі прибули о дев'ятій двадцять і, зайнявши позицію, стали чекати на спецзагін.

- «Дельта»?

- Ці хлопці завжди спізнюються, бо витрачають певний час на те, щоби вдягнути шоломи та бронезилети. А потім патрульним машинам повідомили з оперативного пункту, що сусіди помітили, як з будинку вийшов якийсь хлопець, звернув за ріг і попрямував до Акерсельви. Тож двоє поліцейських подалися до річки, де вони знайшли...

Беата замовкла і продовжила лише після того, як побачила, що Харрі ледь помітно кивнув головою.

- ...Олега. Він не чинив опору, бо був такий «накачаний» дурманом, що погано усвідомлював, що робить. На його правій кисті та передпліччі ми виявили рештки пострілу.

- А яке ж було знаряддя вбивства?

- Оскільки калібр був незвичний – «Макаров» дев'ять на вісімнадцять міліметрів, то про численні альтернативи в цьому випадку не йшлося.

- Так, «Макаров» є улюбленим пістолетом організованої злочинності в колишніх країнах радянського блоку. А також «Форт-12», яким озброєна поліція в Україні. Плюс іще пару моделей.

- Дійсно. На підлозі ми знайшли стріляні гільзи з рештками порошу. Порох кулі «Макарова» має особливу пропорцію селітри та сірки, в ній також використовується трохи алкоголю, як і в несірчаному поросі. Хімічний склад порошу в гільзі та довкола вхідних ран співпадає з рештками порошу на руці Олега.

- Ясно. А де саме знаряддя вбивства?

- Його так і не знайшли. Ми підключили до роботи аквалангістів та пошуковців, які ретельно обшукали дно ріки та її береги, але марно. Однак

це не означає, що пістолета там немає – ти ж знаєш, скільки там мулу і густої грязюки.

– Знаю.

– Двоє з хлопців, які мешкали в цій квартирі, розповідали, що Олег інколи крадькома показував «Макарова» і вихвалявся, що саме таким пістолетом користується й російська мафія. Жоден з них не розбирається в типах зброї, але після того, як ім показали приблизно сотню пістолетів, вони обидва начебто вказали на «Одесу».

Харрі кивнув. «Макаров» дев'ять на вісімнадцять міліметрів. Переплутати було неможливо. Коли він уперше побачив «Одесу», йому пригадався пістолет футуристичного вигляду з обкладинки альбому групи «Foo Fighters», котрий, разом із купою інших CD-дисків, опинився у Ракелі й Олега.

– Сподіваюся, ці хлопці – надійні, як скеля, очевидці злочину, чия проблема з наркотиками ще не виросла до загрозливих масштабів?

Беата не відповіла. Та їй і не треба було відповідати. Харрі знав: вона розуміє, що він намагається хапатися за соломинки.

– А аналізи крові та сечі Олега? – почав Харрі, розгладжуючи рукави свого піджака так, наче це мало якесь велике значення. – Що показали його аналізи?

– Наявність хімічної речовини віолін. Звісно, стан наркотичного сп'яніння можуть визнати пом'якшуючою обставиною.

– Гм. Це дає змогу припускати, що він перебував у такому стані ще до того, як встрілив Густо Ганссена. А як же тоді пояснити мотиви його вчинку?

Беата нерозуміюче витріщилася на Харрі:

– Мотив?

Він знав, що вона подумала: а хіба можна уявити собі інший мотив, окрім наркотику, коли один наркоман убиває іншого?

– Якщо Олег уже був під кайфом, то навіщо йому було потрібно когось убивати? – спитав він. – Як правило, злочини на кшталт цього є спонтанним відчайдушним актом, спричиненим жагою наркотиків чи появою симптомів ломки.

– Мотиви – це твоя епархія, – відказала Беата. – А я – криміналіст.

Харрі зітхнув.

– Гаразд. А чи є що-небудь цікаве окрім того, що ти вже сказала мені?

– Я гадала, що ти захочеш поглянути на фото, – зазначила Беата, розкриваючи тоненький шкіряний чемоданчик.

Харрі взяв стос фотографій. Перше, що вразило його, – це краса Густо. По-іншому назвати це було неможливо. Такі слова, як «врода» чи «привабливість», тут не годилися. Правильної форми голова, заплющені очі та просякла кров'ю сорочка. Навіть мертвий, Густо Ганссен мав складну для визначення, але чітко видиму красу молодого Елвіса Преслі, той тип зовнішності, який однаково подобався і чоловікам, і жінкам, схожий на обожнюваного ідола-гермафродита, що зустрічається в кожній релігії. Після кількох знімків тіла в повну довжину фотограф зробив кілька знімків крупним планом – обличчя та кульові отвори.

– А це що таке? – спитав Харрі, показуючи на знімок правої руки Густо.

– У нього під нігтями була кров. Ми взяли мазки, але, на жаль, вони зіпсувалися.

– Зіпсувалися?

– Таке трапляється, Харрі.

– Але не в твоєму відділі.

– Ті мазки зіпсувалися, коли їх несли на ДНК-аналіз до відділу патології. Втім, ми не надто засмутилися. Та кров була досить свіжою, але вже встигла вельми сильно згорнутися і тому не мала стосунку до вбивства. А оскільки загиблий сидів на голці, то цілком імовірно, що то була його власна кров. Але...

– ...Але якщо це не так, то вельми цікаво знати, з ким же Густо Ганссен бився того ж дня. Поглянь на його туфлі. – І з цими словами Харрі показав Беаті одне фото на повний зріст. – Хіба ж це не туфлі фірми «Alberto Fasciani»?

– Не думала, що ти так добре розбираєшся у туфлях, Харрі.

– Їх виробляє один з моїх клієнтів у Гонконгу.

– Один з клієнтів, кажеш? Але, наскільки мені відомо, оригінальне взуття Фашіані виробляють виключно в Італії.

Харрі знизав плечима.

– Не бачу різниці. Але якщо це дійсно Фашіані, то вони не пасують до решти його вбрання. Воно схоже на те, яке роздають благодійники зі «Свідків Іегови».

– Може, ті туфлі – крадені, – зауважила Беата. – Густо Ганссен мав прізвисько Крадій. Славився тим, що цупив усе, що під руку траплялося, а тим більше – дурман. Ходила байка, що він украв списаного собаку-шукача і використовував його, щоби вишукувати заначки.

– Може, він якраз і знайшов заначку Олега, – припустив Харрі. – Він на допиті що-небудь сказав?

- І досі мовчить як риба. Каже тільки, що все це для нього як велика чорна діра. Навіть не пам'ятає, що був у тій квартирі.

- Може, і не був. У момент убивства.

- Та ми ж знайшли його ДНК, Харрі! Волосся, сліди поту.

- Але ж він тут жив і спав.

- Ми знайшли все те на тілі убитого, Харрі.

Харрі замовк і відвернувся.

Беата підняла було руку, може, щоби втішно покласти йому на плече, але передумала й опустила її.

- Ти мав з ним розмову?

Харрі похитав головою.

- Нагримав на мене і сказав, що бачити мене не бажає.

- Йому соромно.

- Можливо.

- Йому дійсно соромно. Ти був його ідолом. Він відчуває страшенне приниження від того, що його бачать у такому стані.

- Приниження? Я ж йому сльози витирив, дмухав на його подряпини, щоби менш боліли. Проганяв геть домовиків і не вимикав світло на ніч.

- Того хлопчика більше не існує, Харрі. Теперішній Олег не хоче, щоби ти йому допомагав; він хоче бути таким, як ти. Хочє рівнятися на тебе.

Харрі з досадою гупнув ногою по дощатій підлозі.

- Я того не вартий, Беато. І він це знає.

- Харрі...

- Може, сходимо до річки?

Сергій стояв перед дзеркалом, опустивши руки і тримаючи їх майже впритул до тулуба. Клацнув запобіжником і натиснув на кнопку. Лезо вискочило і віддзеркалило світло. То був красивий ніж, сибірська «викидачка», або «залізяка», як називали її урки – кримінальний суспільний прошарок у Сибіру. Це була найкраща у світі холодна зброя. Довге тонке руків'я з довгим і тонким лезом. Згідно з традицією, цей ніж вручав старший кримінальник родини, якщо ти зробив щось для того, аби його заслужити. Але традиції потроху відмирили, їхній вплив слабнув, і в наші дні такого ножа можна було купити, поцупити або в когось відібрати. Одначе саме цей ніж

подарував йому його дядько. За словами Андрія, перед тим як подарувати ножа Сергію, отаман тримав «викидачку» під матрацом. Йому пригадалася легенда про те, що коли покласти «залізяку» під матрац хворого, то вона поглине його біль та страждання, а потім передасть їх тому, хто наступним потрапить під її удар. Це була одна з найулюбленіших легенд серед урок, як і та, в котрій ішлося, що коли хтось заволодіє твоїм ножом, то невдовзі з ним трапиться нещасний випадок і він помре. Стародавній романтизм та забобони, які швидко відмирили. Однак Сергій отримав подарунок з величезною, навіть перебільшеною шанобливістю. А як же інакше? Адже він завдячує своєму дядькові усім. Це він витягнув його з халепи, в яку він примудрився потрапити, це він підготував йому папери до Норвегії; це його дядько знайшов йому роботу прибиральника в аеропорту «Гардермоен». Так, це була добре оплачувана робота, і знайти її було неважко, але, вочевидь, вона належала до тих професій, до яких норвежці були неохочі; вони воліли краще сидіти на соціальній допомозі, ніж прибиральником працювати. Ті ж дрібні порушення закону, чий слід протягнувся за Сергієм з Росії аж до Норвегії, теж виявилися нескладною проблемою: його дядько про все домовився, і його досье підчистили. Тому коли його благодійник подарував йому ніж, Сергій поцілував дядькову блакитну обручку. До речі, він мусив визнати, що ніж дійсно-таки був дуже красивий: темно-коричневе руків'я з оленього рога з матовою інкрустацією у вигляді православного хреста.

Сергій переніс свою вагу на стегно, як його вчили, відчув, що зайняв правильну стійку, – і зробив випад уперед і вгору. Туди й назад. Туди й назад. Швидко, але не дуже – щоби лезо увійшло аж по руків'я. Кожного разу. З кожним ударом.

Чому саме ніж? Тому, що той, кого він мав убити, був поліцейським. А коли убивають поліцейського, то піднімається такий гвалт, починаються такі інтенсивні пошуки, що слід залишати по собі якомога менше слідів та заціпок. Куля завжди може вивести на помешкання, зброю чи людей. А різана рана від гладенького чистого ножа завжди є анонімною. Колота ж рана вже не буде такою анонімною, як різана, бо по ній можна вирахувати довжину та форму ножа, і саме тому Андрій наказав йому не проштрикувати поліцейському серце, а перерізати йому сонну артерію. Сергієві ще ніколи й нікому не доводилося ані горло перерізати, ані серце проколювати; колись він просто штрикнув одного грузина в стегно лише за те, що той був грузином. Тому він вирішив на чомусь потренуватися, на чомусь живому. Його сусід-пакистанець мав трьох котів, і кожного ранку, коли він заходив до під'їзду, в ніздрі йому вдаряв ядучий сморід котячих сцяк.

Сергій опустив ножа, нахилив голову і підкотив очі під лоба, щоби бачити себе у дзеркалі. Він мав вражаючий вигляд: сильний, загрозливий, небезпечний і готовий до нападу. Як на кіношній афіші. Невдовзі у нього з'явиться татуювання, яке засвідчить, що він убив співробітника поліції.

Він підійде до нього ззаду. Зробить крок уперед. Лівою рукою схопить за волосся і смикне голову назад. Потім притисне вістря ножа з лівого боку шиї, простромить шкіру і проведе ножом дугу через усю горлянку, у формі півмісяця. Ось так.

Серце його жертви викине із рани цілий водоспад крові; та після того, як воно вдарить три рази, потік крові ослабне, а мозок того чоловіка вже буде мертвий.

А тепер склади ніж, опусти його до кишені і йди геть, швидко, але не надто швидко. Нікому не дивися в очі. Просто йди зі спокійною душею.

Сергій ступив крок назад. Випрямився, вдихнув. Уявив собі цю сцену. Видихнув. Повернув лезо проти світла так, що воно дивовижно блиснуло, наче дорогоцінна перлина.

6

Беата й Харрі вийшли з вулиці Гаусманнс-гате, звернули ліворуч, обігнули ріг будинку і пройшли повз місце, де спалили будинок. Серед купи уламків там і досі валялися друзки закіптюженого скла та обсмалені пожежею цеглини. А поза спаленим будинком виднівся зарослий схил, який тягнувся до річки. Харрі помітив, що з тильного боку будинок Олега не мав дверей і що, за відсутності іншого виходу, з будинку можна було втекти через пожежні сходи, котрі починалися на горішньому поверсі.

- А хто мешкає в сусідній квартирі? - спитав він Беату.

- Ніхто, - відповіла вона. - Там порожні офісні приміщення. Колись там була редакція «Анархіста» - невеличкої газети, яка...

- Знаю, знаю. То було непогане видання для спортивних болільників. Ті, що вели там розділ культури, працюють тепер на великі газети. Двері до колишнього офісу були відімкнені?

- Вибиті. І, напевне, пробули в такому стані досить довго.

Харрі поглянув на Беату, і та з винуватим виразом обличчя кивком голови підтвердила те, про що йому й питати не треба було: хтось міг проникнути до квартири Олега і вибратися з неї непоміченим. Знову Харрі шукає соломинки, за які можна вхопитися.

Вони зійшли до стежини, яка тягнулася берегом Акерсельви. Харрі помітив, що в цьому місці річка була достатньо вузькою, щоби хлопець з гарною кидальною навичкою і сильною рукою міг запросто перекинути пістолет на протилежний берег.

- Якщо ви й досі не знайшли пістолета... - почав був Харрі.

- Обвинувачу не потрібен пістолет, Харрі.

Він кивнув. Обвинувач має у своєму розпорядженні рештки пострілу. Свідків, котрі бачили, як Олег вихвалявся пістолетом. Його ДНК на трупові.

Попереду них, прихилившись до залізної зеленої лави, стояли двоє білих хлопців у сірих спортивних куртках з капюшонами. Забачивши Харрі з Беатою, вони про щось швидко переговорили, схилившись один до одного, і неквапливо пішли геть стежиною.

- Схоже, що товкачі й досі нюхом відчувають у тобі полісмена, Харрі.
  - Еге ж. А я гадав, що гашиш тут продають лише марокканці.
  - Конкуренція посилилася. З'явилися косовські албанці, сомалійці та східноєвропейці. Ті, хто отримав у Норвегії статус біженця, торгують цілим спектром наркоти: спід, метамфетамін, екстазі, морфін.
  - Героїн.
  - Навряд чи. В Осло звичайного героїну майже не знайти. На першому місці віолін, а його можна дістати лише біля Плати. Хіба що податися до Готенбурга чи Копенгагена, де віолін нещодавно про себе заявив.
  - Тільки й чую про цю фігню віолін. Що це таке?
  - Новий синтетичний наркотик. Не так утруднює дихання, як стандартний героїн, тому хоча він і руйнує людські життя, смертей від передозування поменшало. Надзвичайно чіпкий, залежність виникає дуже швидко. Кожен, хто його «скуштує», вимагає добавки. Але він настільки коштовний, що мало хто може дозволити собі купляти його.
  - Тому натомість вони купляють інший дурман?
  - Тут морфіну хоч греблю гати.
  - Один крок вперед, два кроки назад.
- Беата похитала головою.
- Найважливіше - це війна з героїном. І він цю війну виграв.
  - Бельман?
  - Ти вже знаєш?
  - Хаген сказав, що Бельман знищив більшість героїнових банд.
  - Так. Пакистанські. В'єтнамські. «Дагбладет» назвала його генералом Роммелем після того, як він знищив розгалужену мережу північноафриканців. Знищив також банду МС в Альнабрю. Їх усіх засадили за ґрати.
  - Байкерів? У мої часи хлопчаки-байкери торгували спідом і кололися героїном як навіжені.
  - Любителі групи «Los Lobos». Хотіли бути схожими на «Янголів пекла». За нашими даними, вони склали одну з лише двох мереж, які торгували віоліном. Але потрапили під масовий арешт, після якого була влаштована облава в Альнабрю. Бачив би ти самовдоволену усмішечку на пиці Бельмана в газетах! Він особисто керував операцією.
  - Може, займемося добрим ділом?

Беата розсміялася. Була ще одна її риса, яка йому подобалася: вона досить добре зналася на фільмах, щоби з півслова розпізнавати не надто вдалі рядки з не надто вдалих кінострічок. Харрі запропонував їй цигарку, але вона відмовилася. Тож він прикурив сам.

- Гм. А як же в біса цьому Бельману вдалося досягнути того, що навіть близько не вдавалося відділу боротьби з наркотиками за всі ті роки, що я працював в управлінні поліції?

- Знаю, він тобі не до вподоби, але він і справді є добрим керівником. У кримінальній поліції його любили, а тепер усі вони злі на начальника поліції за те, що він перевів Бельмана до управління.

- Зрозуміло, - сказав Харрі і зробив затяжку. Відчув, як вона вгамувала жагу, що нуртувала в його крові. Нікотин. Багатоскладове слово, як і героїн та віолін.

- А хто ж лишився на свободі?

- Це так само, як знищувати шкідників. Виникає аналогічна проблема - ти порушуєш харчовий ланцюжок, але не впевнений в ефективності свого результату, бо, знищивши одних, ти, можливо, розчищаєш шлях для когось іншого. Іще більш небезпечного за тих, кого ти усунув.

- А що, вже з'явилися якісь ознаки цього?

Беата знизала плечима.

- Раптом у нас перервалося надходження інформації з вулиці. Наші інформатори нічого не знають. Або навмисне постуляли пельки. Ходять лише непевні чутки про якогось чоловіка з Дубая. Ніхто його не бачив, ніхто не знає, як його звати, він є чимось на кшталт невидимої руки, яка керує маріонетками, смикаючи їх за ниточки. Ми бачимо, що продається віолін, але не можемо прослідкувати, звідки він надходить. Товкачі, яких ми заарештовуємо на місці злочину, твердять, що придбали віолін у таких самих, як і вони - торговців низового рівня. Зазвичай сліди не замітаються так ретельно. І це свідчить про те, що існує якась нескладна, але добре організована й професійна структура, яка контролює ввезення й продаж.

- Чоловік з Дубая. Таємничий організатор. Хіба ж ми вже не чули цю оповідку раніше? А потім виявляється, що це - звичайнісінький пройдисвіт.

- Цього разу все інакше, Харрі. За останній рік було скоєно кілька вбивств, пов'язаних з наркотиками. Такого насильства та жорстокості ми ще не бачили. Але - ані пари з вуст. Жодного слова. Знайдено двох в'єтнамців, підвішених догори ногами за балку в помешканні, де вони працювали. Їх втопили - у кожного до шиї був прив'язаний пластиковий пакет з водою.

- Це - не арабський метод, а російський.

- Перепрощую?

- Вони чіпляють людину догори ногами, надівають їй на голову пластиковий мішок і міцно зав'язують навколо шиї. А потім починають лити воду на

п'яти. Вода стікає по тілу вниз і наповнює мішок. Цей метод убивства називається «космонавт».

- А звідки ти це знаєш?

Харрі знизав плечима.

- Був собі такий заможний хірург на ім'я Біраєв. У вісімдесятих роках минулого століття він розжився справжнім костюмом астронавта з «Аполло-11». Заплатив за нього на чорному ринку два мільйони доларів. Кожного, хто намагався надурити Біраєва або не віддати йому борг, запихали в той костюм. Коли ж лили воду, то обличчя нещасного знімали на плівку. А потім цей фільм розсилали іншим боржникам.

Харрі дмухнув цигарковим димом у стелю.

Беата скоса поглянула на нього і повільно похитала головою.

- А чим ти займався в Гонконгу, Харрі?

- Ти вже питала про це по телефону!

- Але ти не відповів.

- Та отож. Хаген сказав, що може дати мені іншу справу замість цієї. Щось натякнув про одного таємного агента, якого вбили.

- Так, - сказала Беата. І полегшено зітхнула: нарешті вони з'їхали з теми Олега та Густо.

- А що то конкретно за справа?

- Йдеться про молодого таємного агента відділу боротьби з наркотиками. Його викинуло на берег там, де Оперний театр спускається до води. Туристи, діти і таке інше. Був величезний скандал.

- Застрелили?

- Втопили.

- А як ви дізналися, що то було вбивство?

- Він не мав зовнішніх ушкоджень; усе виглядало так, що він міг випадково упасти в море, тим паче, що той хлопець якраз відповідав за район довкола Оперного театру. Але потім Бйорн Гольм перевіряв його легені. І виявив там прісну воду. А вода у фіорді Осло - солоня, як відомо. Схоже, що хтось викинув його в море, щоби подумали, наче він там утопився.

- Ясно, - сказав Харрі. - Будучи таємним агентом, той хлопець міг походжати вздовж річки. В річці вода прісна, і вона впадає у море біля Оперного театру.

Беата посміхнулася.

- Доречне зауваження, Харрі. Але Бйорн про це також подумав і порівняв бактеріальну флору, вміст мікроорганізмів і таке інше. Виявилося, що вода в легенях була надто чистою у порівнянні з водою з Акерсельви. Вона пройшла крізь очисні фільтри. На мою думку, його втопили у ванні. Або в резервуарі під водоочисними спорудами. Або ж...

Харрі кинув недопалок цигарки поперед себе на стежину.

- Або в пластиковому мішку.

- Так.

- Цей чоловік з Дубая. Що ти сама про нього знаєш?

- Я ж тобі щойно сказала, Харрі.

- Ти мені нічого не сказала.

- Та отож.

Вони зупинилися біля мосту Анкер, і Харрі поглянув на свого годинника.

- Кудись ідеш? - спитала Беата.

- Та ні, - відповів Харрі. - Просто дав тобі привід сказати, що ти мушиш іти і при цьому не почуватися винуватою, що ти мене покидаєш.

Беата посміхнулася. «А вона досить приваблива, коли посміхається», - подумав Харрі. Дивно, що вона одна. Принаймні, була. Її телефонний номер - один з восьми в його списку, а він навіть не знає, одна вона чи в неї вже хтось є.

«Б» в тому списку означало «Беата».

«Г» - Гальворсен, колишній колега Харрі і батько Беатиної дитини. Вбитий під час виконання службових обов'язків. Але він і досі не стер його номера.

- А ти з Ракель уже розмовляв? - спитала Беата.

«Р». Харрі подумав: а чи не згадала Беата про неї по асоціації зі словом «покидати», яке він щойно вжив? Беата чекала, що він щось скаже, але він не сказав нічого. Лише головою похитав.

Несподівано одне для одного вони заговорили одночасно.

- Гадаю, ти...

- Взагалі-то...

Беата посміхнулася.

- Взагалі-то мені дійсно треба йти.

Вона рушила до дороги, і він провів її поглядом.

Потім сів на одну з лав і уставився на річку, де в тихій заводі неквапливо плавали качки.

Двое в капюшонах повернулися.

- Ви бува не п'ятак?

Харрі чомусь дратувало це запозичення з американського телесеріалу, яке означало «полісмен». Виявляється, ці хлопці не його запідозрили, а Беату.

Харрі похитав головою.

- А чи не бажаєте...

- Все, чого я бажаю, - це спокою, - продовжив Харрі. - Спокою й тиші.

З внутрішньої кишені він дістав сонцезахисні окуляри «Prada». Їх подарував йому один власник крамниці з вулиці Кантон-роуд, який трохи затримався з виплатами, але вважав, що до нього ставляться по справедливості. То була жіноча модель окулярів, але Харрі було байдуже, бо вони йому подобалися.

- До речі, - гукнув він услід хлопцям, - а віоліну ви не маєте?

Замість відповіді один з них скептично пирхнув.

- У центрі міста, - підказав другий, кивнувши через плече.

- А якщо точніше?

- Спитайте Ван Персі або Фабрегаса. - Хлопці рушили до джазового клубу «Vla», і їхній сміх поволі стих, віддаляючись.

Харрі відкинувся на спинку лави і став спостерігати, як качки, навдивовижу вправно працюючи своїми лапками, сновигали водною поверхнею, мов ковзанярі-спринтери по темному льоду.

Значить, Олег мовчить. Як зазвичай мовчать винуваті. Це - їхній привілей і єдина розумна стратегія. З чого ж почати? Як же приступити до розслідування того, що вже було розслідуване, як відповісти на запитання, котрі вже знайшли свої адекватні відповіді? Чого він хоче досягти? Знищити істину шляхом її заперечення? Приблизно так, як це робили батьки, патетично вигукуючи: «Мій син? Та цього просто не може бути!» Йому не раз доводилося чути такі заяви, коли він працював детективом групи розслідування кримінальних злочинів. Він знав, чому він хотів займатися розслідуванням злочинів. Бо це було єдине, що він умів робити. Єдиний внесок в суспільну справу. Він був як та домогосподарка, котра наполягала на тому, що сама куховаритиме на поминках власного сина. Як той музикант, що прийшов на похорон друга з власним інструментом. То була потреба робити хоч щось - як заспокійливий жест або просто щоби відволіктися і зайняти себе.

Одна з качечок ковзнула до нього, можливо сподіваючись, що він сипне їй хлібні крихти. Не тому, що була в цьому впевнена, а про всяк випадок: всяке буває. Качка розрахувала витрати своєї енергії і співвіднесла їх з можливістю отримання винагороди. Надія. Темна крига. Ковзанярі.

Харрі різко випрямив спину. І витягнув ключі з кишені піджака. Йому щойно пригадалося, навіщо він купив тоді отой навісний замок. Він купив його не для себе. А для спринтера-ковзаняра. Для Олега.

7

Поліцейський Трульс Бернтсен мав коротку розмову з черговим інспектором в аеропорту. Так, сказав Бернтсен, він знає, що аеропорт – це зона відповідальності районної поліції містечка Ромеріке, що він не має стосунку до арешту, але як детектив-оперативник він уже певний час стежив за заарештованим, і один з його інформаторів щойно повідомив йому, що Торда Шульца затримали за володіння наркотиками. Він пред'явив своє посвідчення офіцера третього рангу, оперативника відділу поліції Осло з боротьби з організованою злочинністю. Інспектор стелював плечима і без зайвих розпитувань провів його до однієї з трьох камер попереднього ув'язнення.

Коли двері камери з гуркотом зачинилися за ним, Трульс озирнувся довкола, переконуючись, що в коридорі та двох сусідніх камерах нікого немає. А потім сів на кришку унітаза й поглянув на вузьку койку, на якій сидів чоловік, обхопивши руками голову.

– Ви – Торд Шульц?

Чоловік підняв голову. Якби він був без піджака і якби не формена сорочка, то Бернтсен ніколи б не подумав, що перед ним – командир корабля. Командири так не виглядають. Вони не мають бути такими переляканими, блідими, із зіницями великими та чорними від шоку. З іншого боку, саме такий вигляд мали більшість людей після свого першого затримання. Бернтсену не відразу вдалося віднайти Шульца в аеропорту. Але решта було неважко. Згідно зі STRASAK – офіційним кримінальним реєстром, Шульц не мав кримінального досьє, ніколи не мав справ з поліцією і – згідно з їхнім неофіційним реєстром – ніколи не числився серед тих, хто мав зв'язки з наркаторговцями.

– Хто ви?

– Я прийшов сюди від імені людей, на яких ти працюєш, Шульце, і я не маю на увазі авіакомпанію. Про все решту забудьмо. Домовилися?

Шульц показав на картку посвідчення особи, що висіла на мотузці на шиї у Трульса.

– Ви – поліцай. І ви хочете мене обдурити.

- Якби це справді було так, то ти мав би підстави радіти, Шульце. Бо це було б порушенням процедури і твій адвокат отримав би шанс на твоє виправдання. Але ми владнаємо цю справу без адвокатів, добре?

Командир авіалайнера продовжував витріщатися на нього своїми розширеними чорними зіницями, які, здавалося, поглинали все світло, яке тільки могли, і всякий найслабший натяк на оптимізм. Трульс Бернтсен зітхнув. Йому залишилося сподіватися тільки на те, що його слова поступово знайдуть дорогу до свідомості пілота.

- Тобі відомо, хто такий «спалювач»? - спитав Бернтсен і не став довго чекати на відповідь. - Це той, хто знищує кримінальні справи, заведені поліцією. Він робить так, що докази стають суперечливими або взагалі зникають, а процесуальні норми порушуються, через що справа так і не потрапляє до суду; під час слідства робляться численні грубі помилки, які дають можливість підозрюваному вийти сухим із води. Второпав?

Шульц двічі кліпнув очима. І повільно кивнув головою.

- Прекрасно, - констатував Бернтсен. - Ситуація склалася таким чином, що ми з тобою - двоє чоловіків, що стрімко падають вниз, маючи на двох лише один парашут. Я вистрибнув з літака, щоби врятувати тебе, і наразі ти можеш не витратити зусиль на висловлення вдячності, але мусиш довіряти мені на всі сто відсотків. Ферштейн? Зрозумів?

Шульц знову закліпав очима. Вочевидь, не зрозумів.

- Колись був собі один німецький поліцай, спалювач. Працював на банду косовських албанців, які завозили героїн балканським маршрутом. З опіумних плантацій Афганістану наркотики транспортували великими вантажівками до Туреччини, потім через колишню Югославію до Амстердама, звідки албанці переправляли його до Скандинавії. Треба проїхати цілу купу пунктів перетину кордону, заплатити цілій купі людей. Серед яких був і цей спалювач. І одного дня ловлять одного молодого косовського албанця, у якого повен бак опіуму-сирцю; шматки навіть не загорнули, а просто жбурнули прямо в пальне. Його заарештували й кинули в камеру попереднього ув'язнення, а косовські албанці того ж дня зв'язалися зі своїм німецьким спалювачем. Той прибув до хлопця, пояснив йому, що він - його спалювач і що хлопець може тепер розслабитися, бо вони все уладнають. Спалювач сказав, що приїде наступного дня і пояснить, що слід казати поліції. Все, що той молодик мав робити, - це сидіти, стуливши пельку. Але хлопцю, якого заарештували прямо на місці злочину, ще ніколи не доводилося бувати в тюрязі. Мабуть, він уже встиг наслухатися страшних розповідей про те, як небезпечно в тюремному душі нахилитися за брусом мила. Як би там не було, а на першому ж допиті він розколовся, як яйце в мікрохвильовці, і здав свого спалювача, сподіваючись, що таким чином заслужить поблажливе ставлення з боку судді. Отак-то. Для того, щоби отримати докази на того спалювача, поліція встановила в камері приховані мікрофони. Але спалювач, отой продажний поліцай, так і не прийшов. Знайшли його через півроку. Дрібні шматочки його тіла були розкидані по тюльпановому полю. Сам я - міський хлопець, але чув, що з трупів людей виходить ефективно добриво.

Бернтсен замовк і поглянув на пілота, очікуючи на звичне в такій ситуації запитання.

Пілот випрямив спину, до його обличчя частково повернулося його природне забарвлення, і, нарешті, він прокашлявся й спитав:

- Е-е-е, а чому саме спалювач? Це ж не він розколовся.

- А тому, що у цьому світі немає справедливості, Шульце. Є лише необхідні рішення для практичних проблем. Спалювач, який мав знищити докази, сам перетворився на доказ. На нього впала підозра, і якби його спіймали на місці злочину, то він міг би вивести детективів на косовських албанців. Оскільки він був не їхнім одноплемінником, а просто продажним поліцаєм, то цілком логічне рішення полягало в тім, щоби переправити його на той світ. До того ж, албанці знали, що саме на цьому вбивстві поліція не фокусуватиме свою увагу і не стане здійснювати велику бучу. Бо який сенс? Спалювач уже отримав належне покарання, а поліція зазвичай не горить бажанням розпочинати слідство, єдиний результат якого полягатиме в тому, що громадськість дізнається про корупцію серед правоохоронців. Я вірно кажу?

Шульц не відповів.

Бернтсен подався вперед. Голос його зазвучав тихше, але напруженіше.

- Я не хочу, щоби шматки мого тіла знайшли на тюльпановому полі. Єдиний наш вихід з усього цього - це довіряти один одному. Бо у нас один парашут. Второпав?

Пілот знову прокашлявся.

- А що сталося з тим косовським албанцем? Йому вдалося пом'якшити вирок?

- Важко сказати. Його знайшли повішеним у камері ще до того, як справа дійшла до суду. Хтось розбив йому голову об гак для одєжі.

Обличчя командира корабля знову пополотніло.

- Розслабся й дихай глибше, Шульце, - кинув Бернтсен. Оцей аспект роботи подобався йому більше за все: приємне відчуття від того, що інколи йому випадає можливість покомандувати.

Шульц відхилився і притулився головою до стіни. Заплющив очі.

- А якщо я відмовлюся від вашої допомоги і ми вдамо, що вас тут ніколи не було?

- Не вийде. Той, хто дає роботу тобі й мені, не зацікавлений в тому, щоби ти давав свідчення в суді.

- Тобто ви хочете сказати, що фактично я не маю вибору?

Бернтсен посміхнувся. І вимовив свою улюблену фразу:

- Шульце, ти вже давно не маєш жодного вибору.

Стадіон «Валле Говін». Маленька оаза бетону посеред пустелі зелених галявин, беріз, парків та квітників на верандах. Взимку цей стадіон використовувався як ковзанка, а влітку – як концертний майданчик, в основному, для виступів таких динозаврів, як «Роллінг Стоунз», Принс та Брюс Спрінгстін. Колись Ракель навіть переконала Харрі сходити з нею подивитися U-2, хоча він завжди віддавав перевагу клубам і терпіти не міг концертів на стадіонах. Опісля вона піддражнювала Харрі, кажучи, що у глибині душі він є прихованим музичним фундаменталістом.

Однак більшість часу стадіон «Валле Говін» був порожній та занехаяний, схожий на покинуту фабрику, яка колись виробляла товар, котрий нині втратив попит. Найкращі спогади, які він викликав у Харрі, були спогадами про те, як він спостерігав за Олегом, коли той тренувався тут на льоду. Сидів і дивився, як хлопець старається щосили, викладаючись на всі сто. Боровся, перемагаючи самого себе. Падав. Піднімався. Падав і піднімався знову. І таки добився певних досягнень, хоча й не надто видатних: то поліпшить свій власний рекорд, то завоює призове місце на чемпіонаті своєї вікової групи. Але тих скромних успіхів було більш ніж достатньо, щоби щиросердий Харрі так роздувався від гордості, яка його переповнювала, що йому доводилося напускати на себе нарочито байдужий вигляд, аби їм обом не довелося ніяковіти.

«Непогано, Олеже, дуже непогано».

Харрі озирнувся довкола. Ані душі. Вставив сувальдний ключ у замок роздягальні під трибунами. В середині все лишилося незмінним, тільки стало більш пошарпанним. Долівка була засмічена; вочевидь сюди вже давно ніхто не приходив. Це місце, де можна було побути на самоті. Харрі пройшовся повз шафи. Більшість із них були незамкнені. Невдовзі він знайшов те, що шукав: навісний замок.

Харрі встромив кінчик плаского ключа в зубчастий отвір. Ключ не заходив. От сука!

Харрі повернувся. Ковзнув очима по громіздких залізних шафах. Зупинив погляд на одній із них. Вона також мала навісний замок. А на зеленій фарбі виднілося видряпане кружальце – «О».

Перше, що Харрі побачив усередині, були Олегові ковзани для перегонів. Довгасті тонкі леза мали по своїх краях щось схоже на червоний висип. Зі зворотного боку дверцят шафи до вентиляційних отворів були причеплені дві фотографії. Дві сімейні фотографії. На одній з них було п'ятеро облич. Двох дітей та, згодом, двох їхніх батьків Харрі не знав. Але третє дитинча він упізнав. Бо бачив того хлопця на інших фото. На фото, зроблених на місці злочину.

То був красень Густо Ганссен.

У Харрі враз виникло таке враження, що Густо Ганссен погано вписується в це фото. А точніше, що він погано вписується в сім'ю, що була на тому фото зображена. «Цікаво, – подумав Харрі, – то через його красу чи через щось інше?»

Дивно, але те ж саме можна було сказати й про високого русьвого чоловіка, що сидів позаду темноволосої жінки та її сина на другій фотографії. Цей знімок був зроблений одного осіннього дня кілька років тому. Вони поїхали погуляти до Гольменколлена – передмістя Осло – і ходили там посеред товстого шару червонуватого опалого листя. Ракель поставила фотоапарат на великий камінь і натиснула кнопку автоспуску.

Невже то справді був він? Харрі вже й забув, що він мав такі приємні риси обличчя.

Очі Ракель радісно блищали, і він уявив, ніби чує її сміх, той сміх, який він дуже любив, який йому ніколи не набридав і який він завжди намагався пригадати. Ясна річ, Ракель сміялася і в присутності інших, але з ним та Олегом її сміх мав іншу тональність, призначену лише для них.

Харрі обшукав решту шафки.

Там був светр з блакитною каймою. Не в стилі Олега, бо він віддавав перевагу коротким курткам та чорним футболкам із зображенням груп, що грали «хеві метал». Харрі понюхав светр. Слабкий запах жіночих парфумів. На полиці для капелюхів він знайшов пластиковий пакет. Розкрив його. Понюхав. То був типовий набір наркомана: два шприца, ложка, гумова стрічка, запальничка та трохи вати. Не вистачало лише самого дурману. Харрі вже поклав був пакет на місце, як дещо впало йому в око. Футболка, що лежала в найдальшому закутку. Червоно-біла. Харрі взяв її. На футболці був напис: «Літайте літаками авіакомпанії "Emirates"». «Арсенал».

Він знову поглянув на фото, на Олега. Навіть він на цьому фото посміхався. Посміхався так, наче вірив – принаймні тоді, – що ось сидять разом троє людей, у них усе добре, і все у них буде добре, бо ми всі так хочемо. Чому ж усе пішло не так, як ім хотілося? Чому життя збилося з курсу? Чому збився з курсу чоловік за кермом?

«...ти брехав, що завжди будеш з нами».

Харрі зняв фотографії з дверцят і засунув їх до внутрішньої кишені.

Коли він вийшов з роздягальні, над районом Уллерн уже сідало сонце.

8

Татку, ти що, не бачиш, що я стікаю кров'ю? Стікаю твоєю зіпсутою кров'ю. І твоєю кров'ю теж, Олеже. Це за тобою мають бити зараз церковні дзвони. Я проклинаю тебе, проклинаю той день, коли тебе зустрів. Ти був на концерті «Джудас Пріст» в «Спектрумі». Я вештався неподалік і наблизився до натовпу людей, що виходили з концертного залу.

– Ти ба, яка шикарна футболка! – сказав я. – Де ти її дістав?

Ти кинув на мене здивований погляд.

- В Амстердамі.

- Ти ходив на «Джудас Пріст» в Амстердамі?

- А чом би й ні?

Колись я нічого не знав про «Джудас Пріст», але, принаймні, не полінився розкопати, що то - музична група, а не якийсь чувак, а головного вокаліста звать Роб Батькович Такий-то - прізвища не пам'ятаю.

- Клас! «Пріст» - найкращі!

Ти заляк на секунду і поглянув на мене. Зосереджено так, наче тварина, що учула запах. Небезпеки, здобичі або потенційного суперника. Або - як це було у твоєму випадку - потенційну споріднену душу. Бо свою самотність, Олеже, ти носив, як важкий мокрий плащ - зігнувши спину та човгаючи ногами. Я виокремив тебе з натовпу саме через твою самотність. Я сказав, що куплю тобі кока-коли, якщо ти розкажеш мені про оту музичну здибанку в Амстердамі.

І ти розповів мені про «Джудас Пріст», про їхній концерт на арені «Хайнекен Мюзік Хол» два роки тому, та про двох друзів, вісімнадцяти та дев'ятнадцяти років, які вкололися після прослухування однієї композиції «Джудасів», що містила приховане послання: «Візьми й зроби це!» Правда, один з тих хлопців не вижив. «Пріст» грали «спід метал», а потім перейшли на «хеві метал». А через двадцять хвилин ти вже так сильно занурився в готику та смерть, що довелося мені ввести в розмову тему наркотичних веселощів.

- Давай спіймаємо кайф, Олеже. Відзначимо зустріч споріднених душ. Що ти на це скажеш?

- Ти про що?

- Я знаю одних прикольних та веселих людей, котрі якраз збираються трохи покурити в парку.

- Та невже? - скептично спитав ти.

- Нічого важкого, просто «льодок».

- Вибач, але я цим не займаюся.

- Чорт, та я теж цим не займаюся, але ж ми можемо з тобою люльку покурити чи ні? Справжній «льодок», а не якась там порошкова гидота. Роб також його вживає.

Олегу аж подих перехопило.

- Роб?

- Так.

- Роб Холфорд?

- Авжеж. Його менеджер нещодавно купив «льоду» в того ж самого чувака, у якого зараз куплю я. Гроші маеш?

Я спитав це таким невимушеним тоном, таким недбало-невимушеним тоном, що в серйозних очах, які уставилися на мене, не було ані тіні сумніву й підозри.

- Невже Роб Холфорд курить «лід»?

Олег вивудив з кишені п'ятсот крон, які я в нього попросив. Сказавши йому почекаати, я підвівся й пішов. По дорозі до мосту Фатерланд. Переконавшись, що Олег мене вже не бачить, звернув праворуч, перетнув дорогу і за кілька хвилин здолав ті триста метрів, які відділяли мене від Центрального вокзалу Осло. Гадаючи, що більше ніколи в житті не побачу Олегову мармизу.

Та сидючи в тунелі під платформами з люлькою в роті, я з подивом дізнався, що наша зустріч іще не скінчилася. Якраз навпаки! Він став наді мною, не кажучи ні слова. А потім прихилився до стіни і, ковзнувши по ній спиною, сів поруч зі мною. Простягнув мені руку. Я дав йому люльку. Він зробив затажку. Закашлявся. А потім простягнув мені другу руку: «Здачу». Отак команда «Густо й Олег» стала фактом. Кожного дня, коли він закінчував роботу на складі у фірмі «Клас Ольсон», куди влаштувався на літо, ми йшли до центру міста, де купалися в брудному ставку на території Середньовічного парку і дивилися, як іде будівництво нової частини міста довкола Оперного театру.

Ми розповідали один одному про все, чим хотіли займатися і ким хотіли стати, про те, куди збиралися поїхати, і при цьому курили й нюхали все те, що могли придбати за гроші, які Олег отримував на своїй літній роботі.

Я розповів йому про свого прийомного батька, про те, як він мене вигнав, бо моя прийомна мати до мене чіплялася. А ти, Олеже, розповідав мені про типа, з яким жила твоя мати, про поліцає на ім'я Харрі, що, за твоїми словами, був першокласним чуваком. Чоловіком, якому дійсно можна було довіряти. Але щось не склалося. Спочатку між ним та твоєю матір'ю. А потім ти влип у справу про вбивство, яку він розслідував. Саме тоді ви з матір'ю і перебралися до Амстердама. Я зазначив, що, можливо, той тип і справді був «першокласний», але, як на мене, це якийсь смердючий вираз. А ти відказав, що мій улюблений прикметник «довбаний» смердить іще гірше. Невже ніхто не пояснив мені, що насправді треба казати не «довбаний», а «гр'юбаний», спитався ти. Таке дитяче запитання! А ще ти спитав, чому я вживаю таку надмірну кількість простонародних виразів та слів. Бо я ж мешкаю не в Східному Осло. Я відповів, що надмірність та перебільшення – це для мене принципово, бо допомагає донести думку і висловити точку зору, тому слово «довбаний» тільки здається неправильним, а насправді воно дуже правильне. І світило сонце, і мені було гарно, бо зі мною ще ніколи й ніхто так не розмовляв.

Чисто по приколу ми стали жебрати гроші на вулиці Карл Йоганс-гате. На Редгуспьяссен я поцупив скейтборд і за півгодини обмінював його на спід біля станції «Срнбанеторгет». Потім ми сіли на човен до острова Говедєя, де

купалися й пили пиво. Якись дівчата запросили нас на яхту свого татка, де ти стрибнув зі щогли у воду, мало не гепнувшись на палубу. Опісля ми подалися трамваем до Екеберга подивитися захід сонця, а там якраз проводився матч на кубок Норвегії, і мерзотний футбольний тренер з Трьонделага поклав на мене око. Я сказав йому, що відсмокчу у нього за тисячу крон, він виклав тисячу готівкою, а я почекав, поки він спустить штани до кісточок, – і чкурнув геть, прихопивши гроші. Згодом ти мені розповідав, що той тренер геть отетерів і повернувся до тебе, немов прохаючи тебе виконати роботу за мене.

Здавалося, те літо ніколи не скінчиться. Та воно все одно скінчилося. Твою останню платню ми витратили на цигарки з марихуаною. Ми курили їх і пускали дим у бліде й порожнє нічне небо. Ти сказав, що повернешся до школи, добре навчатимешся, поглиблено вивчатимеш право, як і твоя мати. А після школи ти збирався поступити в оте довбане Поліцейське училище! Ми сміялися до сліз.

Та коли почалися шкільні заняття, ми стали рідше бачитися. Потім іще рідше. Ви з матір'ю жили аж на пагорбі Гольменколлен, а я знайшов собі притулок на матраці в кімнаті для репетицій однієї групи. Вони не заперечували проти того, щоб я там ночував, за умови, що я стерегтиму їхню апаратуру, а під час репетицій – не заважатиму їм. Тому я викинув тебе з голови, гадаючи, що ти повернувся до свого звичного та комфортного – і жалюгідного – життя. Приблизно в той час я почав торгувати наркотою.

Це трапилося абсолютно випадково. Я видурих грошей у жінки, з якою жив, подався до центральної станції Осло і спитав Туту, чи має він кристалічний метамфетамін. Туту трохи заікався; він ішачив на Одіна – боса банди Лос-Лобос з Альнабрю. Свое прізвисько він заробив тоді, коли Один, аби відмити валізу наркогрошей, послав Туту до однієї державної букмекерської контори в Італії, щоби зробити ставку на футбольний матч, результат якого був «домовлений» – і Один про це знав. Згідно з домовленістю, команда господарів поля мала перемогти з рахунком 2:0. Один навчив Туту, як сказати 2:0, але у поворотний момент номер один Туту так розхвилювався, роблячи ставку, і почав так сильно заікатися, що букмекеру здалося, наче Туту сказав англійською «ту-ту» замість «ту-ніл». І на купоні букмекер так і написав: 2:2. Звісно, за десять хвилин до закінчення гри господарі вели з рахунком 2:0, усе як годиться, всі задоволені. Але не Туту, який шойно помітив на своєму папірці цифри 2:2. І второпав, що зробив ставку саме на цей рахунок. До нього починає доходити, що Один йому коліна прострілює. Бо має дивну звичку людям коліна прострілювати. Але тут настав поворотний момент номер два. На лаві запасних сидів новий форвард із Польщі, чия італійська була така ж погана, як англійська Туту, тому він не второпав, що результат гри було визначено наперед. І коли тренер випустив його на поле на заміну, він загрив дуже добре, бо саме за це, на його думку, йому заплатили грубі гроші. Так добре, що забив. Двічі. Туту був врятований. Та коли Туту того ж вечора приземлився в Осло і відразу ж пішов до Одіна розповісти про нечувану удачу, як ця удача знову від нього відвернулася – для рівноваги. Він розпочав з розповіді про те, що напартачив і поставив готівку не на той результат. І при цьому так хвилювався та заікався, що Одін урвався терпець, він вихопив з шухляди револьвера і прострелив Туту коліно іще задовго до того, як він дійшов у своїй розповіді до поляка.

Та як би там не було, а того дня, коли я приїхав до Центрального вокзалу Осло, Туту сказав мені, що льоду в нього не з-з-з-залишилося і мені д-д-д-д-доведеться задовольнитися порошком. Порошок дешевший, і хоча обидва є метамфетаминами, я порошок терпіти не можу. «Льодок» – це такі білі кристалики, які зривають твою стріху, а той смердючий жовтий порошок, що продають в Осло, змішують то з борошном, то з цукром-рафінадом, то з аспірином, то з вітаміном B12 і бозна з чим іще. Для гурманів, так би мовити, продають розфасовані знеболювачі з присмаком спіду. Але я купив те, що в нього було з невеличкою знижкою за оптову покупку, і в мене ще залишилося достатньо грошей на амфетамін. А оскільки амфетамін – це чиста, нерозбавлена манна небесна в порівнянні з метамфетамином, тільки спрацьовує трохи повільніше, я понюхав трохи спіду, ще дужче розбавив метамфетамін борошном і продав усе це біля Плати з фантастичним наваром.

Наступного дня я знову пішов до Туту і повторив цю бізнесову операцію, наваривши навіть більше, ніж попереднього разу. Через день зробив те ж саме: трохи понюхав, а решту розбавив і продав. Сказав Туту, що міг би продавати й більше, якби він давав мені товар на реалізацію, але він тільки розсміявся у відповідь. Коли ж я заявився до Туту вчетверте, він повідомив, що його бос запропонував мені співробітництво на п-п-п-п-постійній основі. Вони бачили, як я збував товар, і їм сподобався мій метод роботи. Якщо я продаватиму дві партії за день, що означало п'ять штук чистого навару, то взагалі не буде ніяких питань. Отак я став вуличним товкачем від Одіна та Лос-Лобос. Вранці я брав товар у Туту, а на п'яту мав приносити виручку та залишки. Денна зміна. Залишків ніколи не було. Близько трьох тижнів усе йшло добре. Та однієї середи, коли я розпродав на набережній Віппетанген дві партії товару, набив кишені грошвою, а ніс – спідом, мені раптом подумалося: а якого біса я маю зустрічатися з Туту на вокзалі? Тому я настрочив йому текстове повідомлення, що іду у відпустку, і застрибнув на пором до Данії. Зі мною трапилося «затемнення», на небезпеку якого слід зважати, коли надто довго і надто часто приймаєш амфетамін.

Повернувшись, я прочув, що мене розшукує Одін. Чесно кажучи, я трохи всрався, бо знав, яким чином Туту заробив своє прізвисько. Тож я принишкнув і став отиратися в районі Грюнерльокка. Чекав на Судний день. Та Одіна турбували проблеми набагато важливіші за якогось там товкача, який заборгував йому кілька тисяч крон. У місті з'явився конкурент. «Чоловік з Дубая». Не на ринку амфетаміну, а на ринку героїну, і ця обставина була для Лос-Лобос набагато важливішою за всі інші. Дехто казав, що конкуренти – білоруси, дехто казав, що вони – литовці, а дехто – що вони норвезькі пакистанці. Однак усі сходилися на тому, що це була професійна організація, новачки нікого не боялися, і тому було б краще знати про них забагато, аніж замало.

То була гівняна осінь.

Я вже давно вилетів у фінансову трубу, роботи не мав і змушений був сидіти й не рипатися. Якось я знайшов покупця на апаратуру музичної групи в приміщенні на вулиці Біспегата, і він навіть приходив на ту апаратуру подивитися. Мені вдалося переконати його, що вона – моя власна. Зрештою, я ж тут жив, як-не-як! Залишилося тільки узгодити час, коли він зміг би приїхати і забрати її. І в цей момент з'явилася Ірен, наче той янгол-рятівник. Мила рудувата Ірен з ластовинням на лиці. Якось одним жовтневим

ранком я щось робив з якимись хлопцями в парку Софієнберг, аж раптом з'являється вона, ледь не плачучи від щастя. Я спитав її, чи має вона гроші, і вона помахала карткою Visa. То була картка Рольфа, її батька. Ми пішли до найближчого касового апарата і випорожнили геть увесь його рахунок. Спочатку Ірен не хотіла, та коли я пояснив їй, що від цього залежало моє життя, вона зрозуміла, що просто мусить це зробити. Ми пішли до «Олімпена», попоїли там і попили, купили кілька грамів спіду, а потім повернулися до мене на Біспегату. Вона розповіла, що страшенно посварилася з матір'ю. І залишилася у мене ночувати. Наступного дня я взяв її з собою на вокзал. Там ми зустріли Туту. Він сидів на своєму мотоциклі в шкірянці з вовчою головою на спині. Незважаючи на стильну козлину борідку, піратський шарф на шиї і татуювання, що виднілися з-під комірця, він все одно мав вигляд огидного довбаного лакея. Забачивши, що я до нього йду, він ледь не зіскочив зі свого байка, щоби кинутися за мною навздогін. Та я й не думав тікати, а натомість віддав йому двадцять тисяч боргу плюс п'ять штук за процентами. Подякував за те, що він позичив мені грошей на відпустку. І висловив сподівання, що ми все почнемо з чистого аркуша. Позираючи на Ірен, Туту зателефонував Одін. Я відразу ж зрозумів, що йому треба. А він знову поглянув на Ірен. Бідолашну і зблідлу красуню Ірен.

- Одін каже, що йому т-т-треба ще п'ять, - сказав Туту. - Якщо ні, то він наказав п-п-п... - Він замовк і глибоко вдихнув.

- Побити мене, - підказав я.

- Так. Прямо зараз.

- Гаразд, я продам тобі сьогодні дві партії товару.

- Тобі доведеться спершу за них зап-п-п-платити.

- Та годі тобі, я їх сплавлю за якихось дві години.

Туту окинув мене поглядом. Кивнув на Ірен, яка стояла на нижній сходинці і чекала.

- А як з нею бути?

- Вона мені допомагатиме.

- Дівчата стають гарними продавцями. Вона вже сидить на наркоті?

- Ще ні, - відповів я.

- К-к-крадій, - сказав Туту, вишкірившись на мене своїм беззубим ротом.

Я порахував свої гроші. Мої останні гроші. Вони завжди були останні. А тепер з мене витікає кров.

Через тиждень біля рок-кафе «Вулиця В'язів» переді мною та Ірен зупинився хлопець.

- Знайомся, це - Олег, - сказав я, зіскакуючи з парапету. - Познайомся з моєю сестрою, Олеже.

Обнімаючи його, я відчув, що він не опустив голови, бо дивився через мое плече. На Ірен. А крізь його джинсову куртку я відчув, як пришвидшено забилося його серце.

Полісмен Бернтсен сидів, закинувши ноги на стіл і тримаючи слухавку біля вуха. Він зателефонував до відділка поліції в Ліллестрьомі, що входив до території відповідальності поліції району Ромеріке, і представився як Томас Лундер, помічник-лаборант з кримінальної поліції. Поліціант, з яким він розмовляв, підтвердив, що вони щойно отримали пакунок з «Гардермоена», в якому, на їхню думку, містився героїн. Згідно зі стандартною інструкцією, всі конфісковані в країні наркотики мали доправлятися на аналіз до лабораторії відділу кримінальної поліції, розташованої в Осло в районі Брін. Один раз на тиждень автомобіль кримінальної поліції об'їжджав усі районні поліцейські дільниці в регіоні Естланд. Інші дільниці присилали матеріал кур'єрами.

- Чудово, - відповів Бернтсен, вертячи в пальцях фальшиву картку посвідчення особи з фотографією та підписом Томаса Лундера під нею. - Я все одно буду у справах у Ліллестрьомі і зможу забрати сумку для лабораторії. Нам хотілося б негайно піддати аналізу таку крупну партію. Домовилися, побачимося завтра вранці.

Він поклав слухавку і поглянув у вікно. На новобудову, що здіймалася до небес у районі Бйорвіка. Подумав: це ж скільки всіляких дрібних деталей треба було продумати й узгодити - розмір шурупів, різьбу в гайках, якість будівельного розчину, гнучкість скла - усе це мало бути зроблене як годиться, щоби єдине ціле функціонувало як слід. Подумав - і відчув глибоке задоволення. Бо воно таки дійсно функціонувало як слід. Це місто й справді функціонувало як годиться.

9

Довгі й стрункі жіночі ноги сосен піднімалися до зеленої хвойної спідниці, яка кидала передвечірні тіні на гравійну алею перед будинком. Харрі стояв у горішньому кінці під'їзної алеї, витираючи піт після підйому на крутий пагорб і вдивляючись у похмурий будинок. Його важкі, вкриті чорними плямами дерев'яні бруси випромінювали солідність та надійність: такий собі непорушний оплот, пристанище від злих духів та стихії. Але цього було явно замало. Бо сусідні будинки являли собою великі, позбавлені елегантності вілли, що зазнавали постійного покращення й розширення. Ойштайн, позначена в його телефоні як «0», сказала колись, що колоди, з'єднані зарубкою, були виразом буржуазної туги за природою, простотою та заможністю. Але те, що побачив перед собою Харрі, являло собою хворобливий вираз збоченості, таку собі фортецю, що мала захищати родину від облоги серійних убивць. Тим не менше, вона все одно зупинила свій вибір саме на цій споруді.

Харрі підійшов до дверей і натиснув на кнопку дзвінка.

Всередині почулися важкі кроки. І Харрі збагнув, що спершу мав би зателефонувати.

Двері відчинилися.

Чоловік, що перед ним з'явився, мав білявий чуб. То був чуб, який в молодості був густий і, безсумнівно, забезпечував своєму господарю благовоління жінок. Тому власник чуба прихопив його з собою і в зрілий вік, сподіваючись, що коли чуприну трохи скучерявити й підпушити, то ефект буде не гіршим, ніж у молодості.

На чоловікові була добре випрасувана блакитна сорочка, і Харрі спало на думку, що у своїй молодості цей чоловік носив таку ж саму.

- Слухаю, - сказав чоловік. Відкрите добродушне обличчя. Очі дивляться так, наче увесь час їм доводилося бачити лише приязнь і доброту. На нагрудній кишені - маленька вишита фігурка гравця в поло.

Харрі відчув, що в роті у нього пересохло. Він зиркнув на пластинку з ім'ям власника будинку.

«Ракель Фауке».

Однак замість Ракель на порозі стояв оцей чоловік з привабливим, але безвольним обличчям і тримав рукою двері так, наче цей будинок належав йому. Харрі знав, що має декілька варіантів початкового гамбіту, але він зупинив свій вибір ось на якому:

- А ви хто такий?

Чоловік на порозі сотворив такий вираз обличчя, який Харрі ніколи б не вдалося відтворити: незнайомиць насупився і посміхнувся одночасно. Той вираз мав означати поблажливе здивування вищої особи, спричинене нахабністю якогось унтерменша.

- Оскільки ви - надворі, а я - в хаті, то було б природніше, коли б ви перші сказали мені - хто ви такий. І що вам потрібно.

- Воля ваша, - погодився Харрі, гучно позіхнувши. «Знову спати хочеться. Це часовий зсув винуватий, а що ж іще?» - Я прийшов сюди поговорити з жінкою, чие ім'я викарбуване на табличці під дзвінком.

- А ви від кого?

- Від «Свідків Іегови», - відповів Харрі, поглянувши на годинника.

Чоловік миттю поглянув повз Харрі, видивляючись його напарника, який неодмінно мав би тут бути, бо «Свідки» по одному не ходять.

- Мене звуть Харрі, і я приїхав сюди з Гонконгу. Де вона?

Чоловік на порозі здивовано витнув брови.

- Ви - Харрі?

- Оскільки це ім'я було модним у Норвегії впродовж останніх півстоліття, можна з великою часткою вірогідності припустити, що це - дійсно мое ім'я.

Тепер незнайомиць, кивнувши головою і злегка посміхнувшись, придивився до Харрі уважніше, немов подумки прокручуючи раніш отриману інформацію про суб'єкта, який перед ним стояв. Але ніщо в його поставі не свідчило про те, що він збирається впустити його всередину чи відповісти на його запитання.

- Ну, що скажете? - спитав Харрі, змістивши свою вагу на одну ногу.

- Я передам їй, що ви приходили.

Харрі зреагував ногою миттєво. Він чисто інстинктивно підняв угору підощву, і двері ляснули по ній, а не по верхній частині черевика. Цього трюку він навчився на своїй новій роботі. Незнайомиць поглянув на ногу Харрі, а потім на нього самого. Поблажливо-веселе здивування як вітром здуло. Він хотів був щось сказати. Якусь нищівну фразу, яка відразу б відновила статус-кво. Але Харрі знав, що чоловік передумає. Неодмінно передумає, уздрівши вираз обличчя Харрі, бо цей вираз часто змушував людей передумувати.

- Ви б краще... - почав незнайомиць. І замовк. Кліпнув один раз. Харрі почекав. Поки з'явиться розгубленість. Вагання. І почнеться відступ. Кліпнув удруге. Чоловік прокашлявся.

- Вона вийшла.

Харрі продовжував стояти як вкопаний. Запала дзвеняча тиша. Дві секунди. Три.

- Е-е-е... навіть не знаю, коли вона повернеться.

На обличчі у Харрі не поворухнувся жоден м'яз, зате фізіономія незнайомця стрибала від одного виразу до іншого, немов шукаючи, за яким з них сховатися. І нарешті зупинилася на тому, з якого почала: на приязному.

- Мене звуть Ганс Крістіан. Е-е-е... вибачте за мою непривітність. Але сюди вже приходило багатько химерних людей, які допитувалися про обставини цієї справи, тому вкрай важливо, щоби Ракель мала хоча б трохи спокою. Я - її повірений.

- Її?

- Їх - Ракелі та Олега. Проходьте, будь ласка.

Харрі кивнув.

На столі у вітальні лежали купи газет. Харрі підійшов до них. Документи справи Олега. Звіти. Висота стосів свідчила, що вони рили інформацію, не шкодуючи сил.

- Дозвольте запитати: а що вас сюди привело? - поцікавився Ганс Крістіан.

Харрі мовчки погортав газети. Проглянув результати ДНК-аналізів. Заяви свідків.

- А що ви...

- А що я?

- А що ви тут робите? Невже ви не маєте офісу, де могли б зайнятися підготовкою документів для захисту?

- Ракель теж хоче брати в цьому участь. Вона ж сама юрист. Послухайте, Холле, я чудово знаю, хто ви, знаю, що для Ракелі й Олега ви були близькою людиною, але...

- А наскільки ви ім близькі, якщо чесно?

- Я?

- Так, ви. Бо, схоже, саме ви взяли на себе відповідальність забезпечити їх всебічною підтримкою й турботою.

Харрі було байдуже, що він зробив такий відвертий натяк, він збагнув, що видав себе, і побачив, як його опонент з цікавістю подивився на нього. А ще він збагнув, що втратив ініціативу.

- Ми з Ракель - давні друзі, - пояснив Ганс Крістіан. - Я народився й виріс неподалік, ми разом вивчали право, і...отак воно сталося. Якщо найкращі роки свого життя проводити разом, то неминуче виникають міцніші узи.

Харрі кивнув. Він знав, що йому не слід було розкривати рота. Знав, що коли розкриє, то все, що він скаже, лише погіршить ситуацію.

- Гм, дивно. За наявності уз, про які ви ведете мову, досить дивною виглядає та обставина, що коли ми з Ракель були разом, я вас ніколи не бачив і нічого про вас не чув.

Ганс Крістіан не зміг відповісти на це запитання. Двері розчинилися. Й увійшла вона.

Харрі відчув, як його серце наче пазурі вхопили, міцно стиснули і почали смикати туди-сюди.

Її фігура залишилася такою ж самою: стрункою й прямою. Обличчя теж було таке саме: серцеподібне, з темно-карими очима та трохи зашироким ротом, який так любив сміятися. Волосся також було майже таким самим, як і раніше: довгим, хоча трішечки світлішим. Але очі Ракелі змінилися. То були очі загнаної тварини - полохливі й широко розкриті. Та коли їхній погляд упав на Харрі, то йому здалося, наче щось все ж таки повернулося. Щось від тієї людини, якою вона колись була. Від того, якими вони були.

- Привіт, Харрі, - сказала вона. І разом зі звуком її голосу повернулося все решта, все решта пригадалося.

Двома широкими кроками він підійшов до неї й обійняв. Відчув запах її волосся. Дотик її пальців на своїй спині. Вона першою розімкнула обійми і відпустила його. Він ступив крок назад і поглянув на неї.

- Маєш гарний вигляд, - сказав він.

- Ти теж.

- Брехуха.

Вона поспішила посміхнутися, бо її очі вже наливалися слізьми.

Вони так і лишилися стояти. Харрі дозволив їй вивчати себе поглядом, придивлятися до свого постарілого обличчя з новим шрамом.

- Харрі, - повторила вона, а потім схилила набік голову і розсміялася. Перша сльоза затремтіла на вії і впала, утворивши стрічку на гладенькій шкірі її щоки.

Десь у кімнаті чоловік з гравцем у поло на сорочці нарочито кашлянув і сказав щось про те, що має йти на збори.

І вони лишилися самі.

Коли Ракець робила каву, він помітив, що вона очей не зводила з його металевого пальця, але обоє утрималися від коментарів. Між ними існувала мовчазна домовленість: жодним словом не згадувати Сніговика. Тож Харрі вмовився за столом на кухні і натомість став розповідати їй про своє життя в Гонконгу. Розповів те, що мав змогу розповісти. Що робота «борговим консультантом» на Германа Клейта в сфері неоплачених рахунків полягає в зустрічах з клієнтами-боржниками з метою по-дружньому і ненав'язливо освіжити їхню пам'ять. Коротше кажучи, його консультації полягали в пораді сплатити борг настільки швидко, наскільки це дозволяють реальні обставини. Харрі пояснив, що його головним і мало не єдиним професійним аргументом був зріст один метр дев'яносто три сантиметри в шкарпетках, а також широкі плечі, почервонілі очі та свіжий шрам.

- Доброзичливий діловий підхід. Багатонаціональна публіка в Гонконгу, Тайвані та Шанхаї, вдягнена в костюми з краватками. Готелі, де харчі й напої подаються в номери. Елегантні офісні споруди. Цивілізовані приватні банки в швейцарському стилі з китайським колоритом. Західні рукостискання та ввічливі фрази. І азійські посмішки. Загалом, усі боржники платять наступного ж дня. Герман Клейт задоволений. Ми розуміємо один одного.

Ракець налила їм обом кави і сіла за стіл. Зробила глибокий вдих.

- Я отримала роботу в Міжнародному суді в Гаазі з офісом в Амстердамі. Я гадала, що коли ми полишимо цей будинок, це місто, позбудемося тієї уваги, яка була до нас прикута...

«І позбудемося мене», – подумки додав Харрі.

– ...болісних спогадів, то все буде гаразд. І певний час так воно й було. Але потім почалося оте. Спочатку безпричинні напади гніву. Коли Олег був малим хлопчиком, він навіть голосу ніколи не підвищував. Так, він бував дратівливим, але ніколи не... таким, як зараз. Сказав, що я зруйнувала йому життя, забравши його з Осло. Він сказав це, знаючи, що мені нічим крити. А коли я починала плакати, він теж починав плакати. Питав, навіщо я тебе вигнала. Ти врятував нас від... від...

Харрі розуміюче кивнув головою, щоби їй не довелося називати ім'я.

– Він почав пізно приходити додому. Сказав, що з друзями зустрічається, але я тих друзів ніколи не бачила. Одного разу він зізнався, що був у кав'ярні на Лейдсеплейн і курив там марихуану.

– В «Палаці Бульдога», де повно туристів?

– Та отож. Мабуть, для Амстердама це норма, подумала я. Але водночас я перелякалася. Його батько... ти ж знаєш...

Харрі кивнув. Аристократичні гени Олега, які він успадкував від свого батька. Нервові піднесення, напади люті і меланхолії. Країна Достоевського.

– Він подовгу сидів у своїй кімнаті, слухаючи музику. Важку й похмуру. Ти ж добре знаєшся на таких групах.

Харрі знову кивнув.

– Але він слухав також і твої записи. Френка Заппу. Майлза Девіса. Суперграсс. Ніла Янга. Суперсайлент.

Назви прозвучали так швидко, що Харрі запідозрив Ракель у тому, що вона підслуховувала Олега.

– А потім одного дня я випадково зайшла до його кімнати і знайшла там дві пігулки зі смайликами на них.

– Екстазі?

Вона кивнула.

– Два місяці по тому я подала заяву, отримала роботу в офісі Генерального прокурора, і ми знову перебралися сюди.

– До старого, безпечного і безневинного Осло.

Ракель знизала плечима.

– Олег потребував зміни обстановки. Можливості почати все наново. І це спрацювало. Він не з тих, хто має багато друзів, ти ж знаєш, але Олег

зустрів кількох старих приятелів і добре вчився у школі, допоки... - Її голос затремтів, і вона подавлено замовкла.

Харрі мовчав. Сьорбнув кави. І приготувався до найгіршого.

- Він днями поспіль не бував удома. Я не знала, що робити. А він чинив, як йому заманеться. Я телефонувала до поліції, психологам, соціологам. Офіційно він ще не був повнолітнім, однак ніхто не міг нічого вдіяти, якщо не було доказів вживання наркотиків чи порушення закону. Я почувалася такою безпомічною. Я, котра завжди вважала, що у всьому винуваті батьки, котра завжди мала наготові конкретний варіант розв'язання проблеми, коли діти інших батьків відбивалися від рук. Не будь бездіяльним та апатичним, проявляй ініціативу! Дій!

Харрі поглянув на її руку, яка лежала поруч із його рукою на столі. Витончені пальці. Тоненькі жилки, які зазвичай на початку осені ще ховалися під загаром. Але він придушив імпульсивне бажання прикрити її руку своєю. Щось стало на заваді. Олег.

Ракель зітхнула.

- Тож я пішла до центру міста і почала шукати його. Вечір за вечором. Ніч за ніччю. Аж поки не знайшла. Він стояв на розі вулиці Тольбугата і явно був радий мене бачити. Сказав, що всім задоволений. Має роботу і мешкає на квартирі з друзями. Що йому потрібна свобода жити так, як йому хочеться. Мені не слід було ставити йому так багато запитань. Він «мандрував». У такий спосіб проводив свою академічну відпустку - подорожував навколо світу, як усі інші дітлахи на пагорбі Гольменколлен. Плив під вітрилом навколо світу у центрі Осло.

- Яка одіж на ньому була?

- Що ти хочеш сказати?

- Нічого. Продовжуй.

- Він сказав, що невдовзі повернеться додому. І закінчить навчання у школі. Тож ми домовилися, що в неділю він повернеться, і ми разом пообідаємо.

- Він повернувся?

- Так. А коли він знову пішов, то я побачила, що він був у моїй спальні і поцупив мою коробочку з коштовностями. - Ракель тремтливо зітхнула. - В тій коробці був перстень, що ти купив мені у Вестканторгет.

- Вестканторгет?

- Ти що, не пам'ятаєш?

Пам'ять Харрі завертілася назад з максимальною швидкістю, повертаючи його в минуле. Там було кілька темних плям, кілька світлих, в які йому не захотілося заглиблюватися, а також обширні порожні місця, які поглинув свого часу алкоголь. Але були там і зони, що мали колір та структуру. Як

отой день, коли вони гуляли ринком секонд-хенду в районі Вестканторгет. Чи був з ними Олег? Так, був. Звісно, що був. Бо є фото, зроблене автоспуском. Опале осіннє листя. Чи то було якогось іншого дня? Вони неквапливо йшли від ятки до ятки. Старі іграшки, череп'яний посуд, іржаві портсигари, вінілові платівки в конвертах і без конвертів, запальнички. І золотий перстень.

Тому персня було так самотньо серед інших речей. Тому Харрі купив його і надів їй на палець. Щоби дати персня нову домівку, сказав він. Або щось у такому дусі. Щось легковажне й напівжартівливе, котре, на його думку, вона мала розцінити як вияв сором'язливості й приховане зізнання в коханні. Можливо, саме так воно й сталося, принаймні вони обоє розсміялися. Вони сміялися з його слів, з купленого персня, з того, що вони удвох знали те, що вже знали інші. І з того, що все у них добре. Бо все, чого вони хотіли і водночас не хотіли, крилося в цьому дешевому потертому персні. Він був наче урочиста обіцянка кохати одне одного пристрасно й довго, доти, доки стане сили, а потім розлучитися, коли кохання вже не залишиться. А коли вона його покинула, то це сталося, звісно, з іншої причини. Поважної причини. Але Харрі подумки відзначив, що Ракель потурбувалася про отой неоковирний перстень, зберігши його в скриньці з коштовностями, які вона успадкувала від своєї матері-австрійки.

- Може, підемо погуляємо, доки сонце не зайшло? - спитала вона.

- Гарзд, - погодився Харрі, посміхнувшись їй у відповідь. - Ходімо прогуляємося.

Вони пішли по дорозі, що кільцем піднімалася до кряжу пагорба. Листяні дерева на сході були такі червоні, що здавалося, наче вони палають. Світло, граючи на поверхні фіорду, робило його схожим на розплавлений метал. Але Харрі цікавився рукотворними рисами міста, яке розкинулося внизу. З висоти пагорба воно скидалося на мурашник. Будинки, парки, дороги, крани, човни в гавані, ліхтарі, що вже почали загорятися... Авто і поїзди, що поспіхом сновигали туди-сюди. Вся сукупність людської діяльності. І лише чоловік, який має час зупинитися й кинути уважний погляд на заклопотаних мурах, здатен поставити просте запитання: а навіщо?

- Мені сняться тиша і спокій, - сказала Ракель. - І більше нічого. А ти? Що сниється тобі?

Харрі знизав плечима.

- Вузький коридор, де мене наздоганяє й поглинає снігова лавина.

- Оце так!

- Ти ж знаєш про мою клаустрофобію.

- Нам часто сниється те, чого ми боїмося й чого бажаємо. Зникнути, опинитися заживо в могилі. Якимось чином це дає відчуття безпеки, еге ж?

Харрі глибше засунув руки в кишені.

- Все дуже просто. Три роки тому мене заживо поховала лавина. Не більше й не менше.

- Значить, тобі не вдалося втекти від своїх привидів, незважаючи на те, що ти подався аж до Гонконгу?

- Та ні, частково вдалося, - запевнив її Харрі. - В результаті цієї подорожі їхні ряди помітно порідшали.

- Невже?

- Насправді, Ракель, від дечого можна втекти. Мистецтво поводження з привидами полягає в тім, щоби насмілитися довго й пильно дивитися на них - допоки не побачиш їх такими, якими вони є насправді. А насправді - це просто привиди. Безсилі привиди, позбавлені життя.

- А скажи, будь ласка, - мовила Ракель таким тоном, що Харрі збагнув: ця тема їй не подобається. - Чи є зараз у твоєму житті якась жінка? - Це питання прозвучало настільки легко й невимушено, що він навіть не повірив, що його почув.

- Ну...

- Скажи.

Виходячи на прогулянку, Ракель начепила сонцезахисні окуляри. Тому важко було сказати, скільки вона хотіла почути. І Харрі наважився на обмін. «Я скажу, але нехай і вона потім скаже. Якщо я захочу слухати».

- Була. Китайка.

- Була? Вона що, померла? - спитала Ракель з грайливою усмішечкою. Йому здалося, що вона здатна витримати удар. Але все одно йому б хотілося, щоби Ракель виявила більше делікатності в цьому питанні.

- Жінка-бізнесмен із Шанхая. Вона турботливо плекає свою guanxi, тобто мережу корисних знайомств. Я є частиною тієї мережі, і та жінка інколи про мене згадує - коли їй треба. До того ж, вона має дуже багатого і дуже старого чоловіка-китайця.

- Іншими словами, ти з вигодою користуєшся її турботливою вдачею.

- Мені хотілося б, щоби це дійсно було так.

- Он як?

- У неї досить специфічні вимоги стосовно «де і коли». І «як». Наприклад, їй подобається...

- Досить! - сказала Ракель.

Харрі саркастично посміхнувся.

- Ти ж знаєш, я завжди мав слабкість до жінок, котрі знають, чого хочуть.

- Я ж сказала: досить!

- Повідомлення отримано.

Далі вони йшли мовчки. Аж поки Харрі, нарешті, не наважився вимовити слова, які витали довкола них у повітрі.

- А що ти можеш сказати про отого типа на ім'я Ганс Крістіан?

- Ганс Крістіан Сімонсен? Він - юрисконсульт Олега.

- Ніколи не чув про жодного Ганса Крістіана Сімонсена, коли займався розслідуванням убивств.

- Він - із цього району міста. Ми були однокурсниками в правничому вузі. Тому він запропонував свої послуги.

- Ти диви, сходиться.

Ракель розсміялася.

- Здається, він два-три рази запрошував мене на побачення, коли ми були студентами. А ще він хотів, щоби ми разом брали уроки джаз-танців.

- Боже борони!

Ракель знову розсміялася. Господи, як же він скучив за цим сміхом!

- Ти ж знаєш, я завжди мала слабкість до чоловіків, які знають, що їм треба, - підділа вона його.

- Угу, - сказав Харрі. - І що ж ті чоловіки для тебе зробили корисного?

Вона не відповіла. Їй і не треба було. Натомість між її широкими чорними бровами утворилася глибока задумлива зморшка. Харрі пригадав, як ніжно гладив ту зморшку пальцями кожного разу, коли її помічав.

- Інколи краще мати адвоката, відданого справі, аніж адвоката, настільки досвідченого, що результат він знає наперед.

- Ясно. Ти маєш на увазі такого юриста, який знає, що цю справу виграти неможливо?

- Ти хочеш сказати, що мені слід було найняти якогось старого занудливого роботягу?

- Зазвичай найкращі правники і бувають найбільш відданими справі.

- Це - дрібне нарковбивство, Харрі. Найкращі адвокати займаються більш престижними й перспективними справами.

- І що ж розповів Олег про те, що сталося, своєму відданому адвокату?

Ракель зітхнула.

- Сказав, що нічого не пам'ятає. І окрім цього він нікому й нічого не бажає говорити.

- І саме на цьому ти хочеш побудувати свій захист?

- Послухай-но, Ганс Крістіан - чудовий фахівець у своїй царині. Він знає, що треба робити і про що йдеться. Він консультується з найкращими спеціалістами. І він працює не покладаючи рук і вдень, і вночі - повір мені.

- Тобто, іншими словами, ти з вигодою користуєшся його турботливою вдачею?

Цього разу Ракель не розсміялася.

- Все дуже просто: я - мати. І готова зробити все, що буде потрібно.

Вони зупинилися на краю лісу і сіли на окремі стовбури ялин. Сонце на заході вже опустилося до вершечків дерев і висіло над ними, наче здута повітряна кулька в День незалежності.

- Звісно, я знаю, чому ти приїхав, - сказала Ракель. - Але що конкретно ти плануєш робити?

- Виявити на сто відсотків упевненості - винуватий Олег чи невинуватий.

- Чому?

Харрі знизав плечима.

- Тому, що я - детектив. І тому, що так влаштований наш людський мурашник. Нікого не можна засуджувати, доки немає цілковитої впевненості. Доки є сумніви.

- А ти маєш сумніви?

- Так, я маю сумніви.

- І це - єдине, із-за чого ти сюди приїхав?

Тіні ялин наповзли на них. Харрі у своєму лляному костюмі почав тремтіти: його термостат ще явно не встиг перелаштуватися на 59,9 градуса північної широти.

- Дивно, - мовив він. - Але з усього часу, який ми провели разом, мені важко пригадати хоч щось, окрім розрізнених моментів. Я пригадую тільки тоді, коли дивлюся на фото. Пригадую так, як зображено на фото. Навіть якщо я знаю, що це - неправда.

Він поглянув на неї. Ракель сиділа, підперши рукою підборіддя. В її зжужених очах поблискувало сонце.

- Втім, може, саме тому ми й робимо знімки, - продовжив Харрі. - Щоби забезпечити фальшивий доказ на підтвердження фальшивої заяви про те, що ми були щасливі. Бо думка про те, що ми не були щасливими хоча б упродовж невеличкого періоду в нашому житті, є незносною. Дорослі наказують дітям посміхатися на фото, втягують їх у брехню, тому ми й посміхаємося, зображаючи щастя. Але Олег посміхався тільки тоді, коли йому хотілося; брехати він не міг, бо не мав такого «таленту». - Харрі обернувся до сонця, спіймав його останні промені, що простяглися, мов жовті пальці, поміж найвищими гілками на самісінькому вершечку кряжа. - На дверцятах його шафки у «Валле Говін» я знайшов фото, де ми зображені всі втрійох. І знаєш що, Ракель? На тому фото Олег посміхався.

Харрі зосередився на ялинах. Те слабке забарвлення, яке на них іще лишалося, швидко блякло, і вони ставали схожими на шеренги привидів-охоронців у чорній уніформі. Він почув, як вона підійшла до нього, відчув її руку на своїй руці, відчув крізь свій лляний костюм її гарячу شوку і вдихнув аромат її волосся.

- Мені не потрібні фотографії, щоби пригадати, які щасливі ми були, Харрі.

- Угу.

- Може, ми самі поволі навчили себе брехати. Це трапляється з усіма нами.

Харрі кивнув. Дунув порив вітру, і він знову затремтів від холоду. Коли ж він навчився брехати? Може, тоді, коли Сіс спитала, чи бачить їх з небес їхня мати? Невже він навчився брехати так рано? Може, саме через це йому було так легко збрехати тоді, коли він вдав, що не розуміє, чим займається Олег? Олег втратив свою невинність не тоді, коли навчився брехати, не тоді, коли навчився впорскувати героїн чи наважився вкрати материні прикраси. Це сталося тоді, коли він навчився ефективно й без ризику продавати наркотики, які поглинають душу, руйнують тіло і ввергають свого покупця в мокре й холодне пекло наркотичної залежності. Якщо Олег і був невинуватий в убивстві Густо, він все одно винуватий.

Чоловік з Дубая. Літайте авіалінією «Emirates».

Дубай - це в Об'єднаних Арабських Еміратах.

Але віолін продають не араби, а товкачі у футболках «Арсеналу». Ті футболки їм видали разом із вказівками, як слід правильно продавати дурман: у одного гроші, у другого - наркота. Помітна, але звичайна футболка, яка вказує на те, що вони продають і до якої організації належать. Ні, не до однієї з тих звичайних і ефемерних банд, які розпадалися і зезали через свою власну пожадливість, тупість, апатію та дурну впертість. А до організації, яка уникає зайвих ризиків, яка не показує, хто за нею стоїть, але, тим не менше, має монополію на улюблений новий дурман наркоманів. І Олег був одним із них. Харрі не був знавцем футболу, але був майже на сто відсотків упевнений, що Ван Персі та Фабрегас - то є гравці «Арсеналу». І на сто відсотків упевнений в тим, що жоден з уболівальників «Тоттенхема» не вдягнув би футболки «Арсеналу» просто так, без поважної причини. Про це він дізнався від Олега.

І неспроста Олег не бажав говорити ані з поліцією, ані з ним. Бо працював на чоловіка чи організацію, про яких ніхто нічого не знав. На чоловіка чи організацію, яка змушувала кожного мовчати як риба. Якраз звідси Харрі і має розпочати своє слідство.

Ракель почала плакати і зарилася обличчям йому в ший та волосся. Її сльози зігріли Харрі шкіру; вони потекли під сорочку, на груди і проникли в серце.

Темрява впала швидко.

Сергій лежав на своєму ліжку, витріщившись у стелю.

Одна за одною спливали секунди.

Найважче і найдовше – це чекати. І він навіть не знав достеменно, трапиться це чи не трапиться. Чи стане необхідне неминучим. Він погано спав. Бачив погані сни. Він мав знати. І він певний час тому зателефонував Андрію і спитав, чи можна поговорити з дядьком. Але Андрій відповів, що отамана наразі немає. І все.

Отак завжди бувало з дядьком. А більшу частину свого життя Сергій навіть не підозрював про його існування. Тільки після того, як він (а вірніше, його представник-вірменин) з'явився і навів порядок, Сергій почав наводити довідки. І він з великим подивом дізнався, як мало в його сім'ї знали про цього родича. Сергій встановив, що дядько прибув звідкись із заходу і через шлюб став членом їхньої родини в 1950-х роках. Дехто казав, що він – литовець, із родини куркулів, селян-землевласників, яких Сталін активно виселяв, і саме тому родина дядька опинилася в Сибіру. Інші стверджували, що він був членом невеличкої громади «Свідків Іегови», яких депортували з Молдавії до Сибіру 1951 року. Старенька тітка казала, що хоча дядько й був начитаним, чемним і мав талант до іноземних мов, він швидко при звичався до їхнього простого стилю життя і прийняв як свої старовинні традиції сибірських урок. Напевне, саме ця його здатність при звичаватися у поєднанні з неабиякою діловою хваткою швидко змусила решту урок визнати його своїм ватажком. Невдовзі він уже керував однією з найприбутковіших контрабандистських мереж у всьому Південному Сибіру. У вісімдесятих роках двадцятого століття його бізнес настільки розрісся, що представники влади навіть за хабар уже не могли запліщувати на нього очі. Коли міліція вчинила напад (а це було в часи, коли Радянський Союз уже трішав по швах), то це, за словами одного сусіда, який пам'ятав дядька, був удар настільки потужний і кривавий, що скоріше нагадував блицкриг, а не дії правоохоронців. Спочатку з'явилися повідомлення про те, що дядька вбили. Розповідали, що його буцімто вистрелили в спину, і міліціонери, побоюючись помсти, таємно скинули його труп у ріку Лена. Один з офіцерів заволодів його викидним ножом і безперестанку цим вихвалявся. Одначе рік по тому дядько озвався – і тоді він був уже у Франції. Повідомив, що йому довелося піти у підпілля, і він лише хоче знати, вагітна його дружина чи ні. Вагітною вона не була, і тому ніхто в Тагілі кілька років про нього нічого не чув. Допоки не померла дружина дядька. І тоді, як розповідав батько, дядько з'явився на її похорон. Він за все заплатив, хоча похорон у відповідності з традиціями Російської православної церкви обходиться

недешево. Дядько дав також грошей тим родичам своєї дружини, які потребували допомоги. Батька серед них не було, але саме до нього звернувся дядько, щоби той детально розповів йому, які родичі його покійної дружини мешкали в Тагілі. І саме тоді в поле його зору потрапив його племінник, малий Сергійко. Наступного ж ранку дядько зник так само загадково й несподівано, як і з'явився. Пройшли роки, Сергій став підлітком, потім дорослим, і більшість людей почали було думати, що дядько, який до Сибіру прибув уже немолодим, давно помер і спочиває в могилі. Та коли Сергія заарештували за контрабанду наркотиків, несподівано з'явився один вірменин, котрий назвався представником його дядька, порозв'язував усі Сергієві проблеми й організував дядькові запрошення до Норвегії.

Сергій поглянув на годинника. І пересвідчився, що відтоді, як він востаннє дивився час, минуло точно дванадцять хвилин. Він заплющив очі і спробував його уявити. Отого поліцейського.

До речі, була ще одна деталь в історії про здогадну смерть його дядька в результаті нальоту міліції. Того офіцера, який заволодів дядьковим ножом, невдовзі знайшли у тайзі, а вірніше не стільки його, скільки те, що від нього лишилося. Решту з'їв ведмідь.

Коли задзвонив телефон, було вже поночі і надворі, і в квартирі.

То був Андрій.

10

Торд Шульц відімкнув двері свого будинку, витріщився в темряву і простояв непорушно кілька секунд, напружено вслухуючись в густу тишу. Не вмикаючи світла, сів на софу і почекав, доки не прозвучить заспокійливий гуркіт ще одного літака.

Його відпустили.

Чоловік, котрий представився інспектором, увійшов до нього в камеру, сів перед ним навпочіпки і спитав, якого біса він заховав пакет борошна у своїй подорожній сумці.

- Борошно?

- Поліцейська лабораторія стверджує, що саме його вони і знайшли.

Торд Шульц повторив, як процедуру на випадок аварійної ситуації, те, що він сказав під час арешту, тобто що він поняття не має, звідки в його сумці взявся отой пакунок і що він містить.

- Ви брешете, - сказав інспектор. - Ми тепер будемо вас пильнувати.

А потім він розчинив двері камери і кивнув - можете йти, мовляв.

Торд аж підскочив з переляку, коли в порожній темній кімнаті прозвучав пронизливий дзвінок. Він підвівся і на дерев'яному стільці поруч із лавкою тренажера намацав телефон.

То був керівник польотів. Він сказав Торду, що його знімають з міжнародних авіаліній і на невизначений час переводять на місцеві польоти.

Торд спитав – чому.

Бос відповів, що керівництво збирало нараду для обговорення його ситуації.

– Ви мусите розуміти, що ми не можемо надалі залишати вас на міжнародних авіалініях після того, як над вами нависла така підозра.

– То чому б вам мене взагалі не зняти з польотів?

– Ну...

– Що – ну?

– Якби ми відсторонили вас від польотів, а відомості про ваш арешт просочилися в пресу, то остання негайно зробить висновок, що ви – винуватий. І це буде ім як бальзам на душу. Повний кайф! Вибачте, я не хотів вас підколоти.

– Значить, ви мене не відсторонюєте від польотів?

Керівник відповів не відразу.

– Ви ж маєте розуміти, що авіалінія зазнає удару по своїй репутації, якщо ми визнаємо, що підозрюємо одного з наших пілотів у контрабанді наркотиків.

Значить, своїм «повним кайфом» керівник польотів таки хотів його підколоти.

Решта фрази його начальника потонула у ревінні двигунів Ту-154.

Торд поклав слухавку.

Він навпомацки добрався до софи і сів. Провів кінчиками пальців по скляній поверхні кавового столика. Відчув на дотик плями сухого слизу, слини та кокаїну. Що тепер? Випити чи понюхати? Чи, може, і випити, і понюхати?

Торд підвівся. «Туполев» заходив на посадку. Його фари затопили світлом всю кімнату, і на якусь мить Торд побачив своє віддзеркалення у вікні.

А потім знову стало темно. Але він встиг побачити оте. Побачив у своїх очах і знав, що невдовзі побачить на обличчях своїх колег: презирство, засудження і – найгірше за все – співчуття.

Внутрішні лінії. Ми будемо вас пильнувати. Побачимося.

Якщо він не зможе літати за кордон, то втратить для них свою цінність. І перетвориться на розпачливого, застряглого в боргах кокаїнщика, який буде для них постійною ходячою загрозою. Чоловіком на гачку в поліції, людиною під постійним тиском. Він знав небагато, але цілком достатньо для того, щоби знищити ту інфраструктуру, яку вибудували його роботодавці. І вони зроблять те, що будуть змушені зробити. Торд Шульц обхопив руками потилицю і гучно застогнав. Йому не судилося стати пілотом-винищувачем. І відтоді його життя увійшло в штопор, з яким він так і не зміг впоратися. Просто сидів і спостерігав, як земля, обертаючись під ним, стає дедалі ближчою. Він знав, що єдиний шанс на порятунок – це пожертвувати літаком. Йому треба натиснути на кнопку катапульти. Викинутися з парашутом. Негайно.

Треба буде піти до якогось високого поліцейського чина, про якого він достеменно знатиме, що той є недосяжним для брудних грошей наркобандитів. Треба звернутися до найвищого керівництва.

Втім, спершу – випивка.

І понюшка кокаїну.

Ключ від свого номера Харрі взяв у того самого хлопця, що й минулого разу.

Він подякував йому і широкими кроками піднявся по сходах. За увесь шлях від станції метро до готелю «Леон» Харрі не побачив жодної футболки «Арсеналу».

Наближаючись до кімнати 301, він уповільнив кроки. Дві лампочки в коридорі не горіли, і тому було так темно, що він ледве зміг побачити світло під дверима свого номера. В Гонконгу ціни на електрику були такі високі, що він позбувся своєї норвезької звички, кудись виходячи, залишати при цьому світло. «Може, то прибиральниця забула вимкнути?» – подумав Харрі. Якщо так, то вона ще й двері забула замкнути. Щойно Харрі витягнув з кишені ключа, як двері його номера відчинилися самі по собі. Й у світлі єдиної лампочки, що висіла під стелею, він побачив якусь фігуру. Фігура стояла спиною до нього, схилившись над його валізою на ліжку. Коли двері легенько гупнули об стіну, постать поволі обернулася, і на Харрі поглянув чоловік з довгастим зморшкуватим обличчям, схожим на сенбернара. Чоловік був високий і сутулий, на ньому було довге пальто, шерстяний джемпер, а на шиї – брудний комірець священика. По обидва боки голови під його довгим скуйовдженим волоссям виднілися такі великі очі, яких Харрі ще ніколи не доводилося бачити. Чоловікові було років сімдесят, не менше. Різниця між ними була величезною, однак першим враженням Харрі було те, що він бачить власне віддзеркалення.

– Що ви тут у біса робите? – гукнув Харрі з коридору. Стандартне запитання.

– А ви як гадаєте? – Голос чоловіка був молодший за його вік, гугнявий і з виразним шведським акцентом, котрий з якоїсь незбагненної причини так обожають танцювальні групи та модні проповідники, що закликають до духовного відродження. – Ясна річ, я вдерся до вашого номера, щоби перевірити, чи не маєте ви чого-небудь цінного. – То був не просто

шведський акцент, незнайомиць розмовляв шведською. Він здійняв догори руки. У правій виднівся універсальний адаптер, а в лівій – примірник «Американської Пасторалі» Філіпа Рота в м'якій обкладинці.

– Та у вас же тут взагалі нічого немає. – Незнайомець кинув предмети на ліжко, витріщився на маленьку валізу, а потім перевів запитальний погляд на Харрі. – Навіть бритви – і тої немає.

– Якого біса... – Харрі, відкинувши подальші стандартні запитання, широким кроком увійшов до кімнати і з силою затріснув кришку валізи.

– Спокійно, сину мій, – сказав чоловік, здіймаючи руки догори. – Не сприймайте це близько до серця. Ви ж у цьому закладі – новачок. Питання лише в тому, хто перший вас пограбує.

– Хто? Що ви хочете сказати?

Старий простягнув йому руку:

– Ласкаво просимо. Мене звать Като. Я мешкаю в номері 310.

Харрі поглянув на засмальцьовану руку, схожу на сковороду.

– Та годі вам, – продовжив Като. – Мої руки – це єдина частина мого тіла, якої доцільно торкатися.

Харрі назвався і потиснув йому руку. Вона виявилася надивовижу м'якою.

– Руки священика, – пояснив чоловік, немов читаючи його думки. – Маєш щонебудь випити, Харрі?

Харрі кивнув на свою валізу і розчинені двері шафи.

– Ви вже й так знаєте.

– Те, що в тебе нічого немає, – так, знаю. Я маю на увазі при собі. В кишені твого піджака, наприклад.

Харрі витягнув ігровий пристрій «Game Boy» і кинув його на ліжко, де вже лежали його розкидані речі.

Чоловік схилив набік голову так, що його вухо притиснулося до плеча, і поглянув на Харрі.

– Зважаючи на твій костюм, можна було б подумати, що ти – випадковий постоялець на кілька годин, а не постійний мешканець. І що ж ти тут робиш?

– Дозвольте мені не відповідати на це запитання, добре?

Като поклав руку на плече Харрі і зазирнув йому у вічі.

– Сину мій, – мовив він гугнявим голосом, погладжуючи матерію кінчиками двох пальців. – Це – дуже гарний костюм. Скільки ти за нього заплатив?

Харрі хотів був щось сказати, поєднавши у своїй відповіді ввічливість, відсіч та легку погрозу. Але збагнув, що це – безглуздо. Він здався. І посміхнувся.

Като теж відповів посмішкою.

Наче віддзеркаливши посмішку Харрі.

– На розмови немає часу. Маю йти на роботу.

– І що ж це за робота?

– Знову ви за своє. Бачу, ви трохи цікавитесь, чим займаються ваші смертні побратими. Я несу слово Боже зневіреним та нещасним.

– У таку пізню годину?

– Мое покликання не обмежується розкладом роботи церкви. Прощавайте.

Галантно вклонившись, чоловік повернувся й пішов. Коли він був уже на порозі, Харрі помітив, що з кишені пальта незваного гостя стирчить нерозпечатана пачка «Кемела». Харрі зачинив за Като двері. В кімнаті висів сморід старого та цигаркового попелу. Він підійшов до вікна і відчинив його, смикнувши раму догори. Кімната враз наповнилася звуками міста: безперервне слабке дзижчання машин, музика з вікон, далека поліцейська сирена, що оживала і знову замовкала, чийсь безпорадний крик десь поміж будинками, після якого почувся звук розбитого скла, шерхіт вітру в сухому листі та цокіт жіночих підборів. Звуки Осло.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<http://www.litres.ru/u-nesbo/privid/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания